

Csak olvasóterem használatára!

PA
2148

R

1208

V. J. Z. ...

Stalke & Hahn ...

Kushy Sajoy

PÉCSI AURORA.

1843

Szerkesztő
Béghé Károly.

203141

PÉCSÉT,

Weilinger Alajos tulajdona.

Csak helyben
használatra

NAGYSÁGOS ÉS FŐTISZTELETŰ
JURANITS LÁSZLÓ
pecői kanonok és rudinai apát
urnak t. cz.

ajánlja,
A k i a d ó.

T a r t a l o m:

B—gh. K.

	<i>Oldal.</i>
A haldokló pár - - - - -	53.
Édes csalódás - - - - -	144.
Mathilde - - - - -	187.

Eördegh István.

A pártviszály (<i>Novella.</i>) - - - - -	3.
---	----

Garay Alajos.

Ideál s valóság - - - - -	146.
Tavaszi képek - - - - -	181.
Hon - - - - -	191.

Kunoss.

Oldozat - - - - -	51.
Készség - - - - -	59.
Kérelem - - - - -	189.
Intés - - - - -	192.

Kuthy Lajos.

	<i>Oldal.</i>
Rágalom és gyanú (<i>Novella.</i>) - - - - -	65.

Makáry.

Rév - - - - -	52.
Kék szemek - - - - -	95.
Mezei dal - - - - -	96.

Mátyás.

Nelli (<i>Tasso után.</i>) - - - - -	63
--	----

Miszlay.

Vallomás - - - - -	60.
Csók - - - - -	97.

Nagy Ignác.

Nagyságos aszszony és lyánya. (<i>Eredeti Novella.</i>)	100.
---	------

Ney.

Félelem - - - - -	142.
-------------------	------

Pájer.

Sorsjáték - - - - -	62.
A hang hatalma (<i>Románcz.</i>) - - - - -	98.
A halálra váltó (<i>Románcz.</i>) - - - - -	188.

S—n.

Az árva - - - - -	139.
-------------------	------

Szilágyi István.

	Oldal.
Föltámadás - - - - -	46.

Tárkányi Béla.

Szívvirágok - - - - -	55.
-----------------------	-----

Vész és diadal (<i>Ballada.</i>) - - - - -	91.
--	-----

Vajda.

Alpári (<i>Novella.</i>) - - - - -	147.
--------------------------------------	------

PÉCSETT,

Híjamatott a' lyc. könyvnyomó-intézetében.

A PÁRTVISZÁLY.

N o v e l l a.

Történethely: magyarország, idő: 1041.

A széles magyarhon hosszú heglánczainak két szomszéd hérczesúcsán két vár emelkedett, egyik sem volt nagyobb, egyik sem ékeőbb, egyik sem erősebb mint a másik, mi költsönös versenycést tanusíta. Szabad lesz az olvasónak számtalan váromladékaink közül akármellyikre is ráfogni, hogy abban történtek az elmondandók, én egyiket sem nevezem; mert a novelláíró nem festhet mind erkölesileg jó karaktereket, rosz jellemű ösöket pedig jelenkorunk egyik családja sem fogadna el szívesen; azért ha olly nevek fordulandnak elő novellámban, millyeket honunkban találni nem lehet, az ne zavarja meg az olvasót, gondolja el, hogy az álnév, vagy hogy a család kihalt, — én azt egészen tetszésére bizom.

S most elvonom történetünk színe elől a függönyt — — — figyeljünk!

Ó gothidomu terem, falon függő fegyverekkel, zománczozott kardokkal, drága kövekkel kihányt öltönyökkel, egyszerű bútorzattal, de fényes nőökszerekkel, mellyek körülesillámolják a sötétre füstött

boltozatot, mint csillagok a sötét eget, s az ékek közt mint csillagok közt hold, az ékek s csillagok legszebbike; Rózsa, szebb arczeala hajnalnál, tündöklőbb szemekkel a napnál, s égőbb pirral arczáin az alkonyán. Ez minden mi első pillanatra szemünkbe ötlük. Egyedül van, egy szép magánybeszédet lehetne vele mondatni, de az még sokkal eredetibb, sokkal egyszerűbb kor volt, sem hogy valaki magában beszélt volna, ő csak gondolkozik, s ha testi szemeinkkel testalkatát vizsgáljuk, mért ne tekintenénk lelki szemeinkkel lelkébe, — lássuk, mit gondolhat ő szendésége, ártatlansága, ifjúsága csendes önérzetében.

„Atyám földühödten hagyott el” kezdé meg gondolatai sorát — „miért is védtem őt? nem is ösmerem — de a hír olly sok szépet, olly sok dicsőt mond róla — így képzelém mindég a férfiút — Tihamér! ő lelkem álma — s ha lehet lelkemnek: lelke — ő az. — Mi dicső őt így képzelni — serege előtt mint hajdanta Hadur — minden pillanata villám, szava dörgés, melly megrendíti vitézeit, s a csatában egy félisten ő — miért nem ismerhetem — miért — csak látni szeretném őt — csak még egyszer látni, — oh ő szebb, férfiasb, magasztosabb, mint minőnek képzetem festi — szebb? — nem! szépségét hős ereje teszi, — gyöngéd női szépség elrutítná őt — egyszer láthatám s az

óta minden regge mi róla szólt, mi lelkének újabb, szebb vonásait tünteté ki, mélyebben érdeklé keblemet. Csak még egyszer láthatnám őt! — kivel lelkem olly rokon.” — —

Így folytak zavartan s töredékekben Rózsa gondolatai, s ő első szemérmében önmaga előtt pirult, mint a virág mellynek nevét viseli, midőn az kelyhéből először kibukkanva, a tavasz ezernyi szépségei előtt szendén rejtezkedik. Egy ajtó nyílt meg, s egy korosabb nő lépett be, ki tanúja volt születésének, első gyermekkorának, tanúja ifjúságának, minden örömeinek, s biztosa minden titkainak — ha néki titkai lehetének.

„Egy levél kisaszszony” — szólt az aggnő.

„Hozzám?” kérdé Rózsa, — lelke Tihamérra gondolt, sóhajtott, pirult, mindent teve, mit egy félszerelmes nő illy korában, s illy helyzetben tenni szokott.

„Igen, igen!”

„Nem — engem még csak te és atyám ismertek, és testvérem szegény jó György, de ő nem ír többé levelet; a síron túl” — — egy könny elfojtá szavait. — —

„Ne könnyezzz ismét, az ég akarta, legyen meg szent akarata, többen is elhunytak a csatában, hiszen az élet csak olyan, hogy az úr adja, az úr el is veszi.”

„Add ide!” —

„Mit? — a levelet?”

Rózsa megzavarodott, a szende lélek még kíváncsiságát is szégyenlé.

„Nem — — kendőmet — kendőmet” rebegé —

„Hisz nálad van.”

„Igaz — hon — feledém,” s arcját törlé hogy zavarát titkolhassa.

„Itt a levél kisaszszony, hozója várakozik.”

„Olvasd te — vagy nem — add ide — így,” — s a levél fölbontatott.

„Ki írhatja ezt?” kérdé „az írást nem ismerem” —

„Ki van aláírva?”

„Tiha” — felelt sebesen elharapva a szó végét, — „Ti — ha — mér” — fejezé be szótagokként ejtve ki a nevet — s fülíg pirúlt.

„Hogyan kisaszszony, te ismered a híres vitéz ifjút, — kin az ég áldása nyugodjék, mert hiszen ő felebarátunk, noha ellenségünk — te ismered őt?”

„Nem én — egyszer láttam — de nem ismerem,” — ő nem esküvék, de szavai igazabbak voltak a szent igazságnál. —

„Olvasd — ki e levelet hozá, azt mondá, hogy ő maga a levél írója, s feleletet vár reá.”

„Tihamér itt!” — szólt Rózsa, s a levél kihullott kezeiből.

Az agg nő fölvevé s olvasá. Ugy hiszem nem szükség hogy éppen szórul szóra leirjuk. E levélke aligha valamely régiséggyűjteményben fönmaradt, alkalmasint azért; mert igen igen kevés political s diplomatai becse volt, de annál érdekesebb vala Rózsa előtt, — ő elfogultságában e szavakat hallá:

Ismeretlen szép!

Hallottam hogy kalandjaim híre falaidközé is behatott. Nem kívánok ezzel magamnak hízelnem, vagy éppen érdemet tulajdonítani, de minden esetre kívánatos volt ez előttem, mert nekem veled szólanom kell, veled egyedül, midőn atyád távul van; mert ő Pétert, én Abátpartolám, — mi ellenek vagyunk. — A csata most már megszűnt, s én e nevemet utoljára használom e levélben. Te megtudod a valódit — atyád jelenleg nincs hon, ne tagadd meg kérésemet, csak pár perczre bocsáss magadhoz, élted legfőbb érdeke függ e percztől.

„Nem értem őt” susogá Rózsa, — de agyában különösen háborogtak eszméi — „szólni kíván velem.” — gondolá — „egyedül — ah nem — nem — azt nem tehetem, — éltének legfőbb érdeke függ e beszéd-től, — ah engednem kell — nevét utoljára hasz-

nálja — minden szó érthetlen — — új ellenmondás
— — mit tegyek? —

„No s kisaszszony, a levél hozója vár!” —

„Atyám?”

„Vadászni ment, az Isten éltesse öt sokáig!”

„Éltem legfőbb érdeke,” — olvasá — „de egyedül!” — tevé hozzá — „Judith! maradj itt közel — hívd be öt,” — szólt akadozva, — „de maradj közel — — hisz éltének főérdeke — — — aztán csak egy pár percze” — —

„Megyek” — szólt a nő — „az ég őrizzen minden veszélytől” — mormoga magában és távozik.

Rózsa leült — ismét fölállt, bánni kezdé az engedelmet — — a levelet nézte, ismét leült — még gondolkozni sem tudott — — minden neszre megdöb-bent, szíve hangosan vert — ő először fogadott el egy ifjút, s azt kinek neve, kinek hősi szép tettei, — olly különösen érdeklék, kivel álmaiban annyiszor találkozott — Tihamért! — — — Az ajtó zörgött — Rózsa nem tudott mozdulni, — a levelet kezében feledi, — — Tihamér belépett — Rózsa megrettent — elveti a levelet, — — s kendőjét rá — — mintha ez öt nem is érdekelné. —

Tihamér leeresztett sisakrostélylyal, egyszerű de csinos és fölöttlő öltözetben jelent meg, igen hasonlita

öltözetét, élénkségét, termetét tekintve, színpadi hőseinkhez. Alakjában azomban valami eredeti, valami vonzó volt — — mi? nem mondhatom meg, és talán Rózsa sem fejezhette volna azt ki, bár igen igen jól érzi. —

A' kis leányka ollyannak lelé őt, millyennek me-rengéseiben, álmaibanképzelé, szíve még hevesebben kezdé verni, — bánni kezdé tettét, — de meg-gondolá e szavakat: „éltem legfőbb érdeke!” — — s ön magát sem tudá érteni.

Tihamér tetteinek büszke önérzetében bátran lé-pett elő, körültekinte, s látá hogy még nincsenek egyedül. —

„Egyedül kívántam veled szólni szép hölgy” mon-dá férfias hangon, s bizonyos győzelmének öntuda-tában meg nem zavartatva inte az aggnőnek, ki eltá-vozek. —

Rózsa nem érté őt, de az ifjúnak alkata, hangja, mozdulatai, egész lénye, keble mélyére hatottak — — s egy nem ismert érzeményt idéztek ott elő. —

Tihamér körültekinte, lekapcsolá sisakját, s a szoba egyik szegletébe dobta azt, mi zörögve gördült odább.

Rózsa megrettent, — egy arcot fedezett föl, mi olly hatással volt reá, hogy szinte jobban kezdé

azt kedvelni virágaínál, jobban a levegőnél, a tavasznál, az életnél. —

Tihamér arcza férfias szép volt, az ifjuság, a hősi erő, s tetteinek büszke öntudata olvasható vonásokban volt azon kifejezve, ő egy valódi ifju hős vala.—

Rózsa keblének érzelmeit Tihamér híre különösen illeté, megjelenté zajgásba hozá, szava a főfokra emelé ezen érzelem chaosi surlódását, s e percz egy új világot teremté abból; a szerelemét. —

Rövid csend volt, szemek egymáson merengtek — Tihamér körülölelé elragadtatásában a hölgyet — Rózsa szólni, sikoltni akart — Tihamér csókjával fojtá el szavait. —

„Nem ismersz?” kérdé — „Nem ismersz?”

„Tihamér!” rebegette a lányka — „Tihamér!” —

„Elfeledtél volna Rózsa? — nem ismersz rám?”

„Neved nem Tihamér?” — —

„Nem! a harcban ez volt, — — a harc megszűnt; de sorsom üldözése nem — — most ismét György vagyok.” — —

„Istenem! — — ő meghalt.” — —

„Nem — ő él — — előtted van — ismered?”

„E hang — — e hasonlat — — ő az — — ő az!”

„Testvérem, — — Rózsám!”

„György — — testvérem!”

És Rózsa boldog volt — — Tilhamért szabad volt szeretnie, Tilhamér testvére volt. —

Történetünk színpada változik; tekintsünk most a másik vár belsejébe, melly ahoz hol most valánk olly közel; de a pártok miatt még is olly meszsze van. — Ezen várnak ura az agg Szendrőy volt, s egyetlen leányának Szendrőy Jolánnak híre tulhatott azon hegyeken, mellyek a várból letekintő szemnek láthatárát képezék.

De ezt nem is kell vala mondanom, míg az olvasó őt nem látta; de már kimondám s ezt visszazavonni nem lehet: most legalább ha a vár belsejében egy leánynyal, egy megért, férfias, hős, magyar leánynyal találkozik, nem fog kérdezősködni, hanem így szóland magában: „ez bizonyosan a nagyhirű Szendrőy Jolán.”

Igen, ő az, kit a fegyverek közt lát az olvasó, egy harszi dalt dalolva szegre függeszteni a véres esztákon át sokat szenvedett szablyáit atyjának; ő az, kit ha az ó kor festője vagy szobrása ismert volna, példaképül választhata, ha Bellonát, a had istenaszszonyát kívánta művészete által előteremteni.

Körülte szolgák állanak várva parancsait, melyekre a várban minden meghajolt, mert ismerék a hölgy kegyeit, de ismerék haragjának menyköveit is.

„Aba legyőzetett — pártunk vesztett — a németek győztek,” szolt, egy kardot huzva ki hüvelyéből — „szolgák! e kard nem elég tiszta — ezt újra kell fényesíteni, így nem lehet a tiszták közé függesztenem, — fogjátok.” — S a szolgák közé hajítá, kik veteckedve siettek a parancsot teljesíteni. —

„Tihamérről sem hallok semmit — ő is köztök volt — s elvesztették a csatát — s még is élnek! — mit csinál atyám?”

„Nyugszik szobájában” felelt egy szolga.”

„No s még sincs kész az a kard?” — kérdé — „o lettem volna én a csatában — lettem volna férfiu! — Tihamér mellett győztem volna — így! most már jól van, most már tiszta, adjátok ide, így — most már föl lehet függeszteni. — Péter a tronon ül — ellenségünk! — Tihamér még sem jő — hová maradhatott — ma megtudom nevét, rangját. — Péter győzött — melly büszkén fog most ránk a szomszéd várból letekintgetni, a vad, mogorva, vén Geröfy — s leánya — reám — ejh! azt mondják az csak virágokat tud öntözni, s szent éneket énekelni — — — adjátok a mellvasat — azt ide a sisak alá kell akasztanom — — így, s most két oldalt lándzsát — így” —

„Tihamér jő” jelenté egy szolga, s Jolán egy perez alatt az ajtónál terme.

„Jólán!” — kiálta Tihamér, s a terembe lépett. —

„Tihamér!” — felelt Jolán — „hagyjatok magunkra” — szólt a szolgákhoz fordulva, kik elsiettek. —

„Tihamér!” — folytató a leány — „igen nyugtalanul vártalak, tudod e szomszéd várban Abának főellene lakik a vén Geröfy, legszilárdabb híve Péternek — — ő mindenre kész, s főkép ellened, Aba seregének legnagyobb hőse ellen nagyon ingerült — — s én remegtem éltedért” — —

„Jolán!” — felelt Tihamér s elakadt — —

„O!” — folytató a hölgy, — „e vén Geröfy az, kit leginkább gyűlölök, ő az ellenpártnak egyik főnöke, s különben családunknak is esküdt ellene — egész házáat utálok.” —

„Atyád egykor jó barátja volt.” — —

„Volt! s ez minden! ő tán most is békülne velem, de ő sértett meg minket, béküljön ő — — engem eskümm tart el tőle s egész házáatól — én gyűlölöm őt — de hagyjuk ezt — — a gyűlölség közöttünk s családja közt örök — — ez elég; — de a harez lefolyt s te mentve vagy esküdtől, — visszazaveheted nevedet — s te azt fogadád; hogy velem tudatod legelőbb — tedd mit ígértél — a csata lefolyt, s pedig elég gyalázatosan — — Aba legyilkolva.” — —

„Emlékszem ígéreteimre” — felelt zavartan az ifjú — „szerelmedet bírom, nemde Jolán? — s a béke minket is közelebb fog egymáshoz vonzani.”

„Nevedet várom.” — —

„Te jegyesem vagy Jolán, atyád egyeztével.” — —

„Igen s nőd leszek — de nevedet várom.” — —

„Figyelj tehát reám. — Midőn a harc Péter és Aba között megkezdett, akkor értem éppen azon korba, mellyben elég erősnek érzém magamat kardot fogni, s meghatározhatni mellyik párthoz von inkább a jog, az igazság, és meggyőződésem!” —

Jolán hevesen szakasztá félbe: „az Abaé volt, hisz a jog és igazság az ő pártján küzdenek — te ezt választád? — a koronás királyt nem pártolád vakon, — midőn Abától többet remélhete a nép.”

„Igen Jolán! bár atyám az ellenkezőhöz tartozék, kijelentém neki, hogy én vagy hon maradok, vagy Aba zászlója alatt fogok víni, — ő egyiket sem akará engedni.” —

„Hogy hívták atyádat?”

„Én azt mondám, férfi vagyok, s tellyes korú, s megtudom különböztetni a jót a rosztól, tudok saját meggyőződésem szerint itélni, s az ellen tenni soha sem fogok — én azt tartom Abának van joga a tronhoz, s ellene küzdeni nem fogok.” —

„Te már akkor is férfiú valál — mint most — én szeretlek!” —

„Atyám gunykaczejra fakadt, s ledörge szavaival, mint pulyát öszveszidni szoktunk, s parancsolá hogy vele menjek a harciba.” —

„Hogy hívták atyádat?”

„Ellene szegültem, ő fenyegetett, én szilárd maradtam, — ő magamra hagyott, s gunykaczejával, mogorva dörgő hangjával föllázasztá véremet — durvasága ellenhatást szült — én határoztam.” —

„Atyádban egészen a gyűlölt vén Gerőfyt látom” —

„Én határoztam, kimondám neki; hogy Aba ellen nem akarok, nem fogok, nem tudok harcolni — s hogy határozatom szilárd, én életben halálban Aba híve vagyok — ő kitagadott.” —

„Hogy hívták atyádat?”

„Elűzött magától, egész örökségemet egy paizsban, egy kardban, egy sisakban, egy pánczélban, s egy szilaj ménben adá át, — de én szilárd maradtam — — elindulék, harcoltam — a szerencse velem volt; — gyakran, Jolán! gyakran találkozám atyámmal a csatatéren, — ekkor elfordulék, megeresztém lovam kantárát — s mentem, nyargaltam mintha a bűn, a kárhozat, a pokol űzne azon helyről — — minden arcban, mellyet megsebesíték a csatában,

atyámat látám — nappali gyötrelmeim álmaimba szöttek magokat — s én ott is szüntelen atyámat gyilkolám — — o Isten! s ezt mind a polgári háború tévé. — Én holt híreimet költetem, — — atyám, — a világ, mindenki csak Tihamér név alatt ismer.” —

„Hogy hívták atyádat?”

„Mint engemet Györgynek” —

„György — György! — egy gondolat futott át a perezben agyamon — Gerőfyt is, s holtak hírelt fiát Györgynek hívták” — megrezzent azon gondolat előtt egész valója. — „E kardot viselted a harcban igen most is véres még — mutasd — mutasd — ezzel öldökléd a német zsoldosokat — — o dicső, dicső voltál te a harcban! — — lenézni ez ablakról, s látni téged ott alant — mint hadistent csatázni — sustani — ölni, o! az dicső volt — mutasd e kardot — ez tiéd?”

„Enyim! rajta családom ezíme s nevem!”

„Mutasd — hol? — itt — o! jaj nekem! — három torony, s a két keresztbe tett kard — — és Gerőfy György — — o Tihamér! Tihamér! — — Miért, o miért mondád ki titkodat, miért ölted el keblem legszebb, legszentebb érzelmét?” —

„Jolán megbocsátasz?”

„Igaz ez?”

„Igaz” felelt esdekelve Tihamér.

„Ugy engem örökre elvesztettél — s én is tégedet” — szólt, és az erős hölgy szemeiben könnyek fénylettek — „a pártviszály örök határfalat vont családom s családod közé — Geröfy neje soha sem leszek — soha!”

„Jolán! — elrémítesz — Jolán! szabj árt, díjt — én küzdök, én győzök, s te enyim leszesz!”

„Soha!”

„Jolán!”

„Mit én kívánok, azt te nem tehetnéd.”

„Szólj, kényszerítlek!”

„Hald tehát! Péter még a trónon ül, térítsd el atyádat, s vele egész pártját Pétertől, s Jolán nőd lesz — különben örökre elvesztettél.”

„Jolán! ezt nem tehetem.”

„Határozz, tanusítsd mennyire kívánsz bírni.”

„Érted mindent! legyen, esküszöm, — megteszem, mit kívánsz! —

Ha szabad lenne emberszemnek azon teremnek, hol most valánk, falán körösztül tekinteni a mellékszobába, egy békestekintetű, s már ősz hajával tiszteltre ingerlő agg férfiút látnánk egyszerű ágyán nyugodni — s csendes öntudattal éldelni a béke örömeit;

látnók Jolánt atyjához közeledni, merész, büszke, elhatározott léptekkel, arcán leküzdött szenvedély vég maradványai mutatkoznak — égő szemei, ránczolt, s még is derült homloka — pirló arcai — minden mutatja rajta, hogy keble forr, s hogy határozatában szilárd. —

„Tihamér nálam volt, atyám!” kezdé meg beszédét.

„No s jó leányom, hát mikor ülünk menyegzőt, a béke olly szép, a békében mindig örvendni, mindig barátim körében szeretnék lenni, — ó a béke olly nyugtató, olly kellemes!”

„És a harcz olly dicső, olly magasztos! de hagyjuk most e vitát, te mindig békét ohajtál atyám” —

„S most elértem azt” vága közbe az ősz.

„Nem, atyám, hazánkban élnek még a pártok, él még a pártok közti viszály, — s ennek következménye előbb utóbb harcz lesz — de elég erről — Tihamér ma tán utólszor volt nálam.” —

„Hogyan?” kérdé megrettenve az atya.

„Ő nem Tihamér, ő Geröfy György, ama mogorva, vén, büszke úrnak ott fenn fia, s atyáról fiúra száll a családi viszály s gyűlölség.” —

„Ó! lásd leányom, mindenütt békevan az országban, csak köztünk foly itt még a viszálykodás, s most

az ég maga, legyen érte áldott szent neve! küldé az alkalmat, — hogy mi is békére lépjünk — most mi azt megtehetnök, s mindenütt béke, örök béke uralkodnék.” — —

„Atyám! te ugy látszik feledéd, hogy büszkék lehetünk arra hogy mi más párthoz tartozunk, mint Geröfy; feledéd azt is hogy ő volt a sértő; ha ő jöne s leborulva esengne tőled s tölem bocsánatot, kezét nyujtanék a békülésre; de ő azt nem fogja tenni, s ez az egy mit benne böcsülök.”

„S érte elveszted Tihamért!”

„Én hazám s családom viszonyait mindig többre böcsülöm szerelmennél; ezt letudom győzni, de gyűlöletemet nem. — Tihamér azt fogadá nekem, hogy atyját pártunkra hódítja, s velünk megbékélteti.” —

„Ő így béke lenne!” — kiált a béke képzetétől lelkesülten, — „de ő azt nem fogja tehetni.”

„Úgy hajadon maradok, keressen akkor magának nőt, Péter derék vitéz pártjából — ha! ha! ha! — talán egy német hölgyet a bajnok Tihamér,” szolt s gúnycaczaja keresztül hangzá a szobát.

„Ő félti őt, s ez annyit tesz, hogy szereti — ő még is Tihaméré lesz,” — gondolá magában az atya — s lelkesülten sóhajta föl — „akkor aztán béke lesz házamban s honomban!”

Jolán távozni akart.

„Hová?” — kérdé az atya.

„Fegyvereid még nincsenek rendben — a fegyvertárba!”

Fölvont függönyünk ismét lecsik, s az előbbi teremben vagyunk, a vad, mogorva, ősz Gerőfynél, s a szelid, szende, ifjú Rózsánál.

„Az úr Isten szent kegyelme szálljon reád, kisaszszony!” szolt belépve a vén áhitatos Judith.

„Jó reggelt!” felelt egyszerűn kis növendéke.

„Épen a várkaputól jövök kisaszszony; amint lemegyek, épen akkor bukkant föl a nap a hegyek mögül, s én egy áhitatos fohászt küldtem az ég felé, hogy megengedte a napot újra látnom; mert az élet olyan, hogy az úr adja, az úr el is veszi.” —

„Tovább, tovább” nyugtalanzkodék Rózsa.”

„Épen már ott valék imádságomban” — folytatá — „hogy: „és bocsásd meg bűneinket, miképen mi is” — akkor előmbe lép az a szép ifjú, ki tegnap itt volt nálad, Tihamér, s én — uram bocsásd bűnömet — félbeszakasztám az imádságot; de ha látad volna, olyan szépen ült lován, s a hol más gyalog is csak tipeg, ő ott is nyargalt, s kikaczagta a szelet” — —

Rózsa sóhajtott, „s mit szólott?” kérdé.

„Először azt mondá udvariasan: „„jó reggelt”” én felelek: a mindenható ég halmozza el áldásaival az úrfit, — — s mikor látta, hogy én vagyok biztosod, kisaszszony! azt mondá: „„emlékeztessd ígéretére kisaszszonyodat”” azt — he! he! he! — — aztán egy erszényt dobott kezembe — s alig várta meg, hogy azt mondjam: az úr Isten legyen veled minden lépteidnél, s őrizzen meg minden gonosztúl — elnyargalt. —

„Ígéretemre” gondoló Rózsa „ígéretemre!” s visszadöbrent e szó elől; „csak ne volna atyám olly szigorú! nem is reménylek, — ő haragudni fog, — s György testvérem — az egykori Tihamér! — neki engedni kell, — ő szidni fog — s én úgy félek csak haragos képétől — miért is ígértem — — érte mindent — — atyám dühösködni — én sírni, s még sem lesz belőle semmi. — Judith!” — szólt reszketeg hangon — „hagyj magamra!”

Az olvasó bizonyosan nem érté zavart gondolatának sorát, — de hiszen ki is érti másnak gondolatait, főkép midőn illy zavartak. — De az ajtó nyilik, valaki jő, most már mindjárt többet fogunk érteni. —

Kardját csörgetve, övében nagy vadászkéssel, durva vadászöltözetben lépett be egy vadtekintetű férfiú,

szemei villámoltak mintha dühöngne, pedig mint Róza bizalmas mosolya elárulá, most jó kedvében vala, bozontos nagy szakála, s ezzel özszenőtt roppant bajusza, még mogorvább kifejezést adának nem legfinomabb bőrű arcának.

„Jó reggelt atyám!” szolt a leányka kissé kételkedő, s reszketeg hangon.

„Jó reggelt te kis képmása anyádnak, jó reggelt, hát miért vagy ilyen szomorú, illy zavart, mintha álmodban az ölyv minden galambjaidat elragadta volna, mi lelt?”

„Vadászni mész atyám?” kérdé remegve, s nem merve megemlíteni, mi szívéen fekvék.

„Vadászni el az erdők rengetegébe, e gyűlölt béke ismét helyre állott, a csata megszűnt, pedig nekem egyetlen örömöm, szenvedélyem, kívánatom, életem csak harc, és ismét harc; az ellen győzve, Péter ismét trónon ül, most csak vadkanok és medvék ellen harcolok; — ó a harc olly dicső! fölforró vérrel a férfias vészek közepette, védni az ellen csapásait, és sujtani, sebeket osztani, ölni! — — ah! de mit beszélem azt neked kis bohó — ki tán azt sem nézheted nyugodtan, ha a sas egy madárkát elrabol, vagy a szél egy virágot letör — — te nem érted azt, — te nem érted azt.” —

„Ó atyám!” szölt Rózsa megragadva az alkalmat — „ó atyám! hogy kívánhatod a harcztot, midön az engemet testvéremtöl, téged fiadtól foszta meg.” —

„Nekem nincs fiam, nem is volt” — dühönge az atya.

„S György?” —

„Ö ellenem volt, az ellenpárt egyik főnöke, és semmi több, keblemnek egy fohász, szívemnek egy dobbanása sem illeté öt többé, mihelyt Abát pártolá, csak akkor midön halála hirét hallám, akkor — akkor ismét atyává alakult át az ellen, akkor egy sóhaj — de az is utolsó volt; az ég megverte öt, ö a csatában veszett, s az jobb, mintha atyai átkommal terheltén élne.”

„De ha ö nem halt volna meg?” — —

„Ö meghalt, s ki támaszthatja föl a halottakat? A harcztban gyakran jött velem szembe egy ifjú, paisán czimer nélkül, lebocsátott sisakrostélyzattal, bátran, s erötéljesen haladva elő az ellen fegyverei közt, előtte a legbátrabbak vonultak vissza — s azt mondtám, ha ö ellenem nem volna, fiamnak kívánnám öt” —

„Ö volt — én reménylek — ez ö volt, — még nincs minden elveszve” susogá Rózsa.

„Elébe száguldék lovamon, s mérközni kívántam azon bajnokkal, ki előtt legvitézebb férfiaiink a porba

hullottak, de ő merőn tekintte rám érez rostélyzata alól, s mozdulatlanul sóhajtani látszott, mert keblén nehéz mellvasa magasra emelkedék; megfordítá lovát, s eltűnt a csatázók közt. Ő is ismeri gondolám, a vén Gerőfy fegyverét, s kérdém nevét, azt mondák: Tihamér, semmi több, s én elégült valék. Egy illy hősnek elég e puszta czímtelen név is, s fősóhajték: ha ő fiam volna! s így csatázna mellettem! de ő már meghalt; tevém utána, s ekkor egy köny áztatá szemeimet, egy fohász dagasztá keblemet, hisz ő fiam volt, bár mint ellenem halt is meg.”

„De ha még élne” —

„Ő egyik főnöke volt Aba pártjának, ez is annyit tesz, fiamnak őt többé nem nevezhetem, de mire is ez, ő kimult — ő meghalt.”

„De ha ő lábaid elé borulna, atyám, ha azt mondaná: én vagyok fiad, atyám, megtértem, a harez elmúlt, most ismét fiad vagyok — s olly szépen, olly szépen esdene, mit szólnál akkor atyám?” szólt lelkesülve testvéri szeretetében Rózsa.

„Semmit, — azt mondanám: Gerőfy György fia, a lázzadó Aba híve nem lehet, s viszont az ő híve, nem az én fiam — e fiú ha élne nem nevezhetném többé fiamnak, úgy tekinteném őt mint pártfőnököt — csak úgy, mint — mint — mint például Tihamért — ő leány!

ezen név mindig egy eszmét gyűjt föl agyamban, ha ő kezeim közé kerülhetne, ez volna a préda, ez!" szolt az ősz dühöngve.

Rózsa megdöbbsent, s egyszerűségében vissza-
rettent az első akadálytól, — nem meré folytatni, —
testvérét örökre elvesztettnek vélé.

Az ajtó kinyílt, egy ifjú bajnok lépett be, erőtel-
jes ifjúságának virágában, leeresztett sisakrostélylyal,
mi az akkori lovagi kor regényes kalandjaiban semmi
új nem volt, utána Judith jött, s szolgák, kik bevezet-
ték. De az egész teremben csak Rózsa, és az olva-
só tudta volna megmondani, hogy ő Geröfy György,
míg az öreg Geröfy, és a szolgák, s Judith, ki egy ál-
dást susoga magában, megismerék benne a czimertelen
paizs hősét: Tihamért.

Némán nyujta át, s ha jól láttam, tán reszkető ke-
zekkel egy levelet a vár urának.

„Mi az? mutasd” szolt elég durván az ősz, s föl-
szakítá a levelet, hogy a pöcsét alatt legalább más-
fél sor oda maradt.” Ah levél!” folytatá — „jer te kis
okos fejecske, te, jer, olvasd el, szemeim elszoktak
a betüktől, a harcban görbe és egyenes kardokat igen,
de görbe és egyenes tolvonásokat nem láttam, ol-
vasd.” —

Rózsa remegni kezdte, ő már tudá a levél tartalmát, s megrettent, hogy a megengesztelésre szánt percz illy komoran kezdődik, s remegő hangon olvasá:

„Kedves atyám!”

A mogorva ősznek nem volt türelme tovább; e hang szíve legkomorabb érzelmeit költé föl, s fölforsztá vérét, de hirtelen visszavonult a fagyos érdektelenség korlátai közé, s hidegen elvevé a levelet, s bele tekintte.

„Az írást nem ismerem,” szólt „s a levél nekem nem szöll, nekem nincs fiam, — egy volt, az is a csatak zajában mult ki.”

A fedett arcú bajnok láthatólag megdöbbsent, keble emelkedék, s fejét vállaira csüggeszté.

„Igen, uram,” kezdé végre reszketeg hangon, mellyben remény és kétség vegyültek, — „igen uram” ismétlé „neked volt fiad, kit holtnak hírlenek, de a hír gyakran hazug.” —

„S gyakran valót mond” szólt közbe az öreg, durván, „volt fiad, mondád ifjú bajnok, igen ez azon hang, melly szívemben viszhangra talál, őt holtnak hírllek, s ő meg is halt.” —

„De ha élne?” — szakasztá félbe az ősz lelkesülve az ifjú.

„Reám nézve akkor is halott maradna — demire ez? — ő meghalt.”

„De ő még is gyermeked atyám — — és testvérem” rebegé Rózsa.

„Gyermekek? — hallgass te kis bohó, nem értesz te ahhoz, tudod-e mi füzi az atyát a gyermekhez?”

„A szeretet” sóhajtá a leányka.

„Igen a szeretet, s ha ez kihal a kebelből, kihal vele az emlékezet, s minden viszony, mi eddig atya és fiú közt létezett, kihal a költsönös nevezet, kihal minden e kebelben, pedig nem kihalt az, nem, hanem egykori fiam, önmaga gyilkoló meg azt ott — értitek mit tesz ez?”

„Azt a pártviszály tevő” szólt mentegetve az ifjú.

„Ugy van a pártviszály — az átkos pártviszály! A harcok kezdete óta megszűnt köztünk minden baráti viszony, mi ellenek levénk, a harcban nem egymás mellett, hanem szemközt állánk. Ezt te ifjú tudod mit jelent, te is valál csatákban, s tudod, kik állanak szemközt.” —

Az ifjú sóhajtja.

„Én nem valék atya, s ő nem fiú” folytatá dühösen az ősz, „mi pártfőnökök valánk, míg az ég elvevé életét, hogy e természetellen gyűlölség megszűnjék közöttünk. —

„A csata lefolyt, a pártoknak vége” szolt remegve az ifjú „a honfiak között minden gyűlölség elenyészett, most az atya és fiú közt is ujra föltámadhatna a béke.” —

„S ki vagy te, ki így véded őt?” kérdé mogorván a vár ura.

„Tihamér” felelt büszkén az ifju, tudván, hogy e név elég, hogy a csaták hősei őt ismerjék. —

„E bátorság, e vakmerőség” mormogá az öreg, s hangja elveszett roppant szakálában — „ez volna préda!” gondolá magában — „ez a győzelem! — Gyáva-ság volna? — — ejh! mit tesz az — az ellenpárt elvesztné főnökét, s ezért mindent lehet tenni!” —

„Mit szólnál uram, ha fiad most itt lábaidhoz borulna, ha megvallaná vétkeit, s fiúi szeretetének egész hevével esengne bocsánatért, ha letérdelne mint én most előtted, ha könnyeivel áztatná kezeidet, ha körülölelné térdeidet, mint én most, ha lelkesülten kiáltana „,,én vagyok fiad, kit a csatában veszettnek hírleltek, de élek, — hogy éltemet ezentúl, egyedül neked áldozzam”” — — mit szólnál akkor?” —

„Semmit — hisz ez lehetlen — ő nem él többé — de hagyjuk ezt, őt többé nem ölelhetném, olly hü, olly ragaszkodó atyai szeretetemmél mint eddig, ő pártos volt. Ő ellenem harczolt, — de ifjú honnan e

forró részvét, szavad reszketett, s rostélyzatod nyílásán át egy köny csöppent kezemre — honnan e részvét?”

‘Tihamér, vagy e perczben inkább Geröfy György nem tud szólni, mert zokogott sisakja alatt — — s reményét veszté. —

Rózsa felelt: „ő jó barátja tán testvéremnek.” — —

„Elég most erről ifjú — ha ifjabb Geröfy György még él, mond neki: hogy kerülje e várat, kerülje e tájékat, mert én vadászni szoktam, vadakkal harczolni béke idején, szóval; mert — itt atyja lakik — de ez mind hasztalan, ő a sirban van, legbiztosabb helyen ez életben — most hagyjatok magamra — e tárgy kellemetlenül hat keblemre — hagyjatok magamra!” —

Rózsa zokogott — sírt, reményét veszté, s kétségbe esve dőlt atyja keblére, s érzelmeinek egész harczát e szóban fejezé ki: „atyám!” —

‘Tihamérban az ifjú büszkeség, s hev fölzajongott, visszaretent a következményektől, fölállt, s kezét nyújtá a vár urának, — — a fiú mégegyszer akarta atyja kezét megszorítani, vagy csak érinteni — — csak egy rövid perczre, egy pillanatra! —

„Ellenek vagyunk ‘Tihamér’ dörgé az öreg — „Isten velünk!” szolt, vadászkesét kezébe ragadva, „Isten velünk!” —

Tihamér elfojtá érzelmeit, lezárá háborgó szenvedélyét, föllobbanó dühét keble mélyére, hol mondhatlan keservvé alakult át, s távozott.

„És te sírsz, Rózsa?” kérdé az atya, „könyesz? nem tesz semmit, majd jobban lesz minden. — Adjátok neki galambjait, szedjetek tarka virágokat, vagy üzzetek czifra lepkéket, s esküszöm, elfeledi buját.”

Rózsa távozik — utána Judith, — a kis leány először távozik ma atyja szobájából kézesök nélkül. —

A vén, mogorva, bosszútforraló Geröfy egyedül maradt. — Nehéz léptekkel járá végig szobáját, homloka redőkbe vonult, szemei villámlottak — — nagy küzdésben látszék lenni önmagával — — végre megállt, egyet toppantott lábával, hogy a szoba renge belé, s harsány dühös hangon kiáltá: „Várnagy!”

Ez belépett.

„Jer” szólott őt mellén ragadva, „látod ott a várudvarban egy ifjú bajnok leeresztett sisakrostélyzattal most ül lovára — látod?”

„Látom,”

„Az három nap alatt foglyom lesz, különben a várkapú fölött függesz, czimerül! — Ismersz! — — — — szolgák! holla! rajta! fel! vadászni!” —

„Értem!” —

„S a mint kezedbe került a ficzkó, azonnal jó kísérettel küldöd a királyhoz, s azon üzenettel: hogy ez Tihamér — — fejeddel állsz jót mindenről — értesz? — — Föl! vadászni! mondom föl!” — s elrobogott zajos kedvében. —

A várkapun ki, a bérczi, szirtes, szűk, tekervényes, meredek utakon nyargalva rohant a kitagadott Geröfy György, a czímtelen Tihamér, mint a kárhózat, üldöztetve saját sorsától, üldöztetve mindentől. Elereszté kantárát, s gondolatokba merült, s lova önmagától tova száguldott a vészes utakon, mint egy gyanítva a veszélyt, melly őt fenyíti, követi, s tán eléri.

Mi mindenütt követjük őt; száguldó lova nyomát hagyá erős futásának még a kemény szírtekben is, s mi ha az utat tudjuk, képzelgésünk szárnyain csak utól érhetjük őt. — Ha néha utunkban kutató szolgákra akadunk, nem fogunk csodálkozni, mert tudandjuk, hogy az bizonyosan a várnagynak munkája, mint eszköznek Geröfy kezében. Mindig újabb újabb nyomok — így most erre balra — most ismét erre kanyarodott, mintha üldözőjét, a sorsot kívánná kijátszani — most már robogásának zaját is halljuk — — végre látjuk őt magát is, tikkadtan megállítani lovát, leszál-

lant, s elhagyva fegyvereit leheveredni a zöld gyepre.

Ide egy szép regényes tájleírást lehetne mellékelni, de inkább haladjunk történetünkben, s kövessük Tihamér gondolatinak folyamát. —

„Kitagadva tehát!” így elmélkedék magányában „kitagadva, birtok, lak, atya, remény, minden nélkül! ó Isten! mily széles, mily nagy a világ, s én még is sehol sem talállok menedéket, sehol nyughelyet, — mi lesz végem! — atyámtól kitagadva, örökre száműzve. — — Jolánnal semmi remény! — — s hogy is? — — — hová vinném én nőmet, kinek egyetlen birtoka azon föld, hol üldöztetve meghalni fogok, ó a pártviszály, a pártviszály! minden gonosz csak innen származik, minden rosznak ez forrása, — mit tegyek most? — — atyámhoz térjek vissza? — — nem nem, dühöngése megölne — — Jolánhoz? — — ha tőlem még reménylhetnék! — miért ne? — — hisz én most is Aba híve vagyok! — — s a Geröfy családnak nem tagja többé! — — nem vagyok fia saját atyámnak! — — el el hozzá — ő tán még enyim lesz — — s ez kibékít sorsommal — — — el, el hozzá — de ha ő is meg — — —”

„Add meg magad!” kiálta egy zord hang mögötte e perczen; föltekinte hirtelen, s körülvéve látá magát ellenektől — fegyverei elváltak hányva távol

tőle a gyepen; s ő egyedül, zavartan, erdő, s fegyver nélkül állott ellenei között. —

„Add meg magad!” ismétlé a hang. —

„Mit kívántok?” kérdé Tilhamér nyugodtan.

„Foglyunk vagy!” felelt az előbbi hang.

„Ki parancsolá hogy megfoszszatok szabadságomtól?”

„Urunk Geröfy!”

„Hah! atyám!” sikolta önkénytelenül a kítagedott.

„Ha, ha, ha!” kaczagtak a bérlett szolgák, „milly meséket beszél ez itt, de nem szabadul ki kezeink közül.” —

„Hová akartok vinni?” kérdé nyugodtabban a fogoly.

„Azt majd meg tudod ott!” volt a felelet.

„Jer közelebb, ki e sereg vezérének látszol lenni, itt ez erszény, vedd; szabadságomat nem kívánom, lelkem most is szabad, s másként szabaddá tenni engemet, nincs hatalmatokban; hanem végezd el e bérért bizományomat.” — A völgy virágai közül leszakíta egy ibolyát, s emlényt, s egy fű szállal körülfoná azt. — „Itt e virágokat adjátok Geröfy Rózsának, s mondjátok; hogy a czímerfelen paizs bajnoka küldi, más nevet minek mondjak, ugy sem hinnétek el, — kardomat

vigyétek a vén Gerőfynek, s mondjátok, hogy az sajátom, hogy az atyám ajándoka, — — s e tört itt, mit a fűben leltetek kardom mellett, vigyétek a szendrői várba, s adjátok át Jolánnak, említsétek a Tihamér nevet, s minden veszély előtt biztosítva lesztek.” —

„Meg lesz” szólta a szolga, kezében méregetve az erszény súlyát.

„S most mondjátok meg, hová visztek?” kérdé a fogoly.

„A királyhoz!” volt a felelet.

„A vérpadra!” sóhajta Tihamér. —

Megengedettik nekünk, hogy a királyi lakba betérhessünk, s ha e szabadalommal élve az előterembe belépünk, ott több fagyos udvari alakok közt, egy ismerőssel, a vén Gerőfyvel találkozunk. Kifejezés telti arczán, nincs többé a régi férfias erő, a megtörhetlen szilárdság, nincs a vad, mogorva pillanat szemében; egész képén egy elvonuló, s minden örömet letarolt érzelem — s szenvedélyharcznak nyomai mutatkoznak, alkata meggörnyedtnek látszik, inkább egy váratlan sors csapása, mint az évek súlya alatt; vad pillanata kétségbeesetté alakult át, s szemei félreismerhetetlenül tükrözék vissza lelke csapongó kétkedé-

sét, melly egy végetlen öröm reménye, vagy egy végetlen fájdalom félelme közt habozott. —

Ila nem haladtunk volna egyszerre ennyit történetünkben, e változás okát is tudnók, de így vissza kell a multa tekintenünk. —

Végjelenetünk után néhány nappal egyedül ült előbbi vidor vadkedvében Geröfy, szobájában, körülvéve vadászfegyverek egész bástyáitól, s ezek őrcitől — a vadászebektől; midőn rég eltűnt várnagya belépett.

„Jó napot Balázs!” fogadá őt ura szokatlan nyájassággal „no s végezve bizományom?”

„Tökéletesen.” —

„Emberem vagy!” szóla vad örömében, keresztül robogva a szobán, s megveregetve a vén szolga vállait, ki örömének e kifejezései alatt egész alkatában megrendült. — „Emberem vagy, Tihamér fogoly! Isteneimre! szeretném most e világot körülölelni, jer keblemre — — jer szolga — — jer barátommá teszelek” — —

A szolga vésztjósuló lassú léptekkel közelge, szemével méregetve az izmos karokat — — s urának ölelését nyöszörgve köszöné, szétroncsolt tagjait próbálgatá, hogy meggyőződjék, nem fizamultak-e ki

csontjait, melyek szerencsések valának roppant urának vasölelését érezni. —

„A fogoly e kardot küldé neked, uram, azt monda ez sajátja, ez atyjának ajándoka, — — — — s neked kisaszszony” szolt a belépő Rózsához „e virágokat” — — s távozték.

„E kardot? — — Istenemre! fegyvertáram jó karban áll, minek nekem kard? minek vizet önteni a Dunába? — de ez csinos kard, lássuk — — mi ez? — — ezimerem — — nevem — e kard — — én e kardot fiamnak adám — — hogy került ez hozzá? — —

„Ki küldé e kardot?” — — kérdé rémülten Rózsza.

„Tihamér!” — —

„Tihamér fiad, atyám, Tihamér testvérem! — — — — e kard sajátja.

„Esküszöm! az nem lehet — — vagy én elvesztem, elkárhoztam — — az az ifju ki nálam volt — —”

„György — — fiad — — testvérem!”

„Ó átok reám! — — átok e világra! — — átok ősz fejemre! — — mely e pokoltervet kikoholá, — — ó kárhozat! — kárhozat — — el, el — — el, innen el, e tájról, e honból — e világból — — ó fiam fiam!” — — —

„Atyám mit tevé?” kérdé merevülten a leány.

„Mit a pokol is szégyenlenc kivallani — — én az atya, én az ősz atya — meggyilkolám fiamat — egyetlen jó gyermekemet — — jaj, jaj nekem!” —

„És akkor még sem akarád őt elismerni” —

„Akkor roszkedvű valék, álmodtam, örjögtem, vagy nem tudám érzeni, mit tesz az: egy atyának elvesztett fiát egy perczben föllelni, s ismét elveszteni, — meggyilkolni! — De most — el, el, lovat! — nyergeljetek lovat” — riada, s a vár reнге riadására — s a szolgák remegve futottak özsze, — „váramat, éltemet annak, ki előbb lovat ad — kárhozat! meggyilkolám fiamat!”

„Hová, atyám?” kérdé leánya, a virágokat tűzve keblére.

„Fiamért! — a királyhoz! a pokolba — csak el, el innen” — s elrohant, elszáguldott, hogy öntudata se érhesse el őt utjában.

Ennyi volt, mit a vidéken, mindenütt beszéltek: némellyek azt állíták, hogy megőrült, mások hogy őt lelkek kergeték, ismét mások, hogy a kardot fia sírjából hozták, s némellyek még azt is mondták, hogy meghalt fiának lelke jelent meg neki, s ez húzta magával a kárhozatra. —

De mi jól tudjuk, hogy a királyi udvarba jött, mert itt, már találkozánk vele. Ő bejelenteték, s agalmas kételkedésben várta a választ.

Egy apród kilépe, s a fagyos érdektelenség egyhanguságán mondá: ő főnsége, a király ma senkit sem halgathat ki.

„De engem hallania kell!” rivallá az ősz atya „engemet — vagy föllázasztom ellene a világot, a levegőt, az elemeket! — hallania kell, — én is pártján valék, pártjának főnöke voltam — én tevém őt királylyá se regemmel, — — s most az inségben elhagy, — gyakran fogott velem kezét a táborban, s most fön a magasság trónján letekint — — s azt mondja; „nem ismerlek nyomorú — — mit kívánsz?” — — ő királyom — — én alattvalója vagyok — ki kell halgatnia, ki kell jönnie, — vagy föltöröm e szentnek hirdetett zárokat, berohanok hatalmának templomába, s kiragadom — — össze tiprom szentségét — — ó! jaj! jaj nekem! — — ezen emberért, kit királynak neveznek — — ezért áldozám föl — — magamat, gyermekemet!” — — —

„Mit kíván ezen örjöngő itt?” kérdé kilépve Péter, a magyar trónon e neven első király.

„Mit? semmit, csekélységet — gyermekemet! tudod mit tesz az: gyermekemet? nem, te nem érted

azt, hisz ide az emberi kebel szent érzelmeit, a szeretetet és könyörületet nem bocsátják be az ajtónokok — te nem érted azt.” —

„Ki ezen ember?” kérdé ismét a király.

„Geröfy György vagyok — ismersz most?”

„Ah üdvözlek udvaromban, üdvözlek tiszta szíveimből hű bajnokom, mi hoz hozzám derék Geröfy? nem feledtem el, mennyit tevék értem s trónoméért — szólj bátran, szívem nyitva minden esedező előtt, szólj ki sérte, vagy mi indította a hozzám jövetelre?”

„Egy gyermekem volt, király, egy gyermekem, szép, mint az élet, s kedves keblemnek, mint szemem világa, király! istenültem e fiúban, míg gyermek volt, és midőn ifjává ért, midőn először fogott kardot, — először jött velem vadászni, csatára a vadakkal, — hah akkor — — de én itt elfecsegem az időt, míg fiam a kínos tömlöczben szenved, s tán a vérpadra hurezoltatik! — király! fönség! ember! add vissza gyermekemet!”

„Térj magadhoz, így nem érthetlek meg” —

„Fiam az ellenpárthoz állott, Aba mellett vívott, ellened, s én ezért ki tagadám; no lásd, lásd uram, csak azért is szabadítsd meg őt, lásd én mindig híved valék, inkább elhagyám saját gyermekemet, inkább kedves, édes, bajnok fiamat, — mint tégedet, most légy

hálás, ne tekintsd hogy király vagy, légy hálás, add vissza gyermekemet!"

„De hát hol van? szólj!” —

„Hol? börtönben, tán vérpádon, tán a sírban — tán a sírban. Nem, az nem lehet — György — Tihamér — vagy mint nevezzelek, nem — fiam, neked élned kell, mert különben meghalnék, meggyilkolnám e világot, s e biboros urat is, ki előtt minden meghajol — ha te már nem élnél.” —

„Tihamér fiad? kit hozzám küldél fogolyként, saját fiad?”

„Fiam — édes fiam — szeretett gyermekem, — de csak egy szót, egy hangot: él-e még?!”

„Te saját fiadat küldéd halálra?”

„Él e még fiam?”

„Él, — de feje fölött a pallos,” szolt szigorún a hatalmas úr, — „az ítélet kimondva reá — kihirdetve — s a kihirdetett ítélet visszavonhatlan.” — —

„Az ítélet? — s az?” —

„Halál!”

„Halál! hah gyilkosok! teremtetetek-e már embert, hogy illy könnyen gyilkoltok? — de megengedj, könyörülj; lásd itt térdelek előtted — imádlak mint istenemet — az isten könyörülő lenne — irgalmazz!”

„A törvény szigorú, pártütő volt, ki nem akart megtérni, büntetése halál, — az ítéletet helyesli a nép — nem vonhatom vissza” — —

„Irgalmazz! könyörülj, az isten irgalmas lenne. — Add vissza gyermekemet — egyetlen jó fiamat! Ti nem adtatok neki életet — nem is vehetitek azt el — adjátok vissza fiamat, vagy föllázítom ellenetek társitokat, a rengeteg arszlányit, mellyek marczanglók mint ti, a mérges kígyókat, mellyek halált osztanak mint ti, s — önmagamot, ki könyörületlen mint ti.”

„Ő sérti a királyt — lakoljon e vakmerőségért!” kiálta egy udvari.

„Halgass bérlett szolgál, — el veled — hizelegj a sátánnak, kinek udvarnoka vagy — nem, az én jó királyom meghallgatja kérésemet, s nem rugja el ebként lábaitól az ősz fürtű öreget, ő azt mondja: itt fiad, vedd, szeresd őt, emlékezzél rám — légy hű továbbra is — — úgy-e úgy-e jó királyom?”

„A törvény szava szent — a bűnös lakolni fog” — — felelt szigorún Péter — „nem segíhetek” —

„Hah rablók! el veletek — de mi zaj ez? — mi csöcselék nép tolong amott — ó — ó — vérpad! — egy bűnöst végeznek ki — — hah! tekints oda király, így fognák fiamat is kivégezni! — — nem, ez nem

lehet — a bűnös a vérpadhoz ér, nem láthatom arczát, mit a halál félelme bizonyosan elrútita — — nézd király s képzeld, illy ifjan meghalni — — — nem te könyörülő leszesz, hogy neked is könyörüljön az ég — — mond — — hol! — — jaj! — ah! — az fiam — — menj — fuss — röpj — — hirdesd, hogy ő szabad, hogy nem halhat meg” — —

„Nincs hatalmamban, — — ő bűnös — — a törvény ítélte el őt.”

„Hah! könyörületlen! hogy az ég se legyen irgalmas lelkednek — — vedd ezt — — fiam még is szabad lesz” — szólt, s hosszú gyilkával rohant a királyra, de ezt háromszoros védőfalként környezék tüstént udvaroncjai, míg mások a gyilkolni indult öz atyát fogák el.

„Halált neki!” rivallottak az udvariak, Péter önkénytelenül inte első dühében, s merevültségében: — igent. Geröfy elhurezoltaték.

„Hah! ilyen a hála a trónon — ilyen a kegyelem — s ezen fényes embert itt királynak nevezik, — s e léhütőket itt embereknek!” orditá környező örei közt a dühöngő öreg.

A király, szobájába vonult, bezárá ajtaját, azt gondolá, hogy az öntudatot is kizárhatni alkalmatlan panaszkodóként a királyi teremből.

Lent lárna hallatszék, a nép dühöngött; a pártviszály új prédát küldte a vérpadra — s ez mindig ünnepe volt azon korban az ingatag, böszült nép előtt.

Van-e meghatóbb jelenet az emberi életben, mint azon perc, melly határt képez az élet és halál között — legyünk tanúi e jelenetnek, — ennek a legérzéktelebb előtt is érdekesnek kell lennie.

A vérpadon állott Tihamér, éppen olly büszkén, olly tiszta öntudattal, olly erőteljű kifejezésével arcának, mint egykor dühös csaták közepette délczeg ménén, a zajongva hullámzó nép fölött.

Egy új prédát vezettek a halál trónjára, s a népet is bösz örömmel üdvözlé.

Az elítélt föllépe a vérpadra, roskadozva s elgyengülten, egy sóhajba törtek ki keblének minden érzelmei, egy sóhajba lelkének vég ereje. „Fiam!” sikolta, s a másik elítélt nyakába borúlt.

„Isten! e hang, ez arc, ezen ember, — atyám!” rivallott a fiú — s kiket hosszas harcz, hosszas pártviszály évekig tartta egymástól távol, azokat a vérpad, s éltöknek végperceze egyesíte.

„Megakarálak menteni fiam — s most együtt halunk — én megbocsátok — ott fön mindent elfogunk feledni — fiam! ölelj át!”

„Atyám!”

„Fiam!”

Egy kar elrántá őket egymástól, — ez ünnepélyes perczben, azt csak a hóhér teheté.

Egy pár percz mulva elfojtott, halk moraj emelkedék a nép között, két emberfőt mutatott föl a hóhér, kik azt látták így szólottak: ezen ősz, s ezen ifjú feje, igen hasonlít egymáshoz vonásaiban, alighanem atya és fiú voltak.

Iha mi csak kissé később térünk haza mint a hír, mi olly igen hamar terjed; a két szomszéd várban igen nagy változást lelünk.

A szendrői várban így szólt Jolán, atyjához: „atyám! ők nincsenek többé — Tihamér meghalt” — s egy sóhajt nyomott el keblében.

„S az öreg is?” felelt az atya, „és én soha sem békélheték meg vele.”

„Atyám!” felelt Jolán, — „jegyesemet vesztém, de vele s atyjával kihalt a gyülölt Geröfy faj, s ez némileg vigasztal — s az ellenséges vár most rommá lesz — nincs ura, nincs senkie — a családi viszályban mi győztünk — — de Tihamér elhalt.” —

„S én sohasem békélheték meg atyjával!”

Jolán szobájában ezentúl mindig egy fátyollal bevont tör függött az ágy fölött — s kik később vele tár-

salogtak azt mondák ; hogy ezen időtől kezdve legyőzhetlen búskomor kedély vonult el egész lényén.

E két vártól nem messze a völgyben egy apácza kolostor volt, Sz. István alapítványa, itt nem rég ünnepegy tartaték, egy új, s igen fiatal szűz lépett be a rendbe.

Az új apácza igen bús volt, szemei kisírvák, vagy könyesek valának, s mindig egy vén nővel imádkozék, ki vele jött a kolostorba, s kit az ottaniak Judithnak neveztek. Ki a szűz szobájába lépett, ki nem kerülheté figyelmét, hogy több szent képek között kettő ábrázolá szent Györgyöt, ezeknek egyikét minden nap új virágokkal koszorúzá ugyan az apácza, de egy elfonyadt s fűszállal egybefont ibolya, és emlény mindig megmaradt a kép fölött.

Eärdegh István.

F ö l t á m a d á s .

Nincs itt, föltámadott.

Mátéuát.

Szóla világrázó hatalom mennybéli szavával, —
S mint mikor a derülő égnek föllegzeti ormán
 Fölragyog a csillag, Heszpernek bájos alakja; —
 Népet, szép, s ragyogót az erőnek tiszta delében
 Monda teremni az úr keleten, s átszállni nyugotra. —

Jött az karba dicsőn, viadalmak harczy csatáján.
 És kelet, és nyugot, és a dél meghajla vasának.
 Meghódolt a sors, s lábának hordta igáját;
 Meghódolt a hír, szárnyain hordozta csatáit:
S nem nevezett a föld nagy hírűbb népet idézte.
 Isten is égi mosolyt, kegyelemnek mennyei fényét
 Hinte reá, és a bámúló földi lakóknak
 Megmutatá: hogy e nép az, mellyben kedve elégült.

Ám de nem így a nép mind végig. — Mert van-e földön
 Állandó . . ? Van-e szív nyugodalmak lágy pihenőjén
 A diadalmas öröm nagy urát ne feledni hatalmas?
 Így lön. — És a nép, melly jára csatára csatáról,
 Mellynek híre dicső Tanaisznak szöke vizétül —
 Mint a nap — ragyogón szállott át Ádria-partig:

Végre alá szállott, óriás sírjába nevének. —

S szózat szóla föl, emlékül sírja kövére :

„E szív mint kedvelt ó nép! csak téged emelt föl
Annyi ezer közepett az öröklét fényes egéhez.

Hány született a végtelen évek hosszú sorában ?

S a születés perczében már kiragyogta szemébül

A sír, s a feledés, a halálnak végtelen álmát. —

— Ők megimádtanak engem, még sírhalmuk alatt is;

És te az áldások kiderült özönébe le mondál

Rólam, s szent nevemet, s nyelvem feledésbe merítéd. —

— Most nyugszol; — s nyugodd zsibbasztó álmaid éjét. . . .

Ó de a sírba se lesz nyugtod, kísértsenek ott is

Gyász emlékü napid, botorúl hol megtapodád szent

Tiszteletem ragyogó oltárinak égi hatalmát. —

Szóljon s álmaidat szomorító éji zenével

Háborgassa Mohács, s elhult Martyrai jajja. —

Keljen föl Csák, és Várnával bús karat öltvén,

Öntudatot gyujtson benned, lassúdan emésztöt. —

Sírj; — könyörögj; — szavaid nem hatnak, s légy nyomor-
rúltan,

Mint nyomorúlttá lön keblem keblednek előtte,

Hol hideg ércz, fagyos északi jég, szíveknek aczéla

Várt — ó — édes anyát a fiaknak hült ölelésin,

Hol a gyermeki szent szerelem keserűre fajult el. —

S mint vándor szellem, járj földén olly sok ezernyi

Élő nemzetnek, míg rád mutogatva imigy szól:

„Nézd a hajdan nagy hatalomnak korcs ivadékát.”

S szégyened érzete fölajdítson. — Hogyha fölébredsz —

Érted imádni fogok még egyszer, — vagy betemetvén,

Támadatod nélkül lebegek túl sírod oromján . . . ! —

Így szólt a szellem. — S kedvelt romjára borulván

Sírva tekinté alá sok idő gyász napjain által

A nyugovó nemzet óriás testére. — Hiában . . . !

A hosszú évek zokogó szava föl nem idézte.

És folytatta tovább bolygását a nagy időben. —

Belvihar átka alatt tespedve nyögött, szabadulás

Szent hangját nem szóla a száj, nem gondola a szív.

Elfeledék az ősök tettekben gazdag erényit.

Hogy ha kit a szent hajdanna föl buzdita fénye: —

— Hol Buda vára homályba borított fél Európát,

Szájának szavait hódolva figyelte, szemének

Intésére parancs szállott nyugotra, keletre, —

Gúny s kaczagás követé lépésit, ferde kajánság,

S vissza fagyott a szó szájába a merni erősnek; —

És sírjába rogyott, nyögvén estének alatta. . . . —

Így volt a nemzet. — Sűrű köd fődte szemét el;

Nem látott semmit mi előtte fenyítne veszélylyel;

Senkit nem nevezett, nem tudta nevezni nevérol;

Elfeledett mindent, s emléke hírének enyészett . . .

Önneve is csak hajdanból maradott meg eszében;

Ám de homályában ragyogó fényét letörölte

A sors; s hogy van-e most, arról nem gondola semmit.

A szellem szomorún előfordula; szörnyü buvában,

Istent, nemzeteket föl híván szóla nagy esküt. . . .

„Nem! nem enyém e nép; tagadom hogy keblem apolta,

Hogy láttam gyermek bölcsőjét, s ifju hevében

A csata vérmezején kardjának vittem aczélát.

Nem! nem enyém e nép! . . . ki enyém volt, meghala régen.”

Szólott, s a bűnnek szózatja dörögve hatott el,
 Napnak keltétől, a nyúgot parti határig. . .

„Oltsd ki örök sors öt . . . sírjába' találja enyészét. . . !”
 És megfogta karát . . . S a népet sírho' vezette.

„O de az isten jó. — Térdére borúlva imádja
 Őt minden. —

Ő a roszból is jót hoz ki javára fiának. —

Szóla: „legyen dörgés.” S lön dörgés. — Fényt derített föl;
 Mennyei villámnak rettentő fényű világát. . .

— És a nép meglátta magát; meglátta az örvényt
 Melly besodorni vonult mellé or-sírba valóját.

— Irtódzott, és vissza vonult, fölajdula mélyen,
 S lelkén a hunyt életnek megrendüle hurja —

Irtódzott, gondolt, — s mit gondola tette vivé ki;
 S a tettdús kezdet fényes nagyságu jövőnek

Hordta magában magyát. — Lön ipar és tudomány, és
 Művészet; haladás mindenben; nagyra törő szív

Nagy műveket tön; és a nemzet elindula élni, —
 És folytatta művét, s haladott napjaival az élet.

S évek küzdte után fönn áll a nemzeti templom,
 Hol a nélkülözött istent — hódolva köszönté. —

A szellem vidult. — Dicsekedve nevezte utódit
 A hős Árpádnak; s a föld elbámula rajtok.

Megrendült a szó, az apák népzengzetü nyelve,
 S a rég nem hallott hangokra figyelve megállott

A siető nap, az ősz Iszter hullámai, s Árpád
 Nemzete fön dobogó keblének híre ki szállott

A kelet ormairól, nyúgot víz földte teréig.

És szólt a szellem, mennybéli szaván az örömnök:

„Íme fölébredtél ó nemzet! — Hála tenéked
 Isteni nagy hűség, az erőért támadatunkban. . .
 Fordítsd ránk napodat. Főlleg ne borítsa sugárát
 El soha földünköt, s maradandó mennyei fényét.
 Adj tüzet, önts lelket, s lelkét segedelmed apolja
 E hon gyermekinek, küzdőknek az ősi dicsőség
 Nyomdokain, *szívvel magyaroknak az ész mezejében.*
 — És nemzet! te haladj; a belvihar átka ne duljon
 Szép kebledbe tovább, ne feledd el, hogy mi leendő
 Vagy még; s a haladáspályán fuss ingadozatlan. —
 — Én mint védszellem, volt sírod hantira ülök,
 S őrzöm lépteidet, s ovakodjál bukni beléje. —
 És ha jövend nemzet, keresője az ősi halottnak:
 Fölmutatom gyászos leplét aludott szemeidnek;
 És mutatom napod, a ragyogót; — s dicsekedve kiáltom:
 „A holt kit kérdesz, nincs itt...! s kit halva reméltél:
Föltámadt a nép...! s tündöklő csillaga fön leng.” —
 Szólt a szellem; — s mosolyát ráadta az — Úr is. —

Szilágyi István.

O l d o z a t.

Áldást mondék nemzetem honára,
 Ellenimtől bántalmik daczára
     Békülettel végbucsut vevék.
 Béfejezve életszámodásom,
 Nincs a földön többé maradásom;
     Vár egy uj hon, s benne üdv és bék.

Ah de kapcsa földi lánczaimnak
 Kötve tart még; forró vágyaimnak
     Legdicsőbbje nem valósodott.
 E gyökön áll roskadt éltem fája
 Rajt kicsorbul a halál kaszája;
     Lélek és test üszszeforradott.

Jöjj ó lányka! vess véget kinomnak,
 Oltsd tüzét az élethoszszu szomjnak,
     Melly az ég és sír közt függve tart;
 Csókkal érintsd ajkaim határát, —
 Így leoldod lelkem testi zárát,
     S nyujtasz égbe átvezérlő kart.

Kunopf.

R é v.

Rév előttem, ím de rév előtt is
 Szörnyü habzaj hányja csolnakom.
 Ott virágok lengnek már közelben,
 Illatjok lelkenbe szívhatom.
 S jobban jobban vérzik értük e szív;
 Ah, hozzájok nem bocsát a vész,
 Átkom zúg a nyájas partvirányra:
 Szabadulhatatlant mért igéz?

Hálnék inkább hollószárnyu éjben,
 Mellynek mindent eltakar küde,
 S köz gyászának lomha tengerében
 Rózsa, liliom mind fekete.
 Itt napfényben közelít halálom
 A világzaj ellenszelein,
 És tavasz kedveltin csüggedezve
 Húnynak el megbájolt szemeim.

Makány.

A haldokló pór.

Barna fellegár nehézül agg koromra,
Alkonyom közelg, s lehervadó napomra,
Hosszsu éj homálya ömlik el.

Hosszsu éj! hirtelen árva sírlakomban,
Üdvözölve látom arcodat, s valómban,
Boldogabb jövő reménye kel.

Azt beszélük; enyhöledbe, pályabére
Vár az élethosszsu-munka emberére,
Kit bajával küzdeni szültének.

Azt beszélük; ottan mind megemberülnek,
Kik fölöttem egykor úri kényt üzének,
S vélem egy birót nyerendének.

Ó te szent hon! szívem éltető reménye,
Habviharján kis hajómnak lámpafénye,
Jer fogadj öledbe engemet.

Hadd ítéljen az igaz biró fölöttem,
Tronja zsámolyától nincsen ok remegnem,
Szenytelen megőrzve lelkemet.

Ott az átkos önzet nem varázsolandja
Csábutakra a birót, s nem árulandja
Pártosan hazug ítéletét.

Vágyva térek hát e terhes lét köréből,
— Ott jutalm virúl a tettek érdeméből, —
Föltalálni nyugtom bájkörét.

S egyszer úgy is ki kell kötnünk partterébe
Itakánknek, őseink kitért ölébe,

Porlakunk kimért határiból.

S mit se vesztek! birtokom csak életem volt,
Mellyet szebb jövőm reménysugára ápol,

S melly fölédredett kórálmból.

Hajh de elmerülve hajdanom ködébe,

Föltünik vídám koromnak szende képe,

S bánat ég szivem hullámain.

Látom, érzem; s zaj dulong az agg kebelben,

Milly gyönyör volt élni gyermekim körében,

S kedvesemnek érző karjain?

Akkor, akkor! — lelkem fölhevült tűzében,

Szent öröm virult a térés tengerében,

S kőjözönbe szállt le alkonyom.

S erre szállva vissza lankadt pillanásom,

A nyugodt redőkbe sápuult arczyonáson,

Háborogni éled bánatom,

Ám, jer oszlatója földi bajaimnak,

Jer, kit olly hibásan szörnyünek hazudnak;

Vedd szives barátod jobbikát.

A hon és a jó baráttal számadásom

Béfejezve, békülettel elsohajtom:

Nagy világ! neked jó éjszakát.

B—gh. W.

S Z Í V - V I R Á G O K .

Mr. L-hoz.

I.

Szállj le hárfa szent faladról,
Szállj le szívem szózata!
Bennem tiszta dalkorány kel,
Mit szerelmem álmoda.

Érzeményem szárnyalása,
Égen s földön lengjen át;
Hárfa zengve föndicsőítsd
Az ábrándok bájhonát!

Zengd a szem varázs hatalmát,
S a leányka éjszemét,
Zengd a csók bibor hazáját,
S a halvány arcz kellemét.

Félve zengd a lányka keblét;
A szerelmek templomát,
Zengd imáldva szent oltárán
A dicső rénykoronát.

Olvasd meg szívdobbanását,
Lcsd meg érzeményeit.

Lépj titkának szent helyére,
Fesd le álmképeit. —

És a dal, miként a képzet
Túl röpüljön mindenen,
S mint a lányka hű szerelme,
Olvadó, s szelíd legyen.

Hévvvel és rohanva zengjen
Mint bennem az érzetár,
Melly szívem kelyhét betölté,
S immár csordulatra vár.

Csorduljon ki keblem árja,
Hárfahang ragadja el,
Csorduljon ki véle lelkem,
S daltengerben haljak el.

Nyúgodalmam csendes légyen,
Mint a gyermek álmái,
Síri álmom ő legyen csak,
S lángszerelmes bájai.

És ha síromhoz közelgne;
Hárfa zengd: föltámadat!
Ujra látom őt, s e látvány
Istenítő üdvöt ad.

II.

Ringass boldog álmaidba,
Ringass tünde képzelot!

A való rideg honában
 Úgy sincs boldog élvezet.

Hadd merengjek szép leánykám
 Gyöngy szemének éjelen,
 Hadd pihenjek istenülve
 Szűz szerelme szent ölén.

Völegénye hadd lehessen,
 Ő legyen menyaszszonyom,
 Ennél vajjon többet ad-e
 Majd a túlvilági hon?

Boldog álmom hosszú legyen,
 Olly hosszú mint életem,
 S változatlan mint az isten,
 Tárgya mindig ő legyen.

Ime itt az altató dal,
 Szívem hadd merüljön át
 Képzelet! szent álmaidba;
 Bús való, jó éjszakát!

III.

Gyász borítja angyalarczod,
 Tagjaidra gyász simúl,
 Éjszemednek szép egéből,
 A bú harmatárja húl.

Mély fohász kel ajkaidra,
 A szelid mosoly helyén,

Nem dereng a kedv koránya,
Márványhomlokod egén.

Annyi bú- és könnyözönben,
Annyi változás után,
Nem hervadsz el, sőt igézőbb,
S bájolóbb vagy szép leány.

Hódolok és üdvözítve,
Téged zeng, s imád dalom,
Téged . . . Hah! mi bánt, miért hal —
El az ének ajkomon?

Értem . . . ó nekem a bájos,
Lányt imádni nem lehet! —
Hárfa! zengd a jó atyáért
Gyászoló hű gyermekét.

IV.

Szép vagy szívem ideálja,
Minden szép leány felett,
Szébb vagy mint hogy szó leírni
Képes volna ékedet.

Tul van a dalok hatalmán,
Bájos arczod kelleme.
Szépségedről halgat a lajt,
Néma a kebelzene.

Szébb vagy mint a művészetnek.
Magasztalt remekjei.

Szebb, miként a képzeletnek,
Istenített képei.

S a mi téged legszebbé tesz,
Minden szép leány felett,
S a miért! imádlak az: hogy
Szép vagy és nem érezed.

Tarkányi Béla.

K É S Z S É G.

Mondd: bős vadakkal küzdjek rengetegben,
Vagy tengernek fojtsam meg szőrnyeit,
Hozzam le az éj csillaggyöngyeit,
Vagy építsek számodra trónt egekben;

Mondd: vájjak sírt földszarki jéghegyekben,
S temessem abba szűm reményeit,
Vagy hordjam özsze volkán tüzeit,
S áldozzam föl éltem e lángelében.

Nem zúgolódom rendelésed ellen,
Mindent, mindent merészlek kedvedért,
Szerelmi kínom nyujtand érte bért;

De ah! ne légy irántam olly kegyetlen,
Ne mond a mit nem teljesíthetek,
Ne monddjad azt, — hogy elfeledjelek.

Kanofs.

V a l l o m á s.

Lövell a hõ nap
 Égõ lángsugára
 Elaggott bércek
 Izmos alkatára,
 Egy szebb kor reggelén,
 S ifjan virúl föl
 Lánglehelletére,
 Mit egykor árváu
 Gyász enyészet ére,
 A zordon tél ölén.

Szivemben így kelt
 Szép remény sugára,
 Midõn hanyatló
 Éltem alkonyára
 Végorám percze szállt.

Lelkem mit egykor
 Hõn epedve kére,
 Gyötrelme romján
 Lángszerelmet nyére,
 Méltányos bér gyanánt.

Letünt a gyászkor!
 Üdv, és kék világom
 Szivem kertjében,
 Hervadó virágom
 Mosolyg és fölvirúl.

Légy üdvöz lányka,
 Fájdalmimra, hála!
 A sír s élet közt,
 Folytatott rabpálya;
 Szent emlék, drága mult.

Üdvös szerelmed
 Zsenge tölgy babérát,
 Mellyel letörléd,
 Szenvedôd siralmát;
 Ím itt nyujtom, fogadd!
 Nem érdek, nem jegy —
 Szíved tisztasága
 Az élv, a kincs, mit
 Lelkem hön sovárga
 Hűség s emlék alatt.

Ezt lányka, ezt adj,
 S forró képzetemben,
 Bírandok minden
 Kincset egy tömegben,
 Kebled kéjtengerén;
 Vész nélkül zúg el
 Minden szak fölöttem,
 Szívboldogságom
 Fölülérhetetlen
 Lesz, éltem szűk körén.

Mifzlav.

S o r s j á t é k.

Mondom: egy szó annyi mint száz,
 Szirtkemény határozatom:
 Szűm a pajkos, csintalan szűt,
Sorsuton kijátszatom.

Tönkre vinne már a költség,
 Koldus és szegény fiút, —
 Annyi mély dalt, költők értte,
 Anynyi üdvet, annyi bút!

Rózsaszínű czédulácskán,
 Színaranynyal írva fel,
 Így bocsátom a jelentést,
 Meszsze hét világnak el:

Ime egy szív! tiszta és hű
 Mind a por halálaig,
 Lentirotnál könnyü áron,
 Sors szerint kijátszatik!

Számaért csak két heves csók,
 A kitüzött árszedés;
 Ám de pengő légyen osztán,
 Csengve szálljon e kevés . . .

Rakjatok rá szép leányok,
 Enmi, Róza, Bájvirág,
 Így is úgy is egynehány csók
 Itt vagy ott, nem a világ.

És ki szívem megnyerendl,
 Arra szállítom vele —
 Arra száll, mint szent örökség,
 Csókjainnak öszszege.

Rajta, rajta! jöjjetek hát
 Emmi, Róza, Bájvirág,
 Így is úgy is egynehány csók,
 Itt vagy ott, nem a világ.

Pajer.

N e l l i .

(Társa alán.)

Nelli, midőn képét, egy forrás, tiszta vizében
 Tükrözné, Tirzis szóla sohajtva felé:
 Ó ha könyúmbe valóm, vizzé olvadna, hogy abban
 Nézhetnéd, milly szép, s kegytelen ércszivü vagy.

Mátyás.

R á g a l o m   é s   g y a n ú .

Egy eseményt mondok el, melly nem régen bonyolódék föl. Az életet élethől lehet ismerni; s ki mindig szigorú eszményiségeket férczel: költeményeit hasonlóká teszi a kitömött s vasalt ruhához, melly csinosan áll ugyan, de nem a természetet mutatja. Az élet túlvitt aestheticájának csak ünnepi színét fordítja, mint a rózsabokor csak virágot mutat távolról; pedig ki töviseitől ovakodni akar, tudnia kell, hogy levelei közé nem kaphat vaktába. Azért böleseleti szemlényből ne számüzzük a közelet beltárgyait is.

I.

Sötét novemberi est volt, három negyed kilenczre. A nemzeti színházban daljáték adaték, s így ben valának azon fashionablek, kikre szív vagy pénzügyi tekintetben szeretnek kockázni a tőzsér kalandorok minden nemei.

A Zrínyi - szögletnél két aegiptialba öltözött dandy alkuvék egy pesti sansculotte-al. A csavargó peccétes drapszin kabáthban, horpadt fejer kalap — s vörös

shawljával mint az ötödévi divat följáró szelleme hadazott karjával hév szavaihoz; rést nyitongva férczei közt az éles szélnek, melly a kerepesi utról mintegy torkon fogta a szögletkávéházat. Szeme buta-merevény, mellyből minden lelkiség tivornyába fult; arca kiélve, de határozott medreivel a szenvedélynek, mint az, minden kétpisztoly s szénatér körül, vagy nasi - vasi bank — s hanzli - asztaloknál elnyütt czimboráin sajátlag látható. Gyáva, élhetlen ornép, melly fattyú szellemét sem bírva legkisebb lovagiságnak, lop és verekszik; de terve s eszméi a koresma-falig hatnak, s ha kilöketik, utczán marad, vagy odább viszi torlatlan sebeit. Neme alig érdemelne szót, ha jobb fejek nem esennevésznének köztök, mintsem polgári veszteségnek ne tartanók, s számuk terjedtebb nem volna minőt, hivatását értő helyhatóság, aggály nélkül nézhet.

E tollatlan éjmadarak egyike alkuvék a két dandyval.

„Tehát olly kitünő szép a leány?” kérdé kármosolylyal az egyik.

„Mint a legkelendőbb színésznő;” felel a sansculotte.

„S érkeztekör rögtön Fenyérihez küldé?” közbe vág a dandyk másodika.

„Nem uram! elébb vendégházát, s szokását körültekinté. Aztán sirt, s ruháit tépte; pedig fényesebbhez nem szokhaték, mert ernyedtt málháiban tiz macska sem fogna egeret; de a kegyencznő mind huzvonni szokott. Ma bársonyöltöny s ananász, holnap hagyma-ebéd s szalma-ágy; ez nálok az országlási forma.”

„S ön vélné...?”

„Ha vélném-e, hogy ő bérhölgy? Ha ha ha! lehet-e máskép? Vagy ön, zárdaszűznek ismerné a hölgyet, ki Pestre, áruszállítókkal, télszakban magánosan jő; a Háromdob utszába száll, s ajánló-levélt visz olly házhoz, mellyet nappal megvetnek, éjjel álnévvel látogatnak, s éjnapon utálva hagynak el? Védelemért fordul olly nőhöz kit ismerni nem akar, említeni szégyenl mindenki: s kit én is elhagynék, ha száláso-mért fizetni kellene? Már én tudom, ki ő? E tallér markomban, mit Fenyéri ur adott, nem bizonyosabb, minthogy ama hölgy az ő kegyenceze, kinek dél előtt vigaszt izent, s kit maestve meglátni ígért.”

„Hogyan? meglátni...?” esék szavába éhes kárörömmel egyik fénykeztűs uracs.

„Igen igen; meglátni!” — mond türelmetlenül a hanzlihős; — „de önöktől csak a sok kérdőjel, s felelet nem csördül; pedig én nem akaszthatom szegre torkomat ha bő szótól szomjazik; s e tallér most egy-

szer nem Bachusé; ha tán Fortuna rápislantna a nassi-vasi bankban.”

A dandy kezében gazdag erszény csörrent meg, s a sansculotte bért kapott.

„És így, midőn ma Fenyéri ur küszöbén talál-
tuk önt....”

„Mercuri tisztemet végezöm, hogy azt most dal-
játék után folytassam.”

„Folytassa...?”

„Igen, mert Fenyéri ur rendeletéből bérkocsival
várakozom reá....”

„Menendők...?”

„Háromdob utca 508. számú házába.”

„Elég... Vigyázzon ön, Fenyérit a tömegben
könnyen eltévesztné. Hah, a végtapsok! Borgiának
vége, a község oszlik. Isten önnel. Ha megkérde-
ndjük: feleljen őszintén mint most; s mi baráti le-
endünk mint *most*.” És e végszótag jelentését pénz-
teljes kézzorítás magyarázta meg; melly egy hal-
gatási javaslat kíséretében ment véghez.

Tolongva omlott szét a színházi tömeg. Gyors
hintók vágták keresztül a hideg sarat; s a begallér-
zott fejű ifjúság, en *carriere* tördelte fűtybe a dalmű
kedveltebb szakait.

„Uram! megrendelt bérkocsia várja önt;” monda Fenyéri urnak a kabátos Mercur, midőn a Zrinyiszegleten túlhaladni látá.

„Igaz igaz, — emlékezők vissza önfeddőleg a böcsületes ifjú; — illy szoros erkölcs - kötelesség halasztást nem szenved Nro 27...!”

„Ja eure gnade” duzmoga közmondattá testesült gorombasággal a bérkocsis; s Fenyéri ur beült.

Ama sötét hirű utczában, egy földszinti ház előtt álltak meg. Itt ott tüstint megnyitlak a félig függönyzött ablakok; s szilaj leányfők vihogtak ki a esipös esti szélbe. Egy lomha nöcseléd, ki a esöngetésre kaput tárt, útasítá Fenyéri urat a kérdezett lakba. Egy téres szobában zápmelleg csapta el lélekzetét. Egész sereg mahumedféle angyal tódult rá pongyola kedvében; megszenttelenítve az őszinte kedély, s szabad egyenlőség tiszta élveit, miknek szerény üdve, zabolatlan tulvitel által fürtelemmé törpül. Urnéjuk, egy állatmutatásig hízott szerbnő, betanult mosolylyal nyujtá újközépig gyűrűs kezeit a fashionable vendégnek; de Fenyéri ur megvető ovakodással lépett tőle hátra.

„Hol van Mária?” kérdé határozott hangon, mellyből egyiránt kitünék miként egyenes feleletet követel, s ezélja nem állatledérség.

A kéjárusne jelentő mosolylyal mutatá a végszo-

bát . . . „Ez hát a védgyám, gondolá magában, kiért ujonczom olly vadmacskai dühhel vert el minden ajánlkozó kegyet;” s miközben hölgyei gyanúsítolag öszszesugtak, kedvleső alázattal tárt ajtót új vendégének; egy eszmén futtatva tözsér gondolatát: ha valjon fedendi-e negyedik lakbérét a gondjaért szánt ajándok, vagy csak egy arany karperecz leend Mária váltsága?

A Szobában, hová Fenyéri úr lépett egy ifjú leány ült aggály és töröttség jeleivel. Egyike azon közép-rendű ép teremtményeknek, kiket sem tulesiszolt szenvedélyek sírszellemmé nem sápasztanak, sem lélekhanglász miatt állatbutaság nem nyommaszt. Midőn védangyala belépe, hit és élet szökellt szemébe.

„Hozta isten nemes szabaditóm, — kiálta kitörő hangján bételt örömének. Ön nem veté meg a régfeledt szolga gyermekét; a név — és védtelen árvát, ki bűnösen elámitva, s undok körbe cselezve a böcsület s öngyilkosság harczaival kinlódék. Nézzen reám, vegye szemlére arczomat, önnek meg kell ismernie. De ugy-e kinövék magokat a gyermekvonások? s a harag és szégyen földúlták tekintetem kifejezéseit? Ó nézzen kérem mélyen szemembe, egészen lelkemig. Ott eredetiében lelendi a beljegyét. Azon őszinteség, tisztelet ön iránt, s hű emlék a néhai házhoz, melly egykor lelkem élteté, mind mind szívemben lát-

hatók. Én vagyok Mária, az uradalmi erdész legkisebb gyermeke, kit nagysád annyiszor észrevett, megszólita, vagy épen ölére emelt. Kinek annyi apróköntöst, s játékszert ajándékoza; s kinek. . .”

„Kinek szíveded elevenkedése előttem feledhetlen maradt. Ki olly gyermekileg elmésen tudta mindig meglepni ha iskolám szünnapjait erdeinkkel osztám meg. Igen Mária, megismerem önt. Mintha látnám nyakig elnyelve a buja kaszálótól, mellynek vad virágít számomra szedé. Mintha látnám félénk lépteivel, ha a keskeny pallón forrásvizét poharamban hozá. Ó Mária, az boldog kor vala! Ön gazdag volt a gyermekkor eszmétlen örömeivel, s én, a szülék legjobbjáival. Émlékszem böcsületes agg atyjára. Gyakran taníta löni, s jött velem a hegyekbe, ha szeszélyem háborítá szegényt. Atyámhoz, s kötelességihez egyenes lelkü, hü vala. . .”

„Igen uram! hív vala; esék szavába reszkető emlékezettel Mária. Hiszen hübérül szenvedé az erőszakos halált, midön a kastélyra böszült paraszt zendülöket szétverni segíté az epevész (cholera) szörnyü évében.”

„Hagyja alunni az üldözö multakat Mária. Egy elhagyott tájnak csak virága piroslik a visszatekintőre, s mi, a kigyót fürkészszyük-e önszeretetlenül, melly

alatta rejlik? Ne vegye el tőlem e gazdag emlékperecz gyermekszaki kincseit; miket az érez és fölnőtt élet fénye hamis árukkal akar, de nem bír utánozni. Nincs szüksége önnek, hogy nehéz idők kísértő próbáit idézzen föl hűségi jelekül. Emlémem sokkal inkább el van kötelezve néhai atyjához, mintsem leányának okozattal kelljen segélyemet kérni. Én ismerem a kötelesség szavát; s jöttem hogy tegyek. Megkimélem önt egy kínos rajztól, melly tán helyzetét föstենé. Ha elesék, örülök fölemelhetni; ha nem, nyereségnek tartom óvásom alkalmát.”

„Nem ugy uram a szent szüz nevére! Egyetlen árny, mit kétértelmű helyzetem a jótevő véleményére vet, éj lenne becsületemen. Halljon meg nagysád, meg kell hallania! Ne rejtse fülét, ne ovakodjék szavamtól. Figyelme szorosb erkölesi paranes: mint segélye. E nélkül kegyalamizsna lenne az, mit egy eléhezett rablónak is kivetünk. Sorsom ismérte emelendi tényét megérdemeltté; pedig helyes önérzet csak érdemtől jó. Ugy ugy, figyeljen. Esetem nem hosszú, csak borzasztó. A cholerazendület szivrázó történeti után, boldogult édes anyám nővére nevelt örökben; egy kassai fénybeteg, ki pompaszenvét, eltékozolt értéke után férje hivatalából eröteté. Háza az ugy czimzett fashionable körhöz tartozék, s így szerencsétlen-

ségemre kerítve levék mind azon ragályos élet-kellékkel, mit test és lélek igen, de divatszertartás nem nélkülözhet. Azonban kegyénéem kényszerülvén benem házi és konyhagondnoknét pótlani: napi szakmányom megóvott ama henye s érzelő kedélytől, melly különben nevelés rendét okvetlenül fogta volna követni. Így elterhelt napjaim miatt, józan fogalmam helyén maradt; s mindentelenségem egy eszközeül kitartó szorgalmat tevék magamévá. E közben néném férje meghalt. Utána néném hirtelen. Némelyek gyanítani akarták, hogy a rendkívüli szegénység miatt, — mellynek minden kilátása megszűnt, — gögös álszegényében elmérgezé magát, de én nem hiszem. Hagyományuk kevesb vala semminél; mert a kobzás jövedelme nem fedezé adósságaikat. Minden söt épen lak és élelem nélkül maradtam a rideg világban, s részvételen; mert olly kör emberei minőben néném élt, túl a küszöbön nem ismernek senkit. Le valék verve, de nem reményvesztetten. Gazdaszszonyi ismereteken kül, képezve vagyok mindazon nőművekre, mik a mai nevelés szükségivé lőnek. A fővárosba megyek gondolám; ott szélesben gyakoroltatik minden neme a foglalkozásnak; szorgalom s ügyesség okvetlenül életsikert nyújtandnak. Tán egy nevelő intézet valamellyik szakját elnyerendem, vagy egy előkelő hölgy veendő kisdedei

mellé. Csak volna egyetlen rokon, vagy pártfogó, ki ismeretséghez segélne, ajánlólag írna, vagy utasítna legalább! Az özvegy tábornokné juta eszembe, kinek kávéját néném házánál oly izletére tudtam eltalálni; s kinek kérelmére tett fodrozásaim, oly igen tetszetek. Szerény alázattal kértem őt: juttasson a fővárosi házak egyikéhez, mikkel vérségi viszonyokban áll; s miknek terjedt igényeiről oly sok szépet monda. De ő szorongott, szemüvegét törle, s kényszerült sajnálatát fejezni, miszerint mind azon helyek, hová befolyással bír, betöltvék. Még is egy kamarásné juta eszébe, kinek szűk háza, nehéz kedélye, s fölsvont követeléseivel szomorú kilátás volt ugyan, de a nyomor kerülhetlen föltétele mellett elfogadható. Egy levél ehhez, s némi költsönzött útipénz levének egyetlen eszközüm; mikkel gyorszekerre ültem, a még látatlan, s természetében sem ismert Pest felé. Miskolczon egy középkorú alacsony nővel ebédeltem, ki iránt nem tudom miért, mondhatlan ellenszenvet érzék; de ki oly különöz előzékenységgel esatlakozék hozzám, s vön részt sorsomban; hogy annyi szeretetre, erővel háttérbe kelle tolnom irtózatomat. Elkérdező esetem; vigasztalt, igényeimre vonatkozék, s reményt ébreszte szép jövők iránt; sőt ha elfogadnám, kedvező ajánlatot tön. És bár gyöngédsége gyanúszint viselt; bár ígéretein,

— ha szépnek kedvesnek neveze, — kétértelműség látszék: annyi látszatos jószág alatt nem tudtam sátán-csábót képzelni.

„Ne menjen édeském, — ugymond kigyórávaszon — a fukar ismeretlennéhez. Illy kedves teremtmény mért börtönzené el magát a szép világtól? Növérének van gazdag intézete, oda ezimzendem önt. Csinos lányok mindannyi testvérek, s a tulajdonosné mint enyhe gyámánya várandnak önre. Menjen kedves gyermek ne késsék elfogadni részvéteket; annyi igénynyel, mint ön bir, dús bevételre számíthat.” Ugyan vehetem volna-e más értelmét illy sima tanácsszavaknak: mint, hogy műintézet nyitattik meg számomra, hol szorgalmamért érdemelhetek, s ha szakmányom végeztem függetlenül rendelkezendem magamról erény s illedelem korlátai között? Ajánlását kértem; jötevőimnek vallám őt, s kezet csokolék az undoknak. Rendelére áttevém málhámat egy bérszekérre, melly állítólag nővére számára fuvarza élelmet. Így juték e piritó büntanyába. Beléptemkor tüstint megütközém. Dél vala s az egész ház rendetlenségben. Szilaj leányok keledoztek pongyola ágyakról, s jártak föl s alá szemérmetlen reggköntösökben; vagy kendőzék kiholt arcaikat. Urnéjok, az én hazudott kegyaszszonyom, csin-talan mosolyt váltá rajtam, s a hozott levél lapjain.

Kegyjelül megcsipenté arczomat, s egy ruhatárból gazdag selyemköntöst nyujta számomra; de szivessége olly kiállhatlan, nyers, és eltaszító volt, hogy borzadás futá el szivemet. Milly különös család! gondolám fagyaláló gyanúval; de a valót megsem közelíté elmém; miként is bírhatta volna eszméjét egy ismeretlen fürtelemtárnak? Tán vígalom-éj okozza késő kelésöket; tán testvéri bizalomból járnak előttem olly meghitt otthonkákban, s mind ez tán nem napi rend; így mentegetém öket; s hogy kellékeikhez öltözzem, vagy inkább át ne hágjam az első parancsot, fölvevém kijelelt selymeimet. Az ebéd nyomorú és rendetlen vala, s általában öszsze nem illő a ruha és butorpompával. Aggályom folyvást növekedék; s jóval evés után kérdém a leányokat ha nem fognának-e mégse dologhoz? Válaszuk kinevetés lön. Itt nem szoktunk ugymond dolgozni. Most kezdtem iszonyú eszmére jöni; mellyet fölfogni s kiegészíteni ugyan nem birtam; de melly homályos üldözetével lelkem fenekéig hatott. Csak hamar tomboló ifjú-csoport rohant be kapunkon zaj s haloták között. A ház leányi elibök futának, s pipázva feltett kalapokkal, nyakukra füzödve vezeték be öket. Nagy isten, hogy nem nyelt el a föld, midőn ezt látám, s a szörnyű világ öntudatomra sütött? Örültem futék a szobába, s kulcsolám magamra kettős aj-

taját. Nézze ön ama selyem foszlányokat. Letéptem a csábáros ruhát, melly czégérül füzeték vásárra esalt erkölcsöm fölé. Sirtam, átkoztam a bünnöt; fenyegetém a törvény ostorával, s kényszerítém engedjen futni. A gyáva egy rögzött tapasztalásra hivatkozék, miszerint önfeledésemet hinni merészlé. Vérem névtelen haragig magasztalódék, s tört ragadtam szívét vagy szívemet ontani illy szörnyű út akadályául; de a vallás feltartá női karomat. Később meggyőződve határozott boszúmról menekvésí engedélylyel unszolt; de követelést tön a fuvarbér — s tépett ruháiért; miket számvetése szerint nem fizetheték. Mit tegyek? aggódám hirem féltésében. A tábornokné levelét küldjem-e ama fukar hölgyhöz, hogy gyanúra kelve önvétségtelen esetem által hirt üssön gyalázatomról ismerősim között? vagy ez égető lakba szánjam-e magamat, míg tübérrel növekedendő adósságomnak váltságát megkereshetem? Inkább halál, mint illy eszközök bármellyike . . . . Ön juta eszembe, kinek méltányos hallgatását szép lelkéből reméllém, s itt létét kassai körökből rég tudtam. Egy csavargó, lakója e háznak, pénzem maradványáért elvállalá a követséget. Bocsásson, bocsásson meg ön. Lépésem szerénytelen, de vétek mellett választott. Azért kértem levelem által esti órákban, mert tudtam hogy ide, titokban jöni is nagy áldozat. Most a hit és

emberiség nevében kérem, mentsen föl gyanúja alól; s szabadítson ki becses költsönjével, mit visszaadni virrasztó munkákkal igyekszendem; de e nemem seprejét, e böcsületárusnét ne vonja ön ítélet elé, mert nevem nevével jöne érintésbe az utczahír előtt, s meg kellene halnom a szégyen miatt."

Fenyéri ur boszus részvétellel kísérte a léleksérült lányka szavait. „Ön nem szükséggel költsönt Mária; mond testvéri készséggel. Engedjen jogot sorsa kiegyenlítésiben némi emlékadóhoz, mellyel önnek gyermeki örömeimért, s atyjának hűség fejében tartozom. Holnap déleltig maradnia kell; de ne reszkessen. E szoba, sajátja s menhelye leend. Magányos lakomba nem vihetem; s nem lenne-e gyanús ha örhölgytelen leányt, bárhová szállítna illy későn ismeretes nőtlen? Holnap, első rangú nevelőintézetbe szerzendem önt. Ha üres alkalmazás nem lenne, pénzen veendem azt. Addig nyugalom édes Mária, s türelem. Vegye e pénzt. Utált hitelezőjét önnek kell kielégítnie. Kezeimből gyanusabb lenne a fizetés. Jó éjszakát barátám; az erkölcs, szeny között is tisztán aluszik."

Tarczanyitása, s utó szavai, kémlő szem és fül birtokába jutának. A mellék ajtó üvegtábláiról t. i. hal-kan elvonaték a függöny, s a két dandy, kik a Zrinyi-szeglettől ismervék, álmosolylyal néztek át a hájarczú

szernő társulatában, visszalopák magokat a nélkül, hogy Fenyéri ur vagy Mária észrevette volna.

A nemes szabadító távoztakor, megvető szemet nyert váltságdíjúl a czégérnő, s lakbér vagy dús ékszer helyett ama soványabb osztalékkal kelle beérnie, mit Mária törvényboszúra hivatkozva a szoba huszonnégy órai kizárt birtokáért fizete.

II.

Másnap egy művelt család asztalvendégi valának a gyanúüző uracsok. Ebéd előtt, Adél a ház kisasszonya üle pamlag hölgyül, mert szüléi verőfényi sétán késtek még, vagy inkább ifjaink jövőnek jókor, tán bizonyos tervezet nyomán. A korosabbik olly kivált figyelmi volt Adél kisasszonyhoz, s olly gyöngéden rendelte alá szeszélyeinek magát, Adél pedig olly könnyüden simult ki szavai közül, hogy gyakorlott szem rögtön fölismerheté a mellözött udvarlót ... Azonban Fenyéri urra csúszott a beszéd.

„Nem ebédelend itt?” kérdé a sorstalan szerelmes.

„S ha igen ....?” viszonzta torló mosollyal a szép Adél.

„Ugy tudnám miért marad ki illy szokatlanul.” közbeszól gyanúsítólag az ifjabb fitestvér.

„Tán kört nem talál drága Márlájának,” mond metsző gúnyhangon a szerelemirigy.

„Ilja bizony nem könnyen nyilik meg böcsületes ház, sohonnai előtt,” veté oda félvállról a rágalom-segéd; mintha ortőreit kárvágy nélkül hányná közös barátjok ellen.

„Mit értenek önök e kétélű mesével?” kérdé rettenve a galamb Adél, miután szlnváltzó arcza hiába erőködék közönyt hazudni.

„Ne hagyja magát érdekelni nagysád. Mért is gondatlanul fölhozni illyesmit? maradjonabba!” mond feddőleg bátyjához az ármányos öcs, hogy mélyebben sebezze a szívet, melly után olly siker nélkül halásztak.

„Nem nem uraim; mond ingerülten Adél; böcsültre hívom föl önöket; igazolják vád szavaikat.”

„A kaland nem nagysád izletéhez illő; mond némi zavarral a vetélytárs, de böcsületemet, föl hívása alól ki kell váltanom. Tehát Fenyéri ur, kinek nemes jelleme olly sok termekben pályaképiül méltányoltatik; s kit nagysád annyiszor szíves volt szép tulajdoniról mások fölé emelni: egy rejtett kegyencznő lovagjává lön; s mivel épen a szirtvárak kimentek divatból, tán valamelly harmadik emeletbe fogja fölszállítani, hogy a

csillagokhoz közelebb legyen, s a följutás fáradsalmival biztosítva minden lovagrablás ellen.”

„Mégis egy kissé részvevőbb modorban festhetné ön barátja bukását, mi nem is valószínű;” jegyzi meg Adél, mialatt vonagló szívében megtört a lélekzet.

A rágalmozó elpirult; s testvére fogta föl a mérgező szót.

„Itt nem valószínűség áll kérdés alatt nagysád. Az esemény lett dolog; s igaz voltáról kívülünk néhány tanú kezeskedik. Én rágalmozó nem vagyok, sőt szívből sajnálom őt; de kalandja nyilvánosabb, mintsem titkul védhetnök. A kegyeleány előrendeletből jött Pestre; megérkeztéről Fenyéri urat levélben értesíté, ki őt egy két értelmű utszán gyanús lakába éjel látogatá, délutáni négykor rendes szállásra viendni ígérte. Ezekre esküszöm, s szavam hiteleül tanúkat ajánlok.”

„Szörnyű szörnyű; — tördelé szívögöresben szegény Adél, — s a véték színhelye...?”

” — — — ”

” — — — ...?”

” — ”

„Nem úgy nem úgy! A vád mind nem igaz; önöket megcsalták, bizonyosan megcsalták; akarnám hogy megcsalták volna; én mitsem hiszek. Károlyom köz-

tetszésben áll, s ezért sok irgnye van. Talán megtudák, hogy jegyesemmé lön, s mint szokás a rágalom minden fulánkja megmozdult. Önöket elhitették, bár lenne úgy! jóltudva hogy házunk baráti: s tán egy véletlen alkalom akaratlanúl ajkukra hozandja a temető titkot. . . . Nagy isten! ha csak árnyéka lenne is igaz; de hol van? hol késik? . . megőrülök . . !”

Az idősebb testvér megütközve tekintte öcscsére. Ha tudá vala Adél s Fenyéri úr hogy már jegyesek: tán nem vállalkozott volna végpróbát tenni ideálja megnyeréseért, kit atyja örömeztobb adandott nekie birtokszomszédi tekintetekből. Most merénye olly fonákul ütött ki; s a mellett, hogy nyommasztó feszült helyzetbe jött: bünbánat is érdeklé szivét, sérelme miatt azon férfiúnak, kit vetély viszonyától elválva böcsülnie kellett. Önvád terhelé, hogy vaktában rohant meg rágalmával egy böcsületes polgárt, kinek közböcsű jelleménél fogva joga volt szoros szemlét igényelni, mielőtt kétes tetteire gyanú mondassék. Oszlatni törekvék a zavart, s szépíteni rágalmaikat, de egy féltő jegyes gyanúja hiszelékenyebb, mintsem mit félpróba után hinni kezd, gyalult szavakra levetkezze. Azonban a szülék megérkeztek, s csak hamar utánuk Fenyéri ur. Így a nélkül hogy a kedély némi egyensúlyba hozatnék, födező arcot kelle ölteniek. S egymás

véletlen kitörésitől remegve, érthetlen hidegség színezté mindhármuk viseletét. A két ifju mosoly, kézszerítés, s hízelt szóval fogadák Fenyéri urat; Adél tartózkodólag. — Az ellenség mindig szemben nyájas; barátunk mindig hátmegett véd. —

Az ebéd feszülten és szótlánul folyt. Az öregek mindent szerelmi versenyből hittek származni, s szinte bánni kezdék, hogy egy nap vendégiül kéreték őket, Fenyéri ur pedig úgy vélte, hogy Adél az új viszonyt törekszik titkolni; s ez okból olly látszatósan hideg.

„Töltse itt kérem a délutánt;” monda Adél színtelt közönnyel, csak úgy véletlenül, többek közt Fenyéri urhoz.

„Öt óráig elvagyok foglalva, de túl azon örömeimre leend ha parancsol velem;” viszonzá őszintén a hivlelkű jegyes; nem sejtítve a nőszív viharát, melly Adél arczait ellepte.

A testvérpár reszkete, hogy most föltöröndi tetőtő erőszakját a rejtett bú; pedig nem volt mitől félnie: mert a nőkebel, rendkívül sokat bír elfödni ha akar, vagy kéntelen.

Ebéd vége előtt Adél rosszul lön, s mehetést kére. Fenyéri ur ajánlott segélyét el nem fogadva, egy szobaaszszony karján távozek öntermébe. — A kedvtelen ebéd szomorún végződék, mint végződik gyak-

ran a vigalom, mellynek tervezett gyönyöreibe titkos féreg lopózott; s a három ifju együtt távozott a házból, mellynek regje olly örömdúsán viradt, s estvéje fölé pusztító vész izezte magát.

Fenyéri úr aggálylyal hagyta el a neki olly szent küszöböt; de nem gyanú miatt. Adél szenvedését fájlalá; mit mulatag láznak vélt ugyan, de kit egészen s mindig boldognak szeretnénk, gyér változásiban is vele türünk. Különben világos lelkébe árnyéka sem férkezék önvádnak. Jegyese modorját körszerűnek ítélte. Tudá, minő ostromnak volt atyja részéről kitéve a vetélytárs iránti előszeretet miatt; s ezért megbocsátá kijeleléstől ment alkalmazását; hisz ugy is gazdag kárpótlást nyujtand az öt óra, ha a család otthonos nyíltságában osztatlanul veend részt. Így hozza rendbe számvetését gyakran a tiszta önérzet; míg ármány nyujtózik elő leshelyéből, letörlni az igazságos számot.

Délesti négy előtt egy bérkocsi roboga Háromdob utczába, s álla meg a kérdéses háznál. Belőle barna dominós hölgy szálla ki selyem-álarczban, kísérve egy hölgytől, ki részvéttel segéllé roskadó lépteit. A kējárusné, ki minden jelenetből pénzt les, műértőleg kémélte vendégit, ha valjon titkos kaland fog-e nála úzetni, vagy bérparancscsal bizatandik meg?

s mit követelhet készségeért, hogy tegnapi csalódása kárpótolva legyen?

„Van-e itt bizonyos idegen Mária, ki nem rég vidékből érkezék?” kérdezé rögtön, s kitörő hévvel az álarczosnő, mielőtt amaz gondolattal elkészült volna.

„Igen; ott, látja nagysád ülni az üveg ajtón át;” felelt meglepetten a szerbnő, a nélkül hogy figyelne a kérdező döbbenetére.

„S küldé-e levelet érkezte után a városba?”

„Postája én valék;” felel váratlanul az ismert csavargó, ki e szokatlan esethez üregéből kibútt.

„Volt-e látogatója e szemtelennek?” folytatá nyomozását a dominós.

„De milly szép! — felel kedvkeresőleg a Zsir-hombár, dúsabb díjt remélve, ha részletesen tóditja feleleteit — Olly drága ifjuért megváltanám leánykormányomat. Hozzám ugyan utálatig száraz kezű volt, de annál tékozlóbb dühös donnájához. Azt csak látni kell vala midőn benyult gyöngyszegélyű rózsás tárczájába.”

„Nagy isten! a tárczarajzban önművemre ismerék;” suttogá elfojtódott hangon a lázadó álrühás; s mi közben a sansculotte postabérül nyers tallérjáról beszélt: Fenyéri ur inasa jött rendes egyenruhájá-

ban, gazdag mállhat emelve karjain; ki elől rejtezni alig lön ideje az idegennőknek.

A lelkes emberbarát, Mária számára küldte kelmét s öltözetet, hogy illően jelenjék meg új életkörében, s ne legyen kéntelen pirulni az ajándék szembes elfogadásakor. De az adomány balértelműleg tünt föl az álarczosnó előtt: hogy is ne annyi vád-adat után? „Éz hallatlan sülyedés! ennyi aljasságot egy kóbor kártyásról sem tudtam volna hinni;” zokogá könyűbe fult hangon; midön kézhezadás után a eselédet távozni látá. „Megesalt jegyesének hitet esküszik; s itt, pénzenvelt bűnért cserél böcsületet!” Fejére kulcsolá kezeit, s indulóban volt, de kocsi érkezék; s Fenyéri úr előtt kelle ismét zárkoznia. Máriát karján segélte kocsiba őrangyala, ki utálatot mosolygott bucsúpillanatul dijsovárgó czégérnöjére.

Midön a kocsi eljárt; földulva, kétségbeesetten rohant ki a dominós. Kin és aléltság között hurezolá magát kocsiba, egy gyürüt rángatva keztyüből kitépett ujjáról. Isten és fenyítőszék átka alatt hagyá a szerbnöt; ki vérig mérgelődék ugyan a harmadszori bervesztés miatt, de földhöz ragadt szívében semmi elemét nem birta a nemestudatnak, melly emberi lelket önszégennyel égetne hasonhelyzetben.

Egy óra mulva, a Jótény emelő érzetében, vágy- és örömtelven futott Fenyéri úr beteg jegyeséhez. Lovait a kapuból visszaparancsolá; hiszen egész estvéje a boldogságé leend. Szökellve röppent a lépesökön, mintha a följutás rövid percét is át akarná ugrani: s az előszobában — tiltó parancsra lelt. A szobaaszszony, Adél meghittje, levélkét nyujta át, melly néhány hideg szó mellékletében, megvetett jeggyűrűjét rejté. Viszszakövetelé magát az elhült mátká, s szemérem és böcsérzet föltéte alatt fejezé ki határozott tilalmát a valahai találkozásnak.

Hányszor szegzi így keresztül jégvonal a lángoló keblet, melly nem láttatva a kegyetlen kezét, mint pokolmű lepmeg, s fagylalja el az emberbarát hitét s rokonszenvét!

Fenyéri úr sorsa olly vala, mint egy hulló csillagé ha öntudattal bírna. Lelkének gazdag harmoniája fölbomlék, s az egyetemes zavarban fölfogása többet nem birt föl, mint, hogy kínja tömött és végetlen. Késő sötéttel jutott lakába. Nem tudá hol és miként tölté el az eszmétlen vándorlás óráit? Egy levelet tömött meg érthetlen szókkal. Milly vezuvja volt az a medréből kifordult szívnek! Csak magyarázatért, csak okért esdekelt. Bocsánat, kegy, s engedményről szó sem volt, csak igazságos ítéletet akart, s ehhez pol-

gári böcsületeért igényt követelt. — De levele bontatlanúl jött vissza; s egy új parancs a jegygyűrűt sűrgeté. — Másnap korán visszaküldé azt, s gözösre ült.

III.

Három év után, egy falusi úrnő kisededéhez nevelőné keresteték Pesten. A föltét gyöngéd és jövedelmes volt, s így az első nevelőintézet segédje, egy széphírűs tanult teljeskorú lány vállalkozék. Midőn a rendelt helyre ért, s bemutatá magát: ajultan rogyék össze láttára a házinő.... „Mária! boldogságom gyilkosa, minő bösz angyal üldöz képeddel?” Sikolta rette-gésiben, midőn orvosi kezek közt eszmélni kezdé. A lány nem érté őt, de sötét vádjai ellen, önérdemére, írott és hírlapi bizonyítványira méltánylatának, hi-vatkozáék.... Egy szörnyű félreértés kezdé kibontakoz-ni három év burkaiból, s Mária elbeszélését, nehéz könyökkel kísérte a házinő.

Következő éjjelben íróasztalnál virasztott Adél, s előtte egy átázott levél feküvék pecsétre várva.

„Kedves barátom! A rágalom szavakból font kö-tél, melly böcsületet és boldogságot egyiránt megfojt. Ha a rágalmazók műveltek lennének, vagy a műveltek rágalomra mitsém hajtanának: sok nyügtől menekülne életünk; de gyakran világos lélek is másként tesz gya-

korlatilag, mint elméleteiben. Önt kedves barátom rá-
galmak szenvedék előttem mátkaságunk néhai szaká-
ban; s megbocsáthatna-e önnél az emlékezet, ha e
rágalmak feltés nélkül hagyták volna szívemet? Felét
megtevéem mit ész és böcsület kötelességül tőn, hogy
önmagam legyek szemtanú; de másik felétől elkapott
a fájdalom, és sértett önérzet, hogy önt kihallgassam.
Ó hiszen a csáb és fertelem fészkeben olly eleven va-
lóságban látszék egy egész bűn, hogy hidegebb gya-
nút is meggyőződéssé tőn vala, mint féltő jegyesé. Én
vétettem ítélet szigorban, ön vétett rögtöni elúztatával,
s mindkettőnk ellen vétett a sors titkos intézete. Tá-
vozását, gyanúm, uj bünadatúl magyarázta. Eltompu-
lásomban letevék rendelkezni az életről melly kinom-
má vált; s önakaratlan lényynyé fásultam, kit egyedül
belhábor igazgat. A nagy változást kamatra számítá
önnek kénje árulója, atyám kegyencze, s közös örö-
mink sirásója. Én hagytam sorsomat kezelni a mint
tetszik; s atyám ismételt kérelmét elfogadni hajoltam,
hogy ha magam többé elégült nem leszek, őt legalább
azzá tegyem. Hihettem volna-e hogy uj jegyesem te-
mette el az elsőt? Nejévé levék annak ki már két gyer-
mekem atyja, s kit, ó szörnyűség! mától gyűlölnöm
kell. De ezt nem jelelendi szó, nem tett; s nem tu-
dandja ő, nem a világ. Önnek tartozám e vallomással,

megváltó áldozatúl egykori Igaztalanságomért mit Mária magyarázatiból olly önrémülve ismertem most meg. Az erényes leány, kit ön olly nemesen pártfogolt, kárpotlást talál bántó ítéletemért, különben nem szegény házamnál; önnek, elégtételt nyujt az önvád, melly életemet tarolja; csak nekem nem mutatkozik egyenlítő pont, melly kínom iszonyát sulyegyenbe tartsa. Adja nekem ön nyugtató dogmaul nemes bocsánatát. Igen, igen! Tisztelve ismétlem egyetlen vágyamat; ne vonja el önfeledhetlen keble e végkegyét, hadd füszeresse meddő életemet, mint vendégillatja a néhai reggelnek, mit egy bezárúlt virágkehely megőrzött.”

De a megtört Adél levele olvasatlanul küldeték vissza; mint ő tön egykor a megvetett jegyes kéziratával.

Fenyéri úr hivatalszobába temeté életét. Pontos, kitartó egykedvűségben ül napot nap után író asztalánál; de öröm, s elégyülség, szóval a szív nemeseb rendeltetése aszályba vezett rá nézve.

Szegény Adélt még nyomja az élet, de folyvást hervadóban; hasonlítva a szélbe tett virághoz, mellynek mindennap egy levelét fúja le a vész, számítani hagyva egy közelgő időt, mellyben száraz kóróját repentendi föl helyéről.

Bár volna esetem a rágalmazók lelkébe fösteni fonyadó arczát, hogy elevenülne óvó kísértetté, ha ajkuk, a felebarát ellen megnyilni készül.

Kulhy Lajos.

Vész és diadal.

(Ballada.)

I

Vesztett haraggal ví, s dühöng
Az ozman Bécs alatt,
Ki üzze el, ki rontsa le
Az iszonyú hadat!

A város ing, a nép remeg,
S kínos halálra vár,
Vérsirjánál segélyt kiált,
S a szózat égbe száll.

A szózat hangja elterült,
Lélekre, szivre szólt
A szó; egy haldokló haza
Halál hörgése volt.

II

Lovag csoport röpüle át
A reszkető Dunán,
Rongyöltözetben egy gyalog
Sereg vonul nyomán.

Miért kaczagtok rongyain?
E had ma győzni fog;

Nézzétek karját, az erő,
Rongyán is átragyog.

Miért kaczagtok rongyain?
Dicső érdemjel az,
Ki benne jár, hazát imád,
Halálig honfi az.

Ez a sereg melly egykoron
Igy szóla: „eszküszünk!
Csak elleninktül elrabolt
Ruházat lesz mezünk!”

Im peng a dob, a kürt riad,
S csatára keltének
A félhold durva hősei,
S az elszánt lengyelek.

Csatáznak, rettentő a harc,
Hős kardra, kard felelt,
Erőnek, óriás erő,
S a vívó, társra lelt.

Csatáznak, mig lehunyt a nap
Nyugotnak bíborán;
Szabadság a győzelmi dal
Ósz Bécs szabad falán.

Szabadság a győzelmi dal,
A sziv legszebb dala,
Mig a török futó nyomán
Boszús kard villoga.

III.

A győző kard még füstölög,
Az ellen véritül.

A hős sereg, s ki jární birt,
Bécs templomába gyül.

Zengett a buzgó háladal,
Mint dal nem zenge még
Az ének égbe szálla föl,
S az Úr gyönyörködék. —

Ki térdel ott magasb helyen?
S ki zeng olly lelkesen?
Mért néz rá mindenek szeme
Olly hálatteljesen?

A nemtő az, kiált a nép,
A dal, a szent falak,
A város a szabad haza,
A megvert harcziak.

Zengett a buzgó háladal;
Mint dal nem zenge még,
Az ének égbe szálla föl,
S az Úr gyönyörködék. —

Most egy ősz férfi lépe föl
Szent székbo szónokúl,
Az ihletett írás szavát
Vevé vezérszavúl:

„Egy embert küldje Istenünk,
János vala neve!”

S a névre könybe olvadott
A halgatók szeme.

Mindenki a nemtöre néz,
Ez hős *Sobieszky* volt,
Arczán a jótét szent tüze,
S szüz öntudat honolt.

„A nemtő tette nagyszerű
Minden jótét felett.
Igény nélkül népet, hazát
Haláltól menté meg!”

A szónok így; s lerajzoló
A város ostromát,
A vérsirt, s a rabszolgaság
Öldöklő ostorát.

Leföste minden iszonyút,
Mi a hazára várt;
A halgatókat borzalom,
S vérfagy futotta át.

S midőn a győzelem fiát,
A nemtőt rajzoló
Midőn olly hévvel s lelkesen
A húst magasztalá:

Kitört a nép s szivérzete
Egy hangba olvadott;

Ez legdicőbb magasztalás
Mit nemzet adhatott.

Szobieszky név, szent név leve
A népek ajkain,
Örök bötükkel tündököl
Az érdem lapjain.

Tarkányi Béla.

Kék szemek.

Kék csillagok hová
    Vezettetek?
Mi kár volt egy szegényt
    Igéznetek.
Feledte kunyhaját,
    S nem nyugva lennt,
Eredt utánatok,
    S örvénybe ment.
S ti most is biztosan
    Mosolygatok,
Mig én fénytök miatt
    Zajban vagyok.
Virasztok eltiport
    Remény felett,
Mellyet, hah, semmive
    Ti tettetek.

Makány.

M e z e i d a l.

Jer ki, kedves, a mezőre,
Nézd, illattal hívogat.
Bizzuk ott a fris szellőre
A csüggesztő gondokat.

A tavasz, kegyistennéje
Ott mosolygva szerte néz
A jobb élet tiszta kéje
Nála van, s azt adni kész.

Várja hogy kit vigasztaljon,
Tárva mindig karjai;
S új erőt hová fuvalljon,
Kémlik anyagondjai.

S te nem jönél üdvezelni
Ifju-szép arczoddal őt,
S nem tudnád-e őt kedvelni,
Őt a téged kedvelőt?

S te, az ő szelíd rokonja,
Te volnál hozzá hideg?
Im rózsája, liliomja,
Rajtad együtt kijeleg.

Párszemedbe violája
Hóvilágban ünnepel,

S piros eprét is ajánlja
Az a szép kis szájkehely.

Gyönyörűbb-e majus mint te,
Bár királyné mindenhol?
Ám te is tavasz vagy szinte,
Söt jobb; mert nem változol.

Makány.

C S Ó K.

Csókod tüzével,
Mit ajkad hön ada,
Körülsugárzott,
A boldogság maga.

Sütét siromból
Kétségem éjjelén,
Hervadt virágod
Szebb létre keltem én.

Haldoklom. — Ujolah
Kétségem lángja öl.
Jer, ah még egyszer
Csokolj életre föl.

Hozd el bibor szád
Keblében üdvömet,
Mig el nem olt e
Sovárgó érezt.

Mifflay.

A hang hatalma.

(Romancz.)

Elszenderültél drága gyermekem!
 Bús hárfám zengzetén?
 Olly áloméltetõleg pengetém
 Ez árva lantot én?
 Nem, éltem élte, édes jó apám!
 Nem alszik gyermeked,
 Bûvös hatással mûködött reám
 Tündéri zengzeted;
 S busongó lelkem mennybe kapta fel,
 Aranyfelhõkön át
 Mikint a dalt lehellõ kis lebel
 Rózsája illatát.
 Csak láttad volna, mint örüle itt
 Nekem, szegény anyám!
 S szelid hárfád ezüst csengéseit
 Ô véle halgatám.
 Ô verd megint; hadd kapjon újra fel
 Az égbe zengzeted!
 Hadd szálljon elhunyt jó anyjához el
 Kicsinke gyermeked.
 Te alszol, vadd meg, drága magzatom!
 Bús hárfám zengzetén?

Nem hallgatod, s hiába szaggatom
     Ez árva lantot én!
 „Nem éltem élte, édes jó apám!
     Nem alszik gyermeked,
 Ismét olly hűvösen hatott reám
     Tündéri zengzeted;
 És lelkem újra mennybe kapta fel,
     Aranyfelhőkön át —
 Mikint a dalt lehellő kis lebel
     Rózsája illatát.
 De hogy bús hárfád húrja elrepedt
     Olly hirtelen s korán:
 Nem volt, — min vissza szállna gyermeked
     A röpke hang után...!’

Péyer.

Nagyságos aszszony és lyánya.

(Eredeti novella)

I.

Jó öreg uraink szünet nélkül azon sopánkodnak, hogy a világ tökéletesen fölfordult, s e miatti nehez-
telésüket mintegy következőleg szokták támogatni: „Az ifjak mai világban többet akarnak tudni a tapasztalt öregegnél; szeretni akkor kezdenek, mikor mi e szót még csak az ígehajtogatásból ismertük; tanácskozásban elsők, hallgatásban utolsók; mikor mi fölkelünk, ők akkor lefeküsznek.” S szegény öreg urak, milly nagy baj ez rátok nézve, kik olly makacsul ragaszkodtok a régihez, mint aszszonyok az ellenmondáshoz! Mivel azonban rendesen tűz is van ott, honnan füst látszik emelkedni, tehát ollykor talán még is igazuk lehet némi tekintetben a jó öreg uraknak, ha bár azért végkép, csakugyan nem fordult is föl a világ.

Imé, mi is tanusítjuk kissé kedves apáink kedvencz mondását, mert ott kezdjük jelen nagyfontosságú történetünket, hol azt mások közönségesen végezni szokták.

Első szavaink „halál és temetés,” mellyek rendszeren végezni szoktak minden történetet, hol „házasság” nem foglalja el helyöket, melly e tekintetben egyértelműnek látszik a halállal lenni, min épen nem csodálkozhatik az, ki meggondolja, mennyi életörömnek szolgál sírul némelly házasság.

„Halál és temetés,” rövid, de óriási fontosságú két szó! nincs olly érzés, mellyet ti az emberi kebelben fölébreszteni ne tudnátok. A gazdag, fukar nagybátya meghal, s rokona, ki nyomor s inség közt küzde, és soha nem nyerhete segílyt az utálatos zsugoritól, kaczagva tekint a holttestre, s öröme lobban, midőn gondolatában a reá maradt kincset számítgatja; a zsarnok férj, kihez erőszak a gyöngéd nőt rabul csatlá, alig hörgi ki lelkét, s nejében a bánatot szerelmi érzet foglalja el azon tárgy iránt, mellyet szülei kényszerítés miatt mellőznie kelle, s mellyet a női szent kötelesség több évig tiltá látnia; ellenben, a szeretett nő halálos ágya mellett érzékhangyottan térdel a szerető férj, s az anya örjögve terjeszti karjait örökre elszenderült gyermeke után!

De mindenben van kivétel. Gyakran történnek halálozások s temetések, miknél mind ennek nyomát sem látjuk, hanem csupán boszantó közönyösség tűnik szemünkbe. Alig ismerek az emberi méltóságra nézve sértőbbet, mint midőn szinpadí díszmenethez hasonlólag betanított temetési ünnepélyt látok; — minden lépés előre ki van az ilyeneknél számítva; s talán még az is előre határoztatik meg: hányszor szabad a legközelebb rokonnak szemét törlni és orrát fújni!

Illy botrányszülő temetés volt az, melly jelen történetünknek bevezetésül szolgál. —

Elöl mintegy tizenkét évű fiú ballagott hosszú keresztel, mellyről még hosszabb kettős fátyol lobbogott; a fiú is fátyollal volt övezve, s gombján olly súlyos viaszgyertya ingadozott, hogy a halottnak szükségkép igen gazdagnak kelle lenni, mert vagyonosak temetésénél azért szokás viaszgyertyákat osztogatni, hogy a köznép illy épületes gondolatokra fakadhasson: „Jó ég, milly nagy világosságot gerjeszthetett volna életében ezen most istenben boldogult ur, lám, még halála után is mennyi körülötte a gyertya!” — A kereszties fiút a szeretetre méltó iskolai ifjúság követé párosan, elöl a csizmások, hátul a meztelen lábúak, s köztök az iskolamester érdemes segéde, hajlékony mogyoró veszszővel, hogy akaratjára hajlóbbakká te-

hesse szükség esetén a falu diszes reményeit, mert a csizmások és csizmatlanok közt emberi emlékezet óta mindenkor félelmes pártharcok szoktak uralkodni, miknél nem folyt ugyan annyi vér, mint a guelfek és ghibellinek közt Romeo és Julia idejében, de még is több üres fej derekasán megkongattatott. Iliában, már ez mindenütt így szokott lenni, a csizmások szeretnek a csizmatlanok lábaira tapodni, ezt pedig nem örömezt szíveli az ember, ha bár ezüst vagy arany sarkantyú ragyog is a csizma sarkán. A fiatal nemzedék után a nemzők tisztosb része lépdelt, vagy is az, mellynek tagjai ekeszarv helyett bárdot, töt, mustát, gyalút, s egyéb műszereket szoktak gyakorlott kezeikben forgatni. Ezek öregségi rang szerint voltak elrendezve, s szinte párosan mentek, kezökben viaszgyertyát tartván. Az első pár tekintete a halottat is bizonyosan kacajra bírta volna, ha azt megláthatá vala. — A baloldalon hosszú kimért léptekkel, pompázott rókatorokprémzetű zöld mentében, melly hatalmas ezüst gombokkal volt elárasztva, egy óriási férfialak; kifelé domboruló mellénye harmadik gombján, fölülről számítván, félfontos viaszgyertya függé, s fél czombjág sem ért egészen. E méltóságos tekintetű férfi arczából olly hangosan kiáltozott a sok rostélyos és vesepecsenye, hogy első tekintetre mindjárt, mint mondani

szokás, vak is megismerte volna benne a mézáróst. Hatalmas lépteivel koczogva is alig tuda párhúzámban maradni az éhség mellette döcögő megtestesült jelképe. Éretlen almaszínű zöld frak, sárga nadrág, melyet a mai ünnepély tiszteletére sáfránylében mosatott ki, kétes színű hosszú mellény, mellynek bősége azt akará az emberekkel elhitetni, hogy viselője valamilyen biztos ételtokkal birt, besüppedt szemek, ónszín arcz, hosszú száraz karok, löcslábak, — szóval, hőrsületes szabómester áll előttünk, kit fölszabadultakor szüléi a német nyelv megtanulása végett Posonyba küldének, hol a jámbor aztán ennyire elnémetesült. Következék a vargák, asztalosok, kovácsok s más hasznos emberek hosszú sora. Ezután büszke öntudattal rakosgatá előre lábait a falu szája és két szeme, vagyis a kántor és két éji ör; e három férfi segítettve néhány műkedvelő csizmadia és gombkötő által, olly borzasztóan szép éneklést vitt véghez, hogy legalább félmérföldnyire még csak egyetlen veréb sem vala látható, és a varjak is megszégyenülve némultak el. Ezek nyomdokit az iskolamester követé füstölővel, s a teljes és többes számú egyházi kíséret fontos gertyákkal, mi rendkívül emelé az egésznek fontosságát. A bársonnal bevont koporsót négy markos timárlegény vivé, s a koporsóról lefüggő nemesi címereken lehe-

tőségig nagy arany bötükkal következő fölirat ragyogott: „Nemes nemzeti Bátor Gáspár tímármester.” A koporsó után mintegy öt éves kék szemű, szép, szőke lyányka lépegete gyászöltözetben, gyermeki örömmel s kíváncsisággal tekintve szerte a szokatlan pompára; a lyánykát éltes dajka vezeté. Mögöttük az özvegy mutatkozik, a szőke lyányka anyja, izlésteljes gyászöltözetben, mellyen folyvást talált valami igazgatni s egyengetni valót, két öreg aszszonytól vezetve. Ezeket rend nélkül özsze vissza hullámozó aszszonyok s lyányok követék, s az egészet háromkék kötényes vénaszszony zárá, mert ezek egy falusi temetéstől sem maradhatnak el, s többnyire azok, kik a halottat mosdatják és öltöztetik, hogy méltó díszben jelenhessék meg ősei közt, mert csakugyan a napszámosnak is vannak ám ősei, ha bár sehol nem szabad is rájuk hivatkoznia.

Mig a temetés a sírkertbe érkezik, addig elég időnk lesz e szomorújáték hőseit leírni, vagy is a főszerepvivőket. Temetéseknél mindenkor a halott a főszemély, s e szerint itt is azt illeti az elsőség. Nemes Bátor Gáspár uram családja emberi emlékezet óta tímármesterséget űze X... helységben, s szorgalom és takarékoság által olly roppant vagyonnak juta birtokába, hogy már legalább százév óta csak a „gazdag ti-

már" nevezet alatt ismerék tagjait tíz mérföldnyi körületben. Az elhunyt Gáspár ur híven követé őseinek nyomdokit; ő sokhoz még többet szerze, s húsz oláh falunak árát minden pillanatban letchette volna, mire elég gyakran, de mindig siker nélkül, biztatá őt nagyravágyó felesége. Miben halt meg a derék Gábor úr, azt nem mondhatjuk meg, mert őt orvos gyógyitá őt; kiknek ellenkező véleményei végre azon bölcs határozatban öszpontosultak, hogy az üdvezült ur gyógyithatlan halálos betegségben halt meg, mire mi is akár meg mernénk esküdni, mert az egyik piócázta a beteget, a másik jéggel burogatta, a harmadik izzasztotta, a negyedik megborotválta, az ötödik pedig fogát huzta ki, s mind az öten erszényét könnyiték meg; elmulasztás miatt tehát épen nem vádolható magát a gyászoló özvegy, s arról is meg leheté győződve, hogy férjét nem temetteti el elevenen, mert annyi orvosnak csak ugyan a legkeményebb életerő is hódolni kényszerült volna. Ennél fogva e tekintetben tökéletesen nyugottak vagyunk, s előre is tudjuk, hogy gyászos emlékezetű nevezetes halottunk soha nem szolgálánd alkalmul, hogy valaki siralmas hangú tárogatót recsegtethessen a halottas házak mellözhetlen szükségessége fölött. S ezek után már most nyugottan mondhatjuk el halottunkról, hogy „Béke lebegjen

hamvai fölött!" és nagyreményű özvegyéhez fordulhatunk, ki e pillanatban vette le vörösre dörzsölt szemeiről a finom himzésű zsebkendőt, megakarván kissé vizsgálni öltözetét, hogy vajjon minden redőzete olly mély gyászt tüntet elő, minőt az özvegyek a roszt világnak mutatni kötelesek. Bátor Gáspárné asszonyosság mintegy harmincznégy éves lehet, melly idő tájban körül belől leginkább szokták a némberek érzenni, hogy élniök kell, ha az életből öröm nélkül nem akarnak kifogyni. Arczán nem vonult át ugyan a szépség „vörös fonala,” de a rutság „sárga fonala” sem mutatkozott rajta, hanem bizonyos juste milieu féle kifejezés ha bár nem is széppé, de minden esetre olly érdekessé tevő azt, hogy özvegyisége gyakori kellemes háborgattatásra számolhatott, még pedig nem csak pusztán pénze, hanem személyes kellemei tekintetéből is. Külsejét röviden érintvén, belsejéről is kellene szólanunk, és származását is legalább néhány szóval előadnunk; azonban szabad legyen e kötelességünk alól kibúnnunk, mikép azt a közéletben is olly sokan szeretik gyakorlani. Azon sokból, mit itt mondanunk kellene, mi tehát csak annyit fogunk elmondani, hogy fejünk megne fájuljon bele, s álmatlan éjeink hosszú sora még inkább ne szaporodjék, a soraink közti hé-

zagokat pedig tisztelt olvasóink meleg képzelőtehetsége fogja betölteni.

Bátor Gáspárné önéletírást nem hagyott maga után, mivel szerényen érzi, hogy azt csupán nagyérdemű egyéneknek bocsáthatni meg, a mit tehát róla mondhatunk, vagy mondani szándékunk, az csak ennyiben öszpontosul; ő tiz esztendeig részint szobalyány, részint pedig komorna volt több kisebb s nagyobb uraságnál, s hogy ugyancsak derék komorna lehet, az abból is kiviláglik, hogy nagy kék szemei még nyolcz évi házassága alatt sem veszték el azon bizonyos komornai és szobalyányi kifejezést, melly vajmi sok férfitársunkat szokott jégre vezetni. Hogy több uraságnál szolgált, azt koránsem roszaságának hanem inkább jó alkalmazásának kell tulajdonítani, mert ő kevés hónap alatt a legbárdolatlanabb agarászó tekintetes urat is olly bámulatos szelidségre tudta bírni, hogy a tekintetes aszszony azonnal tul adott rajta, holott inkább köszönnie kellett volna neki férje gyakoribb honn maradását. De ilyen a fölfordult világ! a legjobb akaratot is kaján pizsmálkodással szereti tönkre silányítani. Ne szóljunk tehát Bátorné multjáról, hanem megemlítvén, hogy a boldogult Gáspár ur egykor, midőn bizonyos uraságnál három évre vette meg előre a bőröket, véletlenül olly mélyen talált a

komorna pajkos szemeibe pillantani, hogy nem győzőe eléggé csodálni, mikép birják némellyek a rideg nőtlenséget magasztalni. E csodálkozásnak pedig az lett eredvény dús következménye, hogy Gáspár úr a pajkos szemű komornát timármesternéi czimmal s jogokkal tisztelte meg, s halálaig illő böcsületben tartotta őt, mert sokszori emlegetés után könyvnélkül is megtanulta, hogy a komornák csakugyan rendkívül megalázzák magokat, midőn fényes köreiket elhagyván, egészen mesteremberig szállnak le, ámbár egyébiránt elég falusi krónika, köznyelven vénaszony, suttogá, hogy. . . de ne halgassunk a gyanúsító suttogásokra, hanem forduljunk el azoktól legnagyobb megvetéssel és haladjunk bátran tovább azon nevezetes czél felé, mellyet roppant elszántságú erővel kiküzdeni szándékozunk.

A sírkertben állunk, s lelkünket szent borzalom szállja meg. A legegyszerűbb falusi kis sírkert is olly tartalomdús történetkönyvet képez, mellyből borzadást s szelid érzelmeket egyenlőn merithetünk. Ama kis sírhalom alig néhány napos, és az esti szellő annyira elhordá róla már a fővényt, hogy csupán a mellette emelkedő sírdombokbul gyanithatjuk, hogy ide is temettek valakit. S vajjon kit? A sír kicsiny, tehát gyermeket! A szegény anya talán éhhalállal küzd min-

denektől elhagyatva rozzant szalmaágyán, s nem ültethete virágot csecsemője hideg bölcsőjére, vagy talán tiltott szerelemnek édes keserű gyümölcse volt a kis magzat, s az előítélet balga gúnyszava tiltja, hogy a szerető anya szerelmének elhervadt virágát könnyűvel áztassa, és ezeknek árjával füvet természetesen gyászos földlakán; vagy talán érzéketlen fajtalanság áldozatjának keserves sóhaja röpül e hant alól az esti szellő fekete szárnyain a mindenható trónjához! — Keblünket bús érzemény fogja el, kezünk remegve vezérli a tollat, s szívünk mélyéből adunk hálát az Istennek, hogy a sírok iszonyú titkait a halandók előtt örökre elzárta, mert lélekölő gyötrelm ütné föl trónját ezen különben is örömszegény földön, ha a sírok vér fagyaláló borzalmairól a titok fekete fátyola lehullana. Hagyjuk nyugodni a halottakat.

De ime, míg mi elmélkedésünket szárnyakra bocsátottuk, addig az érdeemes falusi közönség egész illedékkal adá át Gáspár úr porló maradványit a hideg földnek, s hallatlanul röpült el fülcink mellett azon gyönyörű búcsuztató, mellynek eléneklése legalább egy hétre rekedté tette a szegény iskolamestert, s most már az egész szertartásból csak annyit láthatunk, hogy a hajdani komorna orra alá kölni vizet tartanak, mit e czélra jónak vélt magával kivinni. A

szagos víz hatása csakhamar magához hozta mély ájulásából a vigasztalhatlan özvegyet; kinek azonban olly nagy volt fönmaradt gyöngesége ezen nem annyira iszonyú mint tulajdonkép szomorú, és voltaképen gyászosesemény után, hogy lyánkájával kocsiba kényszerült ülni, mert gyalog bizonyosan nem birt volna az ötven lépésnyire fekvő faluba visszatérni.

Az anya és gyermeke közt a kocsiban következő párbeszéd folyt:

„Hát édes apámat nem viszzük haza, anyácskám?” kérde a kis lyány, ki meg nem foghatá mért búvatják atyját föld alá, holott az semmi rosztat nem tett.

„Nem, Hajnalkám” — felele késsé kelleténél nyugottabb hangon az anya — „ő igen álmos, és azért örökké itt fog aludni; de jegyezd meg magadnak gyermekem, hogy ezentul engem nem anyádnak, hanem mamának fogsz nevezni.”

„De miért? Vagy nem vagy talán az én jó anyám?”

„Igen is, az vagyok, Hajnalkám; de látod, csak a csúnya paraszt lyányok szólitják ugy anyokat, mi pedig gazdagok vagyunk, és azért, ha akarod, hogy szép uj ruhákat vegyek neked, tehát ezentul engem mindig mamának fogsz nevezni.” —

Hajnalka kis lyány volt ugyan, de még is csak lyány, s így a szép ígéretre legnagyobb örömmel ígére meg, hogy szót fogad, s e pillanattól a szegény kis árva gyermeknek többé nem volt édes anyja, hanem — csak mamája.

II.

Budapest egy nagy háza egyik pompás teremében számos kisebb s nagyobb lyánygyermek zajosan játszott. Az apróbbak bábjaikat korholák, hogy mért néznek olly meredten, s mért nem hajlongatják kellemesen testöket jobbra balra midön vezettetnek. A nagyobbak francziát tánczoltak, vígan csevegve egymással franczia, olasz és német nyelven, miböl világosan látjuk, hogy valamelly magyar növevelő intézetbe van szerencsénk pillanthatni. A legnagyobbak pedig a magas ablaknál csoportoznak, s szemeiket az átelleni kávéház nyílt ajtójára függeszték, koránsem az ott ki s be hullámozó férfiak kedveért, hanem csupán azért, hogy . . . de minek találgassuk mi oda nézésök okait, hagyjuk inkább magokat szólani, s majd kiviláglik, hogy tulajdonkép mért tartják örszemmel a kávéház nyíltajtáját.

„Nézd csak, Eszti, ismét föltekintett.”

„Vajjon mellyiküinkre néz?”

„Ugy hiszem szerencsájének tarthatja, ha bár mellyiküinkre nézhet is.”

„Mikép érted ezt?”

„Mikép értem? Hiszen nézd csak öltözetét; nyár közepén vagyunk és sötét barna keztyűt s fekete posztó nadrágot visel. Bizonyosan valami szegény ficzkó, a ki szerencsájének tarthatja, ha házmesterünk lányára vetheti is árva szemeit.”

„Azon idomtalan vastag vén csoroszlyára?”

„A ki vén létére guitarmestert tart magának.”

„És olly iszonyúan kancsal, hogy mindig jobb kezére kell szemeit fordítania, midőn balkezére akar nézni?”

Ezen s több ehez hasonlító felebaráti kegyes megjegyzéseket harsogó lahota követé, mellyben a kisebb s nagyobb lányok is nem csekély részt vettek, ámbár tulajdonkép nem is tudák, mit nevetnek. S miután már megeredt a kelepcze, vége hossza nem lett az ollyféle megjegyzéseknek, miket a buta köznép rágalmazás név alatt ismer, a művelt osztály ellenben ártatlan elmesurlódásnak szeret elbérmálni. E közös és mindinkább növekedő zajt két mintegy tizenöt éves lányka végre meguná, s azért a terem legtávolabb zugába vonulván bizalmasan pamlagra ült s félstutgva következő érdekes párbeszédet tartott:

„Luiza, én téged legjobb barátnémnak tartlak.”

„Ebben nem is csalatkozol kedves Irmám.”

„Nekem előtted egyetlen titkom sincs.”

„De nem is éltem vissza bizalmaddal.”

„Halld tehát; igen fontos dolgot kell fölfödöz-nem. Én — ellenállhatlan szenvedélyt érzek új táncz-mesterünk iránt.”

„Dicsérem ízlésedet; soha még olly szép férfit nem láttam. Kár, hogy csak polgárfiú.”

„Ó Luiza, a szerelem nem ismer rangkülömb-séget.”

„Regényekben nem, az igaz; de szüléid —”

„Kérlek, ne említsd most azokat, mert nem bir-nék azon tisztelettel gondolni rájok, mellyel irántok viseltetni tartozunk, mikép vallástanitónk mondá?”

„S szóltál már vele szerelmedről?”

„Nem merészlém még eddig; de a mai tánczóra-ban megszorítám kezét; magam sem tudom hol vevék annyi bátorságot.”

„És ő?”

„Ugy vélem, forrón viszonzá kézszorításomat, mi engem annyira megzavart, hogy kimondhatlan ro-szul tánczoltam.”

„És mi lesz ennek vége?”

„Azt magam sem tudom. Legjobb lesz, ha levelkét írok neki; tanácsát mindenben követni fogom, mert érzem, hogy nélküle nem élhetek. Mindent kész vagyok érte föláldozni.”

„S tulajdonkép, jól megfontolván a dolgot, ugyan mért is ne tehetnéd azt? Hiszen csak minap mondá a Madame, hogy minden ember boldogságra van születve, s hogy a szülék kötelesek egész erejükből előmozdítani gyermekeik boldogságát; ha tehát szüléid boldogságodat ellenzik, úgy kötelességöket sértik meg, s annál fogva irántok minden gyermeki kötelességeid megszűnnek.”

„Kedves egyetlen barátném, ölelj meg, szavaid új bátorságot öntnek belém.”

„Comtesse Irma, — kiálta egy tizenöt éves kedvtől pezsgő lyányka, gyönyörűen bölcselkedő két növendékhez szökdecselve, — ma tábori zene van a budai várfokon, szóljon ön nevelőnénkkel, Madame bizonyosan oda bocsát bennünket, ha ön kéri meg őt, mert öntől mitsem szokott megtagadni.”

„Nincs ma kedvem.”

„Ó, de kérem; három ezred zenészkarja fog játszani, s a két város fiatalságának színe ott leend. Tánczmesterünk mondá a Quadrille alatt; ő is elmegy.”

„Mi is ott leszünk, bizonyosan kieszközlöm.”

„Csöndesen, Madame jő, vége a szabad órának.”

És úgy volt; Madame betoppant, lépteit két Gouvernante vagy Demoiselle követé, mikép a segédnőket magyar nőnevelő intézeteinkben nevezni szokás. Azonnal csönd lett, s a hangos beszéd lassú suttogássá vált.

„Három óra már,” — szóla ünnepies méltósággal törölve szeméből az álmodat Madame, — „tessék dologhoz fogni, pajkos kisaszszonyaim. Lärmáztunk, zajongtunk, nemde?”

A kisebb lyányok csitították bábjaikat hogy ne sirjanak, hanem lássanak szorgalmasan a rendelt munkához; az idősbekek ásitva mondák, hogy talán még nem is ütött hármát az óra; a legnagyobbak nevében pedig Irma grófnő határozottan kijelenté, hogy ma teljességgel nincs kedvök dologra, hanem a budai zenét akarják hallani. Madame komoly arcot ölte, s felsőségi tekintélyét nagy mértékben tünteté ki, mondván. Ezt alig fogom megengedhetni, mert a tanulmányok...

„Ó, más nevelőnek nem illy kegyetlenül szigorúak,” — szóla bizonyos fenyegető hangnyomattal Irma grófnő, s Madame mosolyainak legnagyobbjával kérdé az egyik segédnőt:

„Minő tanulmány van ma napirenden?”

„Magyarország története és földreírása.”

„Csak ez? Ugy tehát örömet engedek pajkos kis szép gyermekeimnek; fél óra mulva indulhatnak Demoiselle Dueros kíséretében. Én magam nem mehetek, mert egy óra mulva whistezni megyek, s alkalmasint csak tíz óra után jöhetek vissza.”

„Mi is elmegyünk! Mi is elmegyünk!” — sipegék és kiáltozák körül a nevelőnét az apróbb s nagyobb növendékek, s a jószívű Madame alkalmasint engedett volna kérelmeiknek; de az elhatározó pillanatban az előszoba csöngetyűje hangosan szólalt meg, s Madame e szókkal üzé el a növendékeket: „El hamar asztalaikhoz, idegen jó talán, s nemszeretném, ha tudomásra jutna, hogy jószívűségem olly sokat néz el önöknek.”

A növendékek rögtön a mellékszobákba oszlottak el, s egy percz mulva már mindegyik kezében munka volt, mellyen olly buzgalommal függöttek szemeik, mintha életök boldogsága lett volna vele kapcsolatban, Madame pedig kimért léptekkel jött vissza a nyitvahagyott ajtókon a terembe, mintha növendékeinek oktatásánál egyéb gond meg sem fordulna fejében.

Van talán valaki, ki azt hiszi, hogy ez által a fiatal szívekbe tettetés kártékony gyökét oltá a nevelőné? Ó, nem; csak korán gyakorlá őket azon finom

fogásában a korszellemnek, melly nélkül száz ember közül egy is alig bír boldogulni napjainkban, mellyek kedvenc eszméji közé tartozik, hogy a tettetés csak szükséges alkalmazkodás a körülményekhez, és azután... de hagyjuk azt, mert addig, míg miatta borsót falra hányjuk, a már belépett idegen el is mondhatja szándékát, pedig tervünknel fogva egyetlen szavát sem szabad elszalasztanunk.

Madame előtt egy ismeretes hölgy áll, mellette kis lány, mindketten legfinomabb ízlésű gyászöltözetben a szomorú timárözvegy és lyánya, a szép kis Hajnalka. Pillanatnyi tisztelgés után az özvegy leült, s nyájas leereszkedéssel így szóla:

„Hallám, hogy ön nevelőintézetében több előkelő gyermek találkozik.”

„Valóban szerencsés vagyok dicsekhetni, nagyságos aszszonyom, hogy több főnemes családnak reményei is reám vannak bízva.”

„Épen azért hozám ide önnek lányomat, egyetlen gyermekemet. Atyja meghalt, s ez engem annyira levert, hogy jószágimat bérbe adám, s útazásban keresek fájdalominnak enyhülést. Fogadja ön gyermekemet, s ne kiméljen semmit, hogy tizenöt éves korában fővárosunk legfényesebb köreiben díszszel léphessen föl. A gyermek szép, de gyöngé, s azért semmi ko-

moly vagy fárasztó tanulmányokkal ne terhelje ön, s meg ne szomorítsa semmivel, hanem teljesítse vágyait. Itt ügyviselőm névjegye; évenként ezer pengő forintot fog önnek kifizetni Hajnalkám tartásáért, s azon kívül minden szükségéről gondoskodni fog. Isten önnel; holnap Bécsbe utazom; s a telet hihetőleg ott töltöm el, a jövő tavaszt Olaszországban, s őszre talán ismét látjuk egymást. Reményilem, hogy lánykámnak nem leend panaszra oka. Csókolj meg Hajnalkám; így.”

E szavak után Bátor Gáspár ur vigasztalhatlan özvegye eltávozott, Madame a kis Hajnalkát örvendő mutatá be a kis lányoknak, növendékeit a munkától fölmenté, s a kis árva lány a nagy zajban és sok szép játszótárs között édes anyját is csakhamar elfeledte volna, nem csoda tehát, hogy mamája öt percz múlva már eszébe sem jutott.

Ilát Irma grófnő? Arra semmi gondunk; öt csupán azért vezettük elő szeretetre méltó társnőivel együtt, hogy némi kis előfogalmat szerezzünk szíves olvasóinknak azon tanulmányokról, miket kilencz vagy tíz év múlva akaratlanul is sajátivá teend Hajnalka, ha a jó ég nem könyörül rajta és csodát nem tesz érte.

És mamájáról vajjon mit mondjunk? Semmit, mert nincs okunk vádolni a szobalányból lett dúsgazdag aszszonyt, miután szomorú tapasztalásból tud-

juk, hogy műveltebb anyák is nem csekély számmal találkoznak, kik sokkal kevesebb vigyázattal bocsátják el örszemeik elől gyermekeiket, mint nagybecsű lovaikat főuraink, midőn idomárt keresnek számokra. De hallgassunk erről, hiszen ez igen természetes, mert egy jó telivér mént kétezer aranyon szoktunk néha vásárlani, gyermekeink pedig csak a jó ég ajándékai, s egyetlen fillérünkbe sem kerülnek. Számos szülék azt hiszik, hogy mihelyt a divatnevelés czifra rongyait nyakukba vetik gyermekeiknek, azonnal biztosíták őket az élet minden viharja ellen, s kötelességöket tökéletesen teljesíték. S ki vél magában elég erőt e balhit legyőzésére? Alkalmasint senki, mert egy nagy német elme vallomása szerint örzöngök ellen istenek is hiában küzdenek.

III.

A mézre hamar öszszegyülekeznek a legyek, nemzetes Bátor Gáspár ur nagyságos özvegye pedig nyakig mézben ült, az az évenkint legalább húszezer forintot költhetett, s így épen nem csodálatos, sőt igen is természetes, hogy özvegyünk szállása Bécsben megtelepülése után csakhamar válogatott társalgás színegyévé lön; kocsin s gyalog egymást érték a látogatók; minden korhely tékozló fiúnak édes anyja imádva hó-

dolt Bátorénének, mert vajmi jó lett volna illy gazdag zsákmányt elfoglalni! Ámde özvegyünk igen mélyen gyászoló férjét, s azért elhatárzá, hogy szabadságát kellemesen használandja ugyan, de férje nevét még egy ideig nem cseréli el. —

Imádóji közt egy hosszú hajú és nagyreményű fiatal író is találkozott, kit a kávéházakban igen nagy humoristának tartottak, mert egykor a Sperlnél illy roppant elménczséget tálalt a serezők elibe; „Uraim, mi különbség van egy bécsi polgár, és egyrántott csirke közt?” — Az egész társaság meghökkent erre, és majd fél óráig siker nélkül törte fejét a nagy talány megfejtésén; a ser elhabzott a nagy poharakban, a pipákban a tűz kialudt, sokan burnót helyett sót tömtek orrukba; de mind hiában, még a nagyhírű S-r sem bírta a talányt megfejteni, ki egy zugban másnapi lapját javítgatta. Végre torkát köszörülé a fiatal író, haját homlokáról félre simítá, s olly mély csönd lett a teremben, hogy a gondolatok szárnyasuhogását is meg lehetett volna hallani, ha a Sperlben rég ki nem ment volna divatból a gondolkozás: „Uraim, — szóla végre az író, — látom, hogy nem fejtik önök meg talányomat; hallják tehát; a bécsi polgár és rántott csirke közt azon különbség van, hogy . . . . hogy a bécsi polgár a rántott csirkét saláta nélkül is megeszi, a

rántott csirke pedig salátával sem eheti meg a bécsi polgárt.” — Öt percznyi néma bámulás, azután tíz percznyi dörgő taps, lábdobogás és botkopogás jutalmazá a rendkívüli humorista óriási elménczségét, s egy hétig egész Bécsben úton útfélen ennek ismétlésénél egyebet nem lehet hallani; S-r pedig még azon este első szerkeztőtársul fogadta föl a hosszú hajú férfit, minek következtében előfizetőji annyira megszapordtak, hogy magát a rántott csirke szülte közvéleménynek fennen hirdetheté.

Ezen nagyreményű fiatal humorista mindent elkövette özvegyünk vigasztalására, de nyájas tekintetnél egyebet tőle nem nyerhete, pedig mennyire megcrötété magát a jámbor humorista! Azon lapból, mit szerkeszteni segíté, ingyenpéldányt küldé imádottjának, s majd minden számába költeményeket nyomattott. „Vadalmák Herthához” czím alatt; de ez sem használt, Gáspárné édes jó kedvét még a vadalma sem keserítheté meg.

„Jól van, — gondolá magában a humorista, — költői lélek ömlengései nem használnak, mert szellemünk magas röptét ezen magyar liba nem képes fölfogni, ám áraszszuk el őt tehát humorunkkal, s majd meglátjuk...”

S a humorista ez igéjli testté lettek, az az ő legott humorával kezdé az özvegyet ostromlani, s mindenek előtt a fön érintettelménczséget mondá el neki, melly irói nevezetességet olly fényesen alapítá meg Bécsben, hozzá tevén, hogy azt egyik legjobb barátjától hallá, mert szerénységből csak amugy világosan szándékozott majd utóbb megértetni hogy tulajdonkép ő maga magának legjobb barátja. Azonban képzeljük óriási bámulását, midőn a magyar liba illy vakmerőn merészle nyilatkozni: „És ön ezt elménczségnek nevezi? Nálunk az illy nyomorú kicsinyszerűséget még csak nevetni sem tudják, mert a ki illyesmit elménczségnek bír tartani, az számolhat reá, hogy végnapjait örijintézetben töltendi el.” — A humorista elhalványult, ajkai remegtek, öklei göresösen összeszeszorultak, szemei meszsze meredeztek ki üregeikből, s lábai ingadozva vitték ki az özvegy fényes tereméből, ki épen nem sajnálá, hogy a tolakodó sóhajtozótól megszabadulhatott; ánde másnap az ajándéklapban nem csekély boszúságára ezt olvasá: „már látjuk, hogy a világ nem csak megfordult, hanem tökéletesen fölfordult. Néhány hónap óta egy homályos származású özvegy tartózkodik székvárosunkban, ki mind politikai mind polgári intézvényinket és viszonyinkat halálos döféssel fenyegeti: ő legszebb elnevirágainkat

hithideg káromkodásoknak bélyegzi, s minden szavai polgári erényeink lerivallására czéloznak, mi annál veszélyesebb, mivel jó ég tudja, milly zavaros forrásból meritett pénzével bizonyos hízelgő pártot tud maga körül összpontosítani, melly mindenfelé készséggel terjeszti veszélyes elveit. Kérdjük, nem fölfordult világ az, midőn illy ismeretlen aszszony országos ügyeinkbe vakmerő avatkozni; s mérges nyilaival még legnépszerűbb emberünket s legnagyobb humoristánkat sem kíméli meg, kinek végczélul tegnap örjintézetet emlegetni nem irtózott? Mi örszemmel kísérjük minden lépteit, mellyek annál nagyobb figyelemre méltók, mivel olly országból származik, mellyben Strauss és Lanner emlékére még csak egyetlen fillért sem írnának alá.” —

Már özsze akará tépni a nagyságos aszszony ez epés kifakadást, midőn a terem szárnyajtai megnyitak és egyik legjobb barátnéja, Wurzelné aszszonyság és nagyreményű fia Arthur beléptek. Wurzelné boldogult férje mint nagy kereskedő hatszor jutott tönkre, s ennél fogva özvegyét roppant vagyonnak hagyá birtokában de rosszszul gyült szerdeknek ebülkell elveszni, s azért e nagy vagyonnak Arthur olly bámulatos gyorsasággal nyakára hágott, hogy csak illy gazdag özvegy huzhatta volna őt ki az adósság lélekvesztő ingová-

nyából, s azért anyjostul mindent elkövete, hogy roncsolt életcsolnakát Gáspárné pénzládája mellé köthesse ki. És az özvegy épen nem utálta a legujabb divat szerint öltözött roppant barkóju Arthurt; de házasságra már csak azért sem ohajtott vele lépni, mert Wurzelné névhez magyar füleit teljességgel nem bírta szoktatni. A vendégek arcjai igen ünnepélyes kifejezésűek valának; bizonyosan fontos járatban vannak. Hagyjuk őket csak beszélni, s majd mindjárt kiüti magát a szeg a zsákon.

„Szép nagyságoeskám, — szóla legudvariasb kézesókkal Arthur, miután nagy iratesomót tett kalapja mellé székre, — nagy fontosságú dologban néhány nap mulva Párisba kell utaznom a kormány parancsából és onnan azonnal Londonba, hol a ministerség épen most változott. Küldetésem rendkívüli fontossággal több hónapig elzárand azon boldogságtól, hogy nagyságod előtt személyesen ismételhessen azon gyöngéd hódolást, mit nagyságod eddig olly kegyesen méltóztatott elfogadni...”

„Arthur, ön...” szóla Gáspárné, nem mondhatjuk ugyan, pirulva, hanem legalább olly arczkifejezéssel s mozdulatokkal, mikből azt lehet látni, hogy elakart pirulni; Wurzelné azonban nem hagyta őt tovább szólani, hanem így egészíté ki fia mondását:

„Bocsánat, barátném, fiam őszinteségének, s engedje meg, hogy forró vágyait, én a szerető anya, fejezhessem ki, mire fiamat elfogultsága talán képtelenné tehetné. Arthur imádja önt, szép barátném, és én kezét kérem ki számára.”

„Hogyan? ...”

„Ön egy szóval életet, vagy halált adhat most nekem, nagyságos aszszonyom.”

„Mentse a körülmények sürgetősége e megrohanást, kedves barátném. Arthur három nap múlva utazik, s addig is minden pillanatját legfontosb országos ügyek igénylik. Elútazása előtt örökre egyesítve akar na önnel lenni.”

„Megvallom, tiszteltetve érzem ugyan magamat ezen ajánlat által; de úgy hiszem, beszéd közben érintém már egykor, hogy Wurzel név...”

„Óh, azt azonnal Gyökösdy magyar hangzatúval cserélem föl.”

„Egyébiránt pedig első férjem ... nemes ember volt.”

„Ó, ezen követség után bizonyosan legalább bárósággal fogok megjutalmaztatni, szeretetre méltó nagysákocskám.”

„Jó lenne talán, ha majd csak akkor szólnánk ezen tárgyról bővebben.”

„De kérem...”

„Határozatom változatlanul áll.”

„De gondolja meg barátném...”

„A báró urnak örömmel nyujtandom kezemet. Beszéljünk most másról, ha úgy tetszik.”

„Már ez még is csak sok. Jer fiam; a báró majd grófnök körül fog járni, s a timárnéhoz csak kocsisát küldi lóbörei iránt alkudozni.”

Wurzelné és fia eltávoztak, s ezen boszantó két történetke annyira fölingerlé Bátorvét, hogy másnap korán reggel már négy postaló ragadta őt tova a megsértett humorista és Wurzel-Gyökösdy további boszúja elől, kik még azon este egy barátságos pohár ser mellett őszintén megvallák egymásnak, mikép akarák körömre keríteni a gazdag özvegyet, s ezt azóta nagy kacaj közt mindennap ismétlik, mert Wurzel ur koránsem ment Párisba, hanemalsegédje lett a hosszú hajú segédnek, melly kitünő fontosságú hivatalra rendkívül érdemessé tette magát leleményes esze által, melly olly okos, és olly igen jól sikerült tervet bírt kigondolni a gazdag magyar liba kezének elnyerésére.

IV.

Füreden vagyunk, s mivel szerencsétlenségünkre nines szerencsénk azon soha zavarba nem jövő társal-

gási ügyességgel bírni, melly leginkább azon ártatlan cigarózóknak szokott kizáró szabaditékú tulajdonna lenni, kik naphosszszanta csak az utczai hirdetényeket olvasgatják és a hölgyek kalapjai alá kandikálnak, tehát szellemdús csevegés helyett csak így vagyunk kénytelenek a mulatságot megkezdeni: „Régóta nem volt olly szép napunk, mint ma;” s erre minnagunk igen elmésen ezt válaszoljuk: „Valóban olly szép, hogy még mennydörgésünk is lehet.”

A társalgás kemény jégkérgét e szerint már szerencsésen megtörtük, s a többi ennél fogva immár úgy szólván magától jő.

Füreden vagyunk tehát, s Füred fölött és következőkép fölöttünk is, rekkenő hőség uralkodék, s már jókor reggel tompa mennydörgés moraját sokszorozá a mesés hírű tihanyi viszhang; kitörésre azonban nem jutott az égi háború, s e körülmény nagy mértékben sokszorozá a fürdő vendégek azon nyomasztó érzetét, melly mindenkit megszokott lepni a bizonytalanság kínos, állapotjában, mert a legmeztelenebb valóságot is inkább eltűri az ember, mint a hosszszas kétkedést. Különösen pedig a fürdővendégek ingerlékenységét ki ne ismerné! Fürdőben hirtelen kötünk ismeretséget, s épen olly hirtelen feledjük is azt, rögtön szerelmek leszünk, s rögtön ismét más virágra szállunk, sőt

még elveinket is homlokegyenest változtatgatjuk, mikép azt a mai rossz világban olly böven tapasztalhatjuk, és gyorsan frunk, s ugy — mikép azt jelen történetünk tanúsítja. Hiában, a jelenkortól jót és állandót nem várhatni, s azért haladjon kiki tovább ugy, mikép azt kedve és körülményei engedik.

Az ős Balaton nem rázá délczegül ragyogó tajtsörényét, vagy is a Balaton fölüllete olly síma volt, mint fiatal nő homloka, midön egymásután tizenhar madik kérelmét teljesíté már szerető férje, vagy még egyszerűbben szólva: annyi szél sem fűtt, melly egy kiszáradt bogáncsvirágot mozgásba tudott volna hozni valamelly hortobágy melléki lapályon a Kössü felé irámló szegény legény prüszszögő fakója előtt. Mit tehetnek illy időben az élni s életnek örvendni szerető fürdővendégek? Keveset, vagy legalább nem igen mulatságos és épületes dolgokat. Tekintsünk körül kissé, s igazolva látandjuk ezen állítást.

Szemeink egy a Balatonhoz olly igen közel emelkedő pompás palotán akadnak meg, hogy szélvész idején hihetőleg hullámok csapdozzák az olasz izlésű nagyszerű épület falait. Mi, tudniillik a szíves olvasók és én, kiknek hála istennek! sem fejük nem fáj, sem kebelzuzottság nem bántja kilávázott lelkünket, épen e pillanatban evezünk vissza sétahajózásunkból, s

jó ideig láthattuk az említett gyönyörű palota homlok-részét, melly hazánk kis tengerére oly édes büszkeségű tekintettel néze le, mint ... mint ... mint illy köpalota tulajdonkép lenézni képes. A palota közepén nagy társalgási terem díszlett, nyíltan mint ártatlan lányka szive; — de nem, még sem oly nyíltan, mert ezt csak szemérem gyöngéd érzete védi, míg azt karcú oszlopsor támogatá, s zöldre füstelt alacsony vas rácsolat korklátozá. A terem belseje roppant vagyonnak hirdeté a palota lakóját, s fényes bútorzata gyanítatá, hogy oly család lakja azt, melly a haza javára — legalább anyagi tekintetben — igen sokat tehetne, ha ... de esolnakunk közelebb ért a palotához, s a terem falain ollyasmit pillantunk meg, hogy történetünk fonalára esomót kell kötnünk, s röviden azon alakról szólnunk, mielőtt a gombolyításban tovább haladhatnánk.

A terem két oldalfalán ugyan is mesterkézre mutató fresko-füstvényben két jelenet volt látható Faynk „Sio” című szép tündérregéből; baloldalon a vén cigánynő kémletes arca ijeszte a bűvszert forraló üst fölött; a banya kékült ajakin az utolsó istenkáromló szó látszék még remegni, s vadul tüzelő szemei gúny metsző kifejezésével függének Thúzon, kinek sápuult tekintete félre magyarázhatlanul bizonyítá, hogy iszo-

nyú szándéka borzadálylyal tölté romlott keblét, s hogy bármikép óhajtja szép Helka vesztét, még is retteg a végrehajtástól. A tuloldalalon, ellenében e hajborzasztó képnek, Kelén s Helka előtt a kinjaitól megszabadult szép Sió áll dicsőülten, s áldva teszi öszsze a szerelmes pár kezeit. — Az előbbi képen, sötét iszonyt, imezen szelid fönséget tüntete ki a művész, a közép falon pedig a vidor s pajzán életet ábrázoló Vörösmarty szívhalászatában; minden arcz olly líven volt e képen az eredeti elmemű után másolva, hogy az egész versengző sajkacsoport élni látszott s még az evezők locsanását is hallani véltük; — de nem, ezt tulajdonkép még sem hallottuk. —

Ezen kis eltérést csak, annak megmutatására tettük, hogy a külszin vajmi gyakran megeselja ez embert! mert ezen képek után ítélve valami széplelkű hazafi birtokának hittük a pompás palotát, pedig, mikép utóbb értésünkre esett, csak főrangú vendégek számára nyereszkeedésből építeté azt valaki, s legfőlebb a főstöt dicsérhetjük, ki olly ide illő tárgyat választá a falak földiszítésére, s mihelyt a terembe lépünk, mert előttünk minden ajtó nyitva áll, azonnal látni fogjuk, hogy a palota mostani lakóji is olyanok, kik miatt bátran fehérén is lehetett volna hagyni a falat.

Láttuk, mi volt azon szép teremben, lássuk már most, ki mulata azon sok szép drágaság közt? Egy a rossz idő miatt esőtől s megázástól rettegő és magát halálosan megunt társaság, mellynek egyes tagjait ezennel szerencsénk van bemutatni: azon pohos ur, ki keresztbe vetett lábakkal ül az aranyzott karszéken, bizonyosan a családfő, mert a társaság minden tagja zsebkendővel fűdi arcját, midőn ásít, míg a pohos ur legnagyobb kényelemmel ásítgat, s ez illetlenséget épen nem törekszik elrejteni; mögötte egy vézna dongájú ványadt fiatal aggastyán áll, savószínű besüppedt szemekkel, s nyikorgó orrhangok, midőn a pohos ur mosolygani méltóztatik; mellette öt uracs áll, s ezen öt uracsot következő lenyegesb részek alkoták: fehér nadrág, sárga pitykés zöld frak, fehér mellény, csikos harisnya, vágott orrú fényes czipő, fehér keztyű, arany óralánc bronzból, és ezüst szemeső pakfongból; testök egyéb részei említést nem érdemlenek, s csak azon egy megjegyzést teszszük még róluk, hogy szakálluk az amerikai őserdőkkel is vetélkedett. Ezek után mintegy hat némbert pillantottunk meg, azok közül, kiknek élete szakadatlan munkásságban áll, az az kik reggeli kilencz órától estitiz óráig szakadatlanul öltözködnek vagy vetkeznek; egyéb megjegyzésre méltót róluk nem mondhatunk, kivévén,

hogy az egyik a klarinet hajmeresztő visitásánál kissé gyöngébb, de egyszersmind valamicskével kellemetlenebb hangon beszélt, termete pedig igen száraz, orra igen hegyes és parányi, szeme pedig egy kissé rendkívül nagy volt, s ennél fogva egy költőt sem hozhata kísértetbe, hogy „Hozzá!” czim alatt hangzatkát, vagy épen édes ömlengésű madrigalt írjon kecséire. Egyébiránt a társaság igen istenileg mulatott, és végre ördögileg unatkozott. —

De egek ura! kit látunk a pohos ur oldala mellett? Egyetlen gondolatra se telessünk többé szert, ha ez nem Bátor Gáspárné ő nagysága; de már nem gyászruhában, hanem a legízlésteljesb divatöltözetben. Ha már ez csodálatos, mennyivel bámulatosabb azon váratlan körülmény, hogy a pohos urat a társaság Maffei grófnak, a hajdani özvegy pedig kedves férjének szólítja! Megfoghatatlan! S még is úgy van, még pedig igen természetesen, s a nélkül, hogy e miatt a világ kerekének csak egyetlen küllője törött is volna ki, mikép azt mindjárt bővebben s még is elég röviden látni fogjuk.

Bécsből Olaszországba rándult a gazdag özvegy, s ott, rövid ismeretség után, Maffei gróffal házasságra lépett, hogy a timárságot többé senki ne lobogathassa olly fájdalmasan szemére. Házassága megkötése után

kitudá ugyan, hogy férje még csak kalapját sem nevezheti sajátjának, hanem csupán játékasztalok nyomorú hulladékaiból él; de a grófi cím mind ezt nagyon könnyen feledteté vele, s föltevé magában, hogy a gyászévet Füreden végkép befejezván, Budapesten lehető legnagyobb fényvel fog föllépni, mint valóságos gazdag grófnő, nem csekély bosszúságokra azoknak, kiket egykor mint komorna szolgálni volt kénytelen.

Az egész társaság ásított borzasztó unalmában, midőn a nagy szárnyajtó megnyilt, s egy dúis öltözetű szolga levelet nyujta a nagyságos aszszony gyűrűktől ragyogó kezeibe.

„Ah, pesti ügyviselőmtől, ön sziveskedik fölolvadni, nemde?” — E parancsot a savószín szemű fiatal aggastyánhoz intézé a grófnő, hajdan Gáspárné, s a hű lovag, egy nagyhírű bárói család végsarjadéka, fölolvasa a levelet, mikép az itt következik:

„Méltóságos grófnő! kegyes parancsát teljesítve tökepénzeit annak idejében fölmondám, s jelenleg már mind a kétszázötvenezer pengő forint készen várja méltóságod magas rendelkezését. Azon gyönyörű ház, mellyről mult levelemben szerencsés valék említést tenni háromszázezer pengő forintnyi készpénzért eladó, mert tulajdonosának rögtön pénzre van szüksége,

a ház huszezer pengő forintot jövedelmez évenként. További kegyes parancsait elvárva, s. a. t.”

„Helyes, — szóla egyet burnótolva Maffei gróf, — ezen házat meg kell vennünk; kedves nöm, holnap Pestre utazom, mindent elrendezek, s öszre aztán ünnepeylesen elfoglaljuk palotánkat.”

„És addig vissza sem jö ön, kedves férjem? Hiszen ugy legalább egy hónapig távol leend tőlem.”

„Ó, nem, reménylem, hogy három hét mulva itt leszek.”

E szavaknál azon fiatal báró, ki a levelet fölolvása, legnyájásb, s legjelentőbb mosolyra eröteté magát, s szemei olvadozva merengtek a grófnön, mi a többi uracsoknak alkalmul szolgált azon művészi gyakorlatra, mellynél fogva bajuszaikat majd jobb, majd ismét baloldalra pödörgeték, mintha kezökkel arcoknak bizonyos gúnykifejezését akarnák elrejteni.

„Egyébiránt itt most már csak anynyit kell még mondanunk, hogy a társaság unatkozott s mulatott, és másnap reggel Maffei gróf érzékenyen elbuesúzván nejétől hatvanezer pengő forinttal, azon egész öszszeggel, melly pesti tökepénzein kívül neje birtokában volt, Pestre utazott, hitvese pénzügyeit és a házvételt tökéletesen elintézendő.

S a szalma özvegy Füreden? Ó, a ki olly jó konyhát és pinczét tart, az nem szokott hatályos vizgasztalás nélkül maradni, s mi részünkről esküdni sőt fogadni is mernénk, hogy ezen szalma özvegységi három hét alatt jobban mulatá magát Maffei grófnő, mint élete korábbi stadiumainak bármelley szakaszában. Az első vagy is eszmélés stadiuma ugyan is nála igen szomorú volt, mert akkor mint szobalyány dölyfös urnök zsarnoksága alatt szenvedé, kik csak valami időtöltő shakkjáték gyanánt bántak vele, s majd ugratták, majd futtatták, majd pedig hátráltatták; a második vagy is izgatási stadiuma szinte kellemetlen volt, mert mint csinos komornát a házi király gyakran üzőbe és izgatás alá vette őt, miből aztán sok shakk a királynénak következett; minek szolgálatból elűzetés lett rendesen vége. Első házasságának kora csak kénytelen pangás volt kellemetlen négy fal közt, s most tehát reá nézve a cselekvés örvendetes stadiuma viradt föl, s élete schakktábláján már most ő ugrat, futtat és hátráltat kedve s kénye szerint, és széles e világon senki lyányával nem cserélne. —

V.

1841-ik évi September 28-kán esti tíz óra tájban szokatlan fény ömlött el az uriutezán, melly két ki-

győző folyamban Privorszky kávéházától a barátok tereére, s onnan a Podmaniczky ház sarka mellett a zöld-fautszában vonult. Fényes szövétnekes zene volt ké-szülőben hazánk legnagyobb élő költőjének Vörösmartynak, névnapi tiszteletére, s bár kitől származott ezen ötlet, igen jónak kell azt mondanunk, már csak azon tekintetből is, hogy az illy megtiszteltetések, miket darab idő óta néhányszor nem legillőbb helyen használtak, az által, hogy most valódi érdemnek hódoltak, ismét vissza nyerhetik korábbi jelentőségöket. Tömérdek népcsoport követé a szövétnekes ifjakat, s midőn a katonai zene után a színházi kardalosak Vörösmarty szívrendítő szózatát éneklék el, szünni nem akaró harsogó éljenben nyilatkozott a nagyszámú közönség véleménye, ezen érdemlett megtiszteltetés fölött.

Zeneszünet közt csengő, de egyszersmind szomorú gyermeki hang csapá meg füleinket, e szókat ismételve: „Forró gesztenyét, tessék!” A mintegy hat vagy hét éves lánygyermek olly szívrehatón ejté ki e szavakat, hogy sajnálkozva intéztük hozzá e kérdést:

„Mi a neved, kis lány?”

„Ilajnalka; forró gesztenyét, tessék!”

„Ilajnalka?! Csodálatos; és nem félsz itt egyedül, este ennyi ember közt?”

„Miért félnék, hiszen nem teszek semmi rosszat. Forró gesztenyét, tessék!”

„S holvan anyád?”

„Nekem már sem anyám, sem mamám nincs többé, hanem csak azon nénim, a ki ott a szögleten ül.”

„Mi lett ezen gyermek anyjából?” kérdök többen a gesztenye árus aszszonyt a közel szögleten?

„Férje Fűreden hagyá őt s Pesten minden pénzét összeszedvén megszökött; az aszszony pedig kétségbeesett, és a Balatonba ölte magát. Hátrahagyott drágaságaiból csak épen adósságait lehetne kifizetni, s ezen kislyányának a nevelő intézetben ajtót mutattak, mert sem pénze nincs már, sem rokonai nem jelentkeztek. Én, mint az intézet egyik mosónéja, magamhoz vettem őt, és isten segítségével böcsületes lyányt nevelek belőle.”

A zenének rég vége volt már, a nép eloszlott, Budapest lakósi álom karjaiban merengtek; de a mi szemekre nem akart jóltevő álom nehezülni, gondolatinkat sötét rémképek fájdalmas éberségre ostorozák, s füleinkben szünet nélkül e keserves szók viszhangzottak: „Forró gesztenyét, tessék!”

Wagyz Ignác.

A z á r v a.

Dalt zengve jár gyermek sereg
Viruló tájakon,
S egekbe száll az édes dal
Ártatlan ajkakon.

„Üdvözve légy te szép tavasz,
Ki pillangót hozál,
Teremtél rózsabokrokat
A gyermek álminál.”

„S nekünk bölcsen ki alkotád
A gyermekéveket,
Virágtalan hogy nem hagyád
Az emberéletet:”

„Üdvözve légy ó istenünk
Kicsinyek istene!
Hozzád ha szól, hozzád ha száll
Az ének zengzete.” —

És járt örülve a sereg
Tavasz virágain,
És szállt egekbe enyhe dal
Ártatlan ajkain.

De a vidor csoport között,
 Hol minden szív örül —
 Egy kisdéd széke gyermek áll
 Földületlenül.

Örömhangoztól hangzanak
 Völgy, erdő és berek;
 De a fiú pilláinál
 Könyecseppek fénylenek.

Ki mondja meg, mi bántja őt?
 Kis keble mért szorúl?
 Hát illy kicsinded szivben is
 Fájdalmak vése dül?

Nem szól az árva kis gyerek;
 De társai közül
 Búcsútlan megy, s tovább, tovább
 Miut gondolat röpül.

S míg szél ragadja a sereg
 Üdvezlő énekét:
 Karolva tartja a fiú
 Egy sir hideg kövét.

És száll kebléből mély fohász,
 És mond tört hangokat,
 Míg kis kezével ásni kezd
 Zöldellő hantokat.

„Anyám! hát meg nem hallod őt,
 Jó gyermeked szavát?”

Anyám! ó nyisd meg — itt vagyok —
Házadnak ajtaját!”

És sír, s imádva fölzokog:
„Nem mondja „gyermekem!” —
Végy ó magadhoz engemet
Jó édes istenem!”

És szólna még, de hangjait
Vad szél ragadja el: —
És nap leszáll, és nap derül —
S nyugott a kis kebel.

Dalt zengve megy gyermek sereg
Tavaszló tájakon,
Magas egekre száll a dal
Siralmas ajkakon.

„Köszöntve légy keservinktől
Te néma békehely,
Lakod rideg, — de nyugalom! —
A gyermek üdvezel.” —

„Nincs bölcsöd, hol lágyédesen
Anyák dalhangjain,
Gyöngén szunyadva ringanánk,
Szép álmok karjain.”

„De nincs örömtelen napod,
Sem kínok éjele, —
Nálad megszűnik yérzeni
Az ember kebele.”

„S ki nekünk bölcsen alkotád
 A gyermekéveket,
 Virágtalan hogy nem hagyád
 Az emberéletet:”

„Élet, halálnak istenét,
 E gyász hantok közül —
 E kisdéd sírrom fölött,
 A gyermek üdvözöl . . .”

És tél ha tün, s tavasz ha jö,
 És lombja fölvirúl:
 Dal zeng föl a kisdéd sírnak
 Mosolygó hantirúl.

S—n.

F é l e l e m .

Közelg a tél, s te félve
 Látod közelgeni;
 Nem foghatsz örömidnek
 Őlén édelgeni:

Kertedben a virágok
 Elhervadandanak,
 Nem láthatod, miképen
 Reád mosolyganak;

Nem fogja ápolhatni
 Őket kisdéd kezéd,

Nem hódolatra késztni
 Fejedelmi kegyszemed.

Nem fogsz vidámulhatni
 Virágaid színén,
 Nem fűszer illatuknak
 Szelid üdvözlétén;

Mert elfagyasztja őket
 A dér lehelete,
 Nyugalmokban takarja
 A hó gyászlepele. —

Ab félve látom én is
 Közelnni a telet,
 Mert meg lesz tőlem vonva
 A legszebb élelet;

Láthatni lyánka, angyal —
 Arczodnak bájait:
 Ha bájkörödből sorsom
 Távozni kűszerít

A zsenge kis virágot,
 A mellyet ülteték,
 Félek, majd elfonyasztja
 A dér, s a fagy, s a jég;

S ott el leend temetve,
 Hol ültetém vala,
 Szivedben, — s téli leple
 Leend kebled hava. —

Kerted tavasszal újabb
 Illattal zöldüled,
 Minden kedves virágod
 Ismét föléléled;

De, ah! az én virágom
 Ha egyszer elfonyad,
 Nincs napsugár, nincs isten,
 Ki néki éltet ad.

A lyányszivnek virága
 Csupán egyszer virul,
 S örökre, — vagy ha hervad,
 Örökre is lehül.

Vey.

Édes csalódás.

Játszva tűntek el szép gyermekálmaim,
 S rózsapálya nyílt az ifju ébredőnek,
 Kejvilág a hévvel érző lángkebelnek;
 S egy rokonszivért sovárgtak vágyaim;

Im egy éjt setétlő szem sugárain
 Föltalálva hittem a rokont szivemnek,
 Benne láttam üdv s reményét életemnek;
 S Emmihez repültek lantföhászaim.

Ah! de Emmi lantom érző hangjait
 Nem fogá föl, nem viszonzta lángszerelmet,
 S fájdalomban most találtam édes élvezet.

S bátor nem fogá föl lantom hangjait,
 S bátor Emmi nem viszonzza lángszerelmet,
 Én szeretve érzek érte kint s keservet.

B. H.

Ideál s valóság.

I.

Üdvözlek ideál s valóság!
 Fölgyujtá égszemed világom éjelét;
 Megnyílt az árva volt menyország,
 S fölszenteléd föltámadásom ünnepét.

Mit ért nekem a föld gyönyörje?
 Sötéten állt, kihalva, őszi pusztaság!
 Mig képed napja föl nem ége,
 S sugári uj tavaszba elvarázsolák.

Elhalgatom szívem reményit;
 Mért szólanék jövőm meghitt tündérről?
 Mind álom! miglen érzeményit
 Letiltod fölmerülni tengermélyiből.

Mit érzek ellenedben? olvasd:
 „Megistenülve állok . . ó de mért a szó”?
 Szent érzeményeiről, halgasd —
 Oltár előtt mit mond a hön imádkozó.

Ah! most megérte belvilágom
 Multam s jövőm imádott szép varázsait.

Miért tovább? imádni titkon
 Hevőbb szívvel lehet az ég cherubjait.

II.

Mind álmom! ébredésem égi pillanatja
 S öröm helyett a végítélet szörnyü napja,

Jövömbé nézui, pusztaságba! fáj szívemnek;
 Megégett hamvakon, virágok nem teremnek.

Jövöm reményibe a kételkedést beoltád,
 S megtöréd szívem, melly szikla volt — bizalmát,

Elég leendett szent hitül teremtni mennyet;
 Csalódnai .. földi lény szemébe mért a kéket?

O mért? nem lenni jobb nekem, mint kételkedéssel
 Szent vágyodásért nyúlni, s reszkető kezekkel.

Dalom, dalom .. cherúbnak szenteléd a hölgyet.
 Vad gondolat: erény helyett imádni vétket!

Kitépem érzeményvirágim .. mért növeljem?
 Körültem éj! lehúnyt az én világom itten.

„Mit bánom én ha majdan üdvöm bíra fordul,
 S jövömbre holt remény marad fön dalolásul!

Mit bánom én ha érted egykor vesznem is kell!
 Fölér e perczyi mostan egy egész jövövel.

Guray.

A l p á r i.

I.

Nem a legszebb napra volt kilátás, de azért megkelle az utnak történnie: mert a szüretet kimulasztaná el? Sűrű köd úszott alá a Dunán, gátolva az átlátást Budára, csak a vártorony teteje üté ki fejét az ősz kellemetlen vendégéből s a kelő nap sugáiraiban piroslott. A budai ormokon fölhőtornyok ültek s az északi hegyek füstöt látszának ereszteni magokból.

Négy kocsit látunk a Váczi úton és töltésen kifelé iramlani; benne hölgyek és férfiak ülnek vegyesen, nyári ruhákba öltözködve ugyan, de téli köpenyekkel takarva. Annyira látszanak magok közt egymásnak örülni, a mennyire boszongodnak az idő komorságára. Elhagyák már a temetőt, közelgetnek a Rákos vizéhez s az ördögmalomhoz a jó váczi töltésen, de a Duna köde egyre fél éjszakában tartja őket s csak néha néha tisztul ki előttök s akkor a Zergehegyben gyönyörködnek, mellyet felhóivel együtt a nap kivilágít.

Uj Pestnél jobbra kanyarodtak a kocsik s midőn Palotára értek, a ködöt is elhagyák, melly apródonkint föl kezdte a magasra szállni, esőt és bővebb szü-

retet ígérve. Nem a legnagyobb örömről szolgáltattott ez okot, de a kedvet még sem tudá előlni, melyre útasainknak több oldalról okuk volt. Ugy sorozák ugyan is magokat özsze, a hogy leginkább izlésökre vala, s ennek következtében tanakodtak, enyelegtek, tréfáltak. Meglehet, hogy némellyiknek a farsang is eszébe jutott, — és kérdem: mi természetesebb mint szüretkor a farsangra gondolni, melynek számára most a legkedvesebb munka történik?

Fóton reggelizett a társaság, melynek személyeit nem írom le, minthogy utóbb ugy is nehezen találkoznak velök, csak annyit mondok rólok, hogy voltak irigyek a férfiak között, kik mások sorsára vágyakodtak, s elégedetlenek a hölgyek között, kik nehezen szívelék, hogy őket némileg mellözve, sok tömjén gyujtatik némelly lány számára. Ez elég ok volt arra, hogy a kocsikbai elrendezést ne kényre s kedvre, hanem a sorsra bizzák. Minden hölgy húza tehát a maga számára férfit, ki vele szemközt üljön a kocsiban. Ekkor történt, hogy Elizánknak Alpárit adá hőséül a sors.

Alpári kebelében nagyot dobbant a szív s erejében szökdelni kezdte a vér, midön a kedves kötelesség megmondaték neki; kocsiba emelé kisaszszonyát, utána ugrott s elfoglalá helyét azt semmiáron másnak

nem engedendő. Hogy ha eddig nem, most annál kevesebbé unandja el magát, legalább föltehetjük róla, mihelyt egy két mozdulatát láttuk. Szeme mindig a szép arczon és kedves kékszemeken csüggött; nyelve járt, de nem azokat mondá, miket éreze, de a miket éreze, szemei alig ha el nem árulák, mert Eliza néha néha komoly pillantásokat váltva véle. Különben, mi kik a szerelem szemnyelvét gyakorlatilag tanultuk meg, tudjuk, hogy nincs hatalmasabb és ékesen szólóbb nyelv mint a szemeké.

Mások e változástól nem sokat tudtak, mert ha minden szemközt ülésből szerelem fejlődnek ki, az ember sorsa csupa szeretés és szeretés volna: annyit azonban sejdítettek, hogy a szép szőke Eliza nem harragszik a barna Alpárira, mert némi tetszéssel nézé mindegyre őt, s kocsi társaik tanubizonysága szerint, az egész úton nem is ásítózott, annál kevesebbé szunydikált. A szerencsés kezdet szerencsés folyamatot is nyere, mert midőn a társaság a szadai szőlőkbe most már kisütő nap alatt megérkezék s mindenki szüreteléshez fogott, elég csudálatosan, Eliza Alpári mellett választá magának sort, és midőn a társaság meghatározá, hogy a nők minden elhagyott szőlőfürtöt egy egy csókon lesznek kötelesek beváltani, Eliza nem szegült ellen, hanem az elsők közé tartozék, ki nagy

pirulása daczára is a szabott büntetést befizeté Alpárinak. A rossz világ azt suttogá, hogy kész akarva hagyogató el a fürtöket, de ezt mi nem hihetjük, különben többször esett volna büntetés alá. Ő, mint mi tudjuk, eléggé vigyázott, de miután megbotlék, a botlás iszonyú díja miatt épen nem esék kétségbe.

Ebédnél Eliza igen távol jutott Alpáritól, de szemek biztos irányt találtak egymáshoz, ebéd után pedig a társaságnak nevetésre adtak alkalmat, midőn együtt mentek föl a halomra, onnan a kilátás szépségét éldelendők. Volt ki megjegyzé, hogy Alpári ma a legszebb kilátásnál volt életében, mit az ifjú épen nem is tagadott. Mert a szép Eliza be be hagyja pillantani gyönyörű lelke mélyébe s keble szüz tisztaságát imádni engedé. Estve midőn tűzjáték tartaték s fénygolyók eregettettek föl, Alpári többször lövete Elizával s mindenki azt vevé észre, hogy lövései igen sükerültek. Mikor utóbb zene következett be s a társaság jó kedvében tánczra kerekedett, könnyen, vidáman, gyorsan lenge Eliza bárkivel is, a ki föl hívá, de tiz szárnyat látszék fölölteni, ha Alpári karjaira füződheték, ilyenkor szellőnek látszott ő, melly virágok illatos fejein lebeg keresztül, alig érintve őket szárnyai végével. Midőn pedig a nap örömei is megumatók magokat s az éj is hatalmasan követelé maga

adóját, azt mondják némelyek, hogy láták az éj sötétében, közel a küszöbhez, Jupiter előtörő fényénél, a mint Alpári kezét csókolva kívána jó éjszakát kedves Fromm Elizájának.

Három nap tartta a szüret, három nap ujultak meg ugyanazon multságok másoknak, de Alpári mindig uj és uj örömekre ragadtaték, mert Eliza lelkében mindig uj és uj kincseket fődöze föl, mellyeket teljesen kihalászni élete földadásául tevő. És meglehetősen szerencsésen siette ezéjához, mert meghalgattaték a leány által és szabadság adaték neki a kezdett ösmeretséget tovább folytatni. Alpárit e szándékkal látjuk az 1840-ki szüretet befejezni s föltehettük róla hogy mielőtt háromszor húszonnégyszáz óra lefolyandott, bizonyosan újra látá az annyira szeretetre méltónak talált leányt.

II.

Pesten az uri utczában, a mint az ember a Szervitatért elhagyja, egy két emeletű ház egyik ablakában két csinos főt pillantunk meg, szöke mindenik, a mit az utczáról is jól kiveszünk, mert látjuk a dúsan alagyűrűző fürtöket, de azt hogy szemek a legszebb égekéek, csak akkor mondhatnók meg, ha szerencsések volnánk közelökbe juthatni. Az idősebbik nő így szóla: csakugyan olly rendkívül jól mulatád magadat, le-

ányom, a szadal szüreten? és ki fogsz esztendőre is kívánkozni?

„Nem voltam még bálban, anyám, hol annyi éledeletet kaptam volna. Demi is a zárt ajtókmelletti bál a természetbeni mulatáshoz képest, hol kelni s nyugodni látjuk a napot és főnragyogni az ég csillagait. Aztán, anyám, olly sok jeles ifjú volt ottan, kik beszéltek, mulattak, lödöztek, zenéztek és játszottak, és mi lányok is mindenben társok voltunk. Táncoztunk is anyám, és én nem keveset...”

„Nem mondtam e meg, leány, hogy mérsékelj magadat? Ha minden jóban illő szigorú mértéket tartani, annál inkább az olly veszedelmes jóban, minő a tánc. Neki hevültök mérték fölött és vagy kimentek az éjeli hűs levegőre vagy hideget isztok...”

„Vigyáztam magamra, anyám, és Alpári is vigyázott rám...”

„Ki az az Alpári, leányom?”

Liza elpirult és idővártatva felelt: „Egy ifjú, anyám, ki igen jó volt engem kitüntetőleg mulattatni, ki testre olly szép, lélekre olly derék, szívre olly jó.”

„Éz ugy hangzik, leányom, mintha szerelmes volna azon ifjúba.”

„Maglehet, anyám, mert egész éjjel róla álmodám s valamikor reá gondolok, szúrást érzek szívem-

ben és nyugtalanság fog elő, mellytől csak jelenléte fogna megszabadítani. De ő is azt mondá, hogy végtelenül jól mulatott velem, hogy minden leányok között legkedvesebbnek talál, hogy legnagyobb öröme-re szolgálna, folytatni velem az ismeretséget. És én nem tagadám meg kérését, anyám, ó hiszem hogy nem halasztja sokára látogatását.”

„Ha tiszta szándékkal van irántad, lányom, szabadságában álland megismerkedni veled. Apád kedvéért csak egyet szeretnék tudni: minő felekezeti?”

„Azt én nem kérdeztem tőle, anyám, s nem is jutott eszembe kérdezni.”

„Tudom, hogy a szerelem illyesmit nem kérdez, s utoljára, fölösleges is jól rendezett országban ezt kérdezni, mindnyájan azon felekezethez tartozván, melly a böcsületességre tekint: de atyád kissé szigorúbb itt; ő szászországból eredett s onokáit a maga hitében akarja nevelkedni látni.”

„Itt jön ő, mamám; ó istenem, beh hamar, beh korán jó.”

Igy szólott Fromm Liza s egész tűz vala arczában midőn Alpári benyitá az ajtót s előtte s anyja előtt álla, bátorságaért bocsánatot kérve. Hely adaték Alpárinak és beszélgetés kezdeték különböző tárgyakról, melly az időt nagyon is ellopá, ugy hogy beal-

konyodott mielőtt társaságunk észrevette volna. Midőn pedig Alpári illőnek látá távozni s engedelmet kért jövődöbéli meglátogatásokra, Frommné aszszonyom szerencsésnek nyilvánítá magát, ha nálok minél többször tisztelheti. És hölgyünk nem hazudott mikor ezt mondá, mert az ifjút igen jelesnek találta s abban is bizonyos lett, hogy férjének semmi kivétele nem lesz ellene.

Alpári meglelgedetten mene haza, némi dolgozatokat végzendő s azután átadandó magát ábrándjainak. És álmadozásában olly boldog vala! Lizát nejjének képzelé, ki testben lélekbén özszeolvad vele, ki bánatait s örömet megosztja és hű késérője lesz míg a halál egyikök szemét befogandja. Illy képeket alkota magának és nem tudá, hogy a rossz szellem kivetémár a kelepczét, melly remélt idveit zsákmánykint ragadja meg s örvényfenékre rántsa le.

A vastuskónál egyik szegletben négy úr üli körül az asztalt. Gyertya lobog előttök, s már tíz kis somlyai palaczk hirdeti vitézségöket. Most a tizenegyedik és tizenkettediket hozza a pinczér. Kedvök több mint rózsaderűben van. Az egyik szól: „Csak rajta barátim, igyunk és igyunk .. azután pedig továbbhaladjunk. Bor után izletes a szerelem . . . Jöszte galambom, jöszte velem.” E hangos beszéd csak azért

nem tünt nagyon föl, mert a többi asztalok körülülői is hasonló magas hangon beszéltek, és így senki nem maradt adós másikának.

A négy borhősek egyike Kóbházy volt, pénzes, gazdag, jeles családu ifjú, ki ezt látá jónak a főnteb-hire megjegyezni: „Hallgassatok el a szerelemmel! Egy leány van Budapesten, kit szeretni tudnék, de hasztalan: neki van már szeretője, és én búsolhatok! A bűt pedig borba legjobb ölni, — tehát igyunk!”

És a meszely somlyait majd egészen kihajtá. De Csatangi szavánál fogá őt és kérdező teljes kedvében: „Ki az a szüz, kinek lovagja szeretnél lenni? — és nem tudsz lenni, mert gyáva vagy. Lovagjává teszek én, fogadjunk.”

„Ötven pengőbe, barátom! — kiáltá Kóbházy.”

És megtéteték a fogadás, hogy Csatangi egy hét alatt szíves láttatást eszközönd ki Fromm Elizánál Kóbházynak.

III.

Folyt az idő s már csak egy nap vala hátra, midőn el kelle dűlnie, kinyeré meg az ötven pengőt, Csatangi e vagy Kóbházy? A kilátás olyan volt, hogy a keserű gyözedelem emezé lesz. S valóban lefolyt az egy hét és Csatangi nem érkezett meg a gyözelem póstával.

Este palaczkok üregetése mellett így kezdé Csatangí. „Barátom, falba szeretném verni fejemet, nem azért a nyomorú ötven pengőért, de szégyenemben hogy szavamnak ura nem leheték. Lizához lehetetlen rábeszélőleg jutni. Annyira kedveli Alpárit, hogy minden mások látogatását megveti. Az egész család is olly szívesen látja azon hű bolondot, hogy senki másról nem akarnak mit is tudni. De ha még egy hétig akarsz várakozni, barátom, akkorra csak ugyan ura leszek igéretemnek, vagy ha nem, száz pengő bírságot fizetek.”

Ujra fogadtak tehát a borhősek és a nyereség egy részét előre megitták. Későn érkeztek szállásaikra haza s másnap csak estefelé keltek föl a tegnapi mulatságot ismétlendők. Azonban lefolyt a második hét is és Csatangi szomorúan lézenge el Kóbházyhoz, megvallva hogy a száz pengőt is elveszté. „De még nincs itt a világ vége — tevé hozzá — még holnap is hét kezdődik s ha ma aludt az ördög, holnapra fölébredhet.”

Mentek tehát, a harmadik hétre szóló áldomást meginni. Midőn itt fejük jól tele volt, kérdezé Kóbházy: „Mi oka annak, hogy olly kevéssé tudsz szavad embere lenni, barátom? Hisz te nem jósolni, hanem számítani s az utolsó pontig hátaözni tudtál az illyesekben?” — Mire Csatangi így felelt: „Köny-

nyebb az ellenséges várba belopódzkodni, barátom, mint Lizával szóhoz jöhetni. Különösen mióta bolond, nem akar semmiről hallani. Azon fölül anyja is igen vigyáz. Mahomedanus templom az ő szobája, mellybe csak mozlimnek szabad bejutni.”

Mind e mellett igére Csatangi, hogy a merényt végre hajtandja, mihez annál nagyobb kedve jött, mivel a díj száz ötven pengőre rugaték föl. És most a harmadik hét utolsó napján, délutáni két órakor betoppna Kóbházyhoz Csatangi s a világ legnagyobb kedvével és hahotájával elkiáltá: Diadal, barátom! tökéletes diadal!

Kóbházy nem akara hinni, de meglepetve örült midőn e levelet olvashatá: Kedves Csatangi ur. Hogy hosszas fáradalmainak kivánt sükert adjak, elhatározám végre magamat, önt és derék barátját Kóbházy urat látogatóképen ma délutáni négy órakor elfogadni, s hogy önnek annál nagyobb örömet szerezzek, anynyit is ígérhetek, hogy a mint remélem, Kóbházy ur szívem előtt kedvességre találánd, Alpáry urtól vissza vonom magamat, ön kedveért Kóbházi urat válalom el lovagomnak és ha az egekben is ugy van elrendelve, neje leszek. Önt és barátját elvárva maradok kész szolgálójok Eliza.

„Ez dicső, barátom, dicső és fölséges! kiálta föl Kóbházy s örömeiben öszszecsókdosá barátját. Majd a százötven pengőt olvasta le előtte s reményt ada sok ezerekre, ha a gazdag polgár lányt haza hoznia sikerülend. Ezek után a tisztos öltözködéshez láttak és Kóbházy egészen új öltözetbe veté magát, melyet már két hét előtt hoztak meg neki a Pesti uracstól, Lezsimirszky által remekül készítettet, de melyet ő mind addig nem akara fölölteni, míg Lizához nem nyilik út számára. Most egész óráig csinogató magát, rendbe szedve haját, bajuszát, barkóját; majd a pantallon redőit nézegetve, nem áll e valamellyik disztelenül, azután a nyakkendőt kötve vagy hatszor föl, míg jönnek találtaték, utóbb a mellényre fordittatván gond, és végre a legfinomabb fekete posztóból készített atiladolmány öltetvén föl. Ekkor, ha a tükör nem csal, mellyben Kóbházy szemmeresztve vizsgálja magát, olly szeretetre méltónak mutatkozott lovagunk, hogy eszébe sem juthata azon kételkedni, miképen belépte után azonnal látand és gyözend.

És a külső jelekből itélve, nem is csalatkozott Kóbházy. Udvariasan fogadtaték a szinte félénkségig megelőző Liza által, szék téteték neki, mellyre ülne le, megmondaték az ismeretség kezdete, hogy az anyának ne legyen oka tovább kérdezősködni, a be-

szélgetés élénk, vidám lett és Frommné aszszony nem látszék épen haragudni az új vendégre. Majd megérkezék Alpári is, s nem kissé lön meglepve a víg társaság által. Kóbházy közel üle Lizájához, ez nem tesszék neki, többet szóla amához és sokkal vidámabban, ez vérzé szivét, s midön Kóbházy távoznék, igen és igen szépen kéreték meg a gyakori szereneséltetésre.

Minden valódi szerelem féltékeny, olyan volt Alpárié is. Elkezdte daczolni Lizával, de ez nem ijeddett meg, majd a túlságig barátságos volt, de Liza sötét maradt, terveit emlité a jövődre, s Liza nem foná azt tovább. Alpárinak jó szeme volt s látá hogy a lány gyökeres változáson ment keresztül, azért még néhány látogatást tön s midön iparkodása mellett sem javíthatván meg ügyét, búcsút vön Frommék házatól, a szerencésebb vetélykedőnek engedve a vitatért. Szive majd megrepedt e lépésnél, de nem vala más mód lelkét megnyugtatni. Sirva távozott el a köszivű lánytól, azon egy vigasztalást vive el magával, hogy búcsújakor egy köny mégis csillogott Liza szemeiben, mint a hajdan olly forró szerelem tiszta emlékgyöngye.

IV.

Csatangira, saját és a hozzá hasonlók véleménye szerint, a legdicsebb aranykor bocsátkozék alá. Min-

den ruhája a legdrágább kelméből készült, a legújabb divat szerint úgy hogy második pesti uracsnak azonnal le lehetett volna fősteni. Hallottuk is, hogy több szabó által fölszöllíttaték ezen engedékenységre, de senmikép reá nem leheté venni, hogy míg pénzében tartá, csak néhány perczig is ülne festőnek. Pompás öltözködése mellett a jó asztalról sem felejtkezék meg: mindig az első fogadóknban ebédelt, ma az angol királynénál, holnap a tigrisnél, harmad nap a nádornál, negyednapon a vadászkiürtnél, ötöd napon a magyar királynál, hatodik napon a Wurmudvarban s csak hetedik nap szokott korhely levest enni az aranykéznél hogy gyomrát a jövő hétre némileg ismét megedzze. Ezen egész költség Kóblházy által fizeteték ki azon remény fejében hogy tulságossan bő kárpótlást nyerenének a gazdag Fromm Liza keze által, kit legfőlebb is a jövő farsangon elveendőnek határoztak.

Ezen életmód angyali volt, míg a pénzben tartá, addig többféle férfi s női ékszereket is vásárlottak, részint magoknak részint máskülönbféle személyeknek, s Lizához is többet vitt ezekből egy gyanús alakú hölgy, ki házról házra szokott járni s fiatal menyecskék s fölserdült lányok számára mindig igen szép árukkal bírt. Ezen hölgyet mihelyt először pillantá meg Frommné aszszonyság, nem tudni minő ellen-

szenvből, azonnal ki akará parancsolni, de mlután szépen előadá, hogy Tekintetes Kóbházy ur által küldték ez és eme szép kelme s készítmény átadására, melly a Nemzetes kisaszszony számára meg van vásárolva: ekkor bocsánatot nyere s a többszöri megjelenés sem tiltaték el előle. Így történt, hogy a két szerelmes, ha gátolva voltak is érzéseiket szemközt kifejezni, levelekben annál bővebben ömlenghetett egymás ellenébe.

De hol van pénzbánya, mellyet fényüzés ki nem meríthet, hol erszény, melly pazarlás mellett le nem lapul? Kóbházy szülöi is megsokalák a nagy pesti költséget s megírák huszonnégv évü sijasckájoknak, hogy most az útolsó háromszáz pengöt küldék le neki, mellyen a tanlevelet is kiváltsa s vele iparkodjék haza, gazdálkodandó vagy megyei hivatalba lépendő. Irtózatos menyköcsapás volt ez, ma az év utolsó napján, a farsang küszöbén. Hova lenne a sok szép kilátás a báli örömekre? hová a lakodalom reménye Lizával.

Csatangi többféle tervet csinált, de Kóbházy véleménye szerint egyik sem vezetete biztos célra. Kártyázniook kellett volna, de többek példájából tudá, hogy a kártya csak egyetértő gazokat gazdagít bizonyosan, a magán álló böcsületes játszó (?) százszor vesz mig egyszer nyer, söt utoljára egészen kipur-

tittatlk amazoktól. Kártyáznl tehát nem akart. Dolgozni kéilene tehát! De hol van olly munka, melly olly temérdek hasznot hozna, melly kettejeket szokott pompájokban hagyná fényleni? Nem vala más, mint az előbb vett ékszereket kézre keríteni s egy harmadnyi veszteséggel (ha lehet) pénzzé tenni. És így lön, hogy miután Csatangi az általa tovább adott drágaságokból egy darabkát sem tudna visszaszerezni, Lizához kelle folyamodniok, melly folyamodás levélbe téteték s a levél a szép leánynak kebelébe esúszott.

Fromm Arnold híres szépségű lányának arcán azonban halaványabbak lettek a hajdan olly szép piros rózsák; szemeknek mennyei kékjéből nem mosolyga többé ki azon mennyország, melly minden szemlélőt elragada; az atya megnézte lányát, vizsgálódék a titok után, de fejrázva nem tudta egyebet kitalálni, mint hogy szerelmes a leány s betegségének csak a férhez menetel vetend véget. Azért bizodalmasan beszéle az anyával és elhatározák, hogy remény adassék Kóbháznak a megkérhetésre, ámbár nekik az urfi nem tetszik annyira mint tetszett Alpári, ki lelkesége mellett velök ugyan azon templomba is jár. Miután Liza egy kis leczkét kap: miért nem kegyelé inkább Alpárit Kóbházy fölött, a szülök lefeküdtek, magára hagyva a még kötő Lizát. Ekkor ez levelet vont elő

kebeléből, mellyen a következő sorokat olvasá: Édes Lizám.. Hazulról nem kapván meg a szükséges pénzeket, veszve vagyok, ha ki nem segítesz. Ajándékozz meg azzal, mi birtokodban van, sőt iparkodjál, minél többet özszeszerezni. Ékszereidet is használhatjuk csak azokat tartsd meg belőlök, mellyekre holnap után a bálban szükséged lesz. Az aszszony meg fog nálad holnap jelenni; játszszað kezébe. Béke véled, szeretett angyal.

Liza holt halavány lett e sorok elolvasása mellett, kezéből kihullott a levél és sira. „Istenem, istenem.. hova hagytál sülyedni, — így imádkozék — hogy elhajtsam azt, ki szívemnek kedves mint az élet, s körömben szíveljem azt, ki vissza él gyöngeségemmel. Ó jaj nekem, hogy gyöngé valék kíváncsiságból először, jaj nekem hogy gyöngé valék titkolózásból utóbb. Ha őszinte vagyok anyámhoz, talán enyém marad Alpári, vagy legalább lelkem nyugalma nem vész el. Mert minő boldogság: büntelennek tudni magát; még akkor is, ha a böcsület tiszta fénye szenvedett a világ előtt, mely a rosszat sokkal hajlandóbb hinni mint, a jót. Ezen állapot megöl engem. Ó isten, hozd vissza gyermekségem igénytelen nyugalmas napjait!

Könyüzve fekvék le a szerencsétlen lány, s a csillogok nagyon előre haladtak éji utjokon, mikorra az

álom karjába vevé őt. De még álma sem volt nyugodt; mindig a szörnyű parancsot olvasá, mellyel lelke nem tudott megbarátkozni.

V.

Hova hajtat e sok hintó nagydörögve a német színház előtt el, s a nagy hid utcán ismét vissza? A menők és jövők között azon különbséget láthatni, hogy azok kedves teher gyanánt gyönyörűen öltözött hölgyeket és lányakat emeltek, ezek pedig üresek mint, fájdalom, bizonyos színház igen gyakran. Kövessük őket, hisz mi is frakkban vagyunk, hirdetve a korszellemet, melly a ruhában a világpolgárságot igényli. A roppant redoute épület kapuja alá értünk. Az oszlopcsarnokok üveggel zárvak, szépen vannak világítva s csemetékkal és virágokkal diszítve, hogy az ember feledi a telet és kellemes tavaszba képzelet magát általtéve. Itten jegyet váltunk, most föl a téres lépcsőkön a ruhatárba leadjuk köpenyünk- és kalapunkat, most belépünk az előcsarnokba s ebből a nagy szárnyas ajtókon keresztül a pompás nagy terembe. Fényár özönlik itt az óriási világítókról szemcinkbe, mellyet a márványozott falak csillogva vernek vissza, de mi nem nézzük a remek izlést az architecturában, nem az oszlopokat, nem a szörnyű tükröket, hanem

a népre megyünk át s itt sem bántjuk az álarczosak tarka csoportjait, nem figyelünk a fekete öltözetben sötétlő férfiú hadra, hanem a nők koszorúját nézzük át, a mint a roppant teremben pártázatot látszanak a széleken képezni, mellyen belől a vizsgálódó férfiak állanak. Látunk junói termetet, venusi alakokat, minervai homlokot; dús fürtök özönlenek itt a fehér vállakra, emitt természeti virágok illatoznak a hajak éje közül; hófehér ruhában lengnek itt leánykák, mint megannyi légből szőtt szellemkék, kíváncsi vagyok tánczaikat látni, — a levegőben fognak bizonytalán repülni. — Mit sutognak itt az emberek? Hová tolong a nép? — Fromm Eliza lépett be. Lássuk őt. — Bámulatos! Rég nem láttam szöke fejet, melly annyira vonzott volna, rég nem termetet, melly Küprisz istennéjét annyira megközelíté.

„Ki az a szerencsés, ki az est királynéját karjain vezeti?”

„Kóblházy úr — lön a felelet — nem ostoba ember, nem is szegény, de sokat költ. Ma holnap szamaron fog nyargalni.”

„Elevenen viszi őt el az ördög, mert Csatangira bizta magát. Ismerni kell Csatangit; az is vétkezik, ki Pesten megszenvedi.”

„Meri ezt az úr állítani? — szólamlék meg egy ifjú — s ez Alpári volt — kérem az urat, ragadjon ki kétségemből.”

„Elvárom önt holnap hozzám, és szolgálatjára leszek.” Ezzel jegyet vont ki frakkja mellzsebéből s azt átadá Alpárinak. E közben meg zendült a zene s csak hamar hosszú sor képződék ifjak és lányakból, kik a zene parancsa szerint szélvészfént rohantak keringve előre. Kóbházy a legrohanóbbak közé tartozék s Eliza mint elyziumi virág lengedezett oldalán. Hol megállá, csoportokban gyülekeztek össze a kíváncsiak s ha tovább szált, üres maradt a csoportozás helye.

Elhallgatott a zene, taps és lárma kelt utána. Ujra, újra! hangzék ezer torokból s a művészek engedelmesskedtek. Miután pedig másodszer is végződött az első darab s a körséta kezdődék, Alpári oda lépe Elizához s az elpirulóhoz szóla: Esedezem kegyednek, szerencsétessen kezével valamellyik következő darabban.

Eliza zavarba jött s Kóbházyra pillanta, kérdezőleg. Ez elővette a tánczrendet és szóla: „A kisaszszony a jövő németre el van ígérkezve Sandtner Sándornak.” — Tehát a harmadikra kérném. „Akkorra én valék szerencsés ismét a kisaszszony igenjét megnyerni.” Erre Alpári bókot hajtva tovább állt, Liza

pedig nem tudta eléggé rejteni háborát, melly kebelét vitta. Jó sokáig tartott a séta s Alpári csakugyan látá hogy Eliza átadaték egy idegen embernek.

A második táncz után anyjához ment Liza s e szavait tudtuk meghallani: „Anyám, ó be szerettem volna Alpárral tánczolni, de Kóbházy már másnak ígért.” Mit monda rá anyja, nem vehettük ki, de az való, hogy Lizának mindig uj és uj tánczosa találkozik, s darab közben is egy egy kerülőre többen indultak el vele, de Alpárit soha sem láttuk vele tánczolni. Midőn az éjféli ideje eljött, bementek pihenni s enyhülni az étszobákba, s Liza szótlanul ült anyja mellett s Kóbházyra csak néha néha pillanta, mikor kérdésére kelle választ adnia. Az éjféli utáni munka is megkezdeték, Alpári sokszor nyugtatá szemeit a lányon, kit mindegyre szerete s szinte jól esék lelkének, midőn őt szomorúnak látá. Sokan mondák Elizáról: kár hogy e gyönyörű alakban semmi életkedv nincs; sőt voltak, kik állíták, hogy könnyű cseppet láttak szemeiben ragyogni. — Alpári is illyesmit látá meg, látá hogy Eliza haza kívánkozik s Kóbházy önkénye bosszantólag hátra tartóztatja, — s föltevé magában, fölszabadítani egy jó lelket a zsarnokság alól. Jó reggelt kívánva Elizának, eltávozék, — s a lány

sokálg arra mereszté szemelt, hol azon ifjú tünt el, kiért meghalni kész volna.

VI.

Alpári nem felejtkezék meg azon levelkéről, melyet a tegnapi bálban kapott s másnap, miután kialudta magát és délfelé fölöltözködött, a kijegyzett helyen fölkeresé Sokrudy urat. Itt titkoknak jöve birtokába, mellyeket előlegesen nem akar előttünk napfényre hozni. Annyit azonban ki tudtunk tőle csalni, hogy Csatangi azon henye emberek közé tartozik, kik Pest utszáin divatosan öltözködve mindig láthatók, kiknek semmi dolgok, mert a jó isten s annak könyörülő hölgyangyalai gondoskodnak szükségeikről, kik gyanús házakban jól ismeretesek s gyanús személyekkel egy kézre dolgoznak. Ezeket megtudván, gondolkozni kezdett Alpári: nem Csatangi ördögi mestersége e az, melly Kóbházyt helyezi be Liza szerelmébe s ő vele elveszítetté kész mennyországát. Erős föltétele lön, a dolgot gyökeréig megvizsgálni.

Csatangi e közben szinte változásokon ment keresztül. Pénzéből kifogyni látá Kóbházyt, olvasta a szülők dorgáló leveleit, kiknek valami jó barát szinte tudokra adá a fiú korhelykedéseit, s miután nem vala, mit remélnie nála, megfordítandónak határozá

a köpönyeget. Most már ne Kóbházyé legyen a szép Eliza, kit úgy sem látszik kedvelni, noha bizony őt kedvelhetné, mert Kóbházy böcsületes ember, azon egyetlen vétke levén, hogy pazarol. No de mi baj az, ha valaki tóvább ad a pénzen? — gondolá Csatangi — nem megy e az ő kezéből mások kezeibe? —

Nagy határozatát végre hajtandó, tollat ragada Csatangi (mert nem vala sem neki sem Kóbházynek pénze; hitelhez folyamodni pedig ez egyszer nem izlett neki), most már bortól józan fővel a következőket írá Lizának.

„Drága kisaszszony. A tőlünk kapott ékszereket visszszaküldé ugyan, ezért köszönetet teszek, de többet és hozzá pénzt kapni nem valánk szerencsések, a mi nagyon fájtt lelkemnek. Igen ocsmán dolog, éhséget szenvedni, szükségétl nyomatni olly embereknek, kiket a sors gazdag lány szerelmével álda meg. Kérem a kisaszszonyt, ne tagadja meg kérésünket, és tegyen pénzre szert, akárhogy. Kulcsok szükében nem lesz. Szeretném ott látni kegyedet, hol először vala szerencsém. Igen boldog lennék általa. Kóbházyra megharagudtam; ő nem érdemes kegyedre. Most én fogok esdekleni meghallgatásért: kegyednek enyémmé kell lennie. Kóbházynek ma délután uti levelet adjon kegyed; pimasz ember ő, ki senkivel nem tud semmire

menni. Holnap veszem magamnak a szerencsét, látogatóba menni kegyedhez, igen szeretném ha egyedül találnám kegyedet. Ezek mellett szigorúan maradvagyok kegyed sokat tudó s mégis hallgató szolgálja.”

Homályos kamarában olvasá el e levelet Eliza, de ott is világosan láta, hogy az örvény szélén van, honnan, ha még egy lépést tesz, nincs menekülés. Megrendült keblében határozattá vált a menekvés gondolata. Viszszakapta lelke minden erejét, s ekép szóla magában: Most vagy soha szét kell törnöm a bilincseket, mellyek álszemérem által rakattak szívem, lelkem és kezeimre. Keblem tisztán tartám meg, ám bár olly nagy rajtam a bűnösség gyanúja, hogy magam sem merek a tükörbe pillantani. Élet vagy halál, de az orvoslát gyökeres legyen.”

Délután eljött Kóbházy s az alig leülthöz így szóla Eliza: Édes Kóbházy úr, köszönöm a figyelmet mellyet reám fordíta, s talám jobb körülmények között boldog is lehettem volna ön ismeretsége által; most azonban, bocsásson meg őszinte vallomásomnak úgy fordultak a dolgok, hogy tanácsosabbnak vélem olly ifjú védelmére biznom magamat, ki rossz barátal nem bír és rossz barátot maga oldalán meg sem szívelne. Ha megesküszik ön, hogy a papirt holnap dé-

lutánig föl nem bontja, kezébe adom önnek e báná-
som kulcsát, különben elégetem.”

Kóbházy megesküdött s pecsételt iratot von által,
mellyet zsebébe mélyen dugott el. Azután pedig folytatá
Eliza: „Most már feledjük el, uram, hogy egymást
ismerök, s földön, égen idegenek legyünk egymástól.”

„Azt én nem tehetem, Eliza, én téged egyre és
forróu szeretlek, de jaj annak, ki mennyországomat
földulá.” — Ezt mondva, búsan távozott az ifjú. A
lány pedig anyjához fordulva, beszélt: Igen rövid idő
alatt vallomást hallandasz tőlem, anyám, de ne kin-
szeríts idő előtt fölnyitnom ajkaimat. Engedd meg el-
lenben hogy levelet küldjek a póstára, mellyben hol-
nap délutánra Alpárit látogatóba hívjam meg hozzánk.

„Alpári szeret téged, lányom, és mi is szeretjük;
ki volna a földön, kit szívesebben látnánk házunknál,
mint őt. De mind e mellett anyai tanácsom az, ne írj
neki. Mihelyt meghallandja hogy Kóbházynek isten
veledet mondál, azonnal itt lesz ő, — s ha nem len-
ne is, — illetlen, szokatlan dolog elhagyott kedves-
nek írni.”

„Nem mint kedvesnek irandok én neki, anyám,
hanem mint barátinak, ki tanácsával segítsen, kiben
több bizodalمام van, mint az egész férfiu nemben.
Ha őt nemes lelkűnek nem ismerném, hallgatnék, de

tudom hogy ügyemet magáévá teendi s nekem nem lesz okom megbánni hogy hozzá folyamodtam.”

A levél meglett írva s annak módja szerint elküldve, Alpári pedig a legnagyobb örömet érezé és rég volt ideje, mikor olly boldog ábrándokban élt, mint mióta Elizától újlag barátjának nevezteték s kötelességet vállalva magára, barátnéja ügyét tisztára szentre kivíni.

VII.

A kiszabott időben nem mulasztá el Csatangi látogatását tenni az áldozatra kiszemelt leánynál. Fromm Arnold, mint mindig munkás ember szokott foglalatosságait végezé; Frommné aszszonyom mellékszobában beszélgete Alpárral; a fiatalabb világ távol játszott a gyermek szobákban, csupán Eliza ült magánosan a látogató tereiben. Csatangi belépe és vakmerő göggel kezét indula csókolni a magában merengő lánynak.

Eliza visszahúzta kezét és szóla: Csatangi ur meggyalázta magát szemeimben, maradjon távol tőlem és foglaljon helyet, míg kibeszéltem magamat. Ön Csatangi úr minden szerencsétlenségem forrása, ön visszaéle lányi féltékenységemmel, ön gyalázatosan kiturá tőlem azon férfit, kit keblemből imádék és nyakamra tola mást, ki ellen egyéb kifogásom nem volna, mint hogy önnel barátságban tudott élni; ön

ijesztgete, hogy rossz híremet költi s most pénzcsenés-
re, kulcsok meghamisítására nógat és olly helyekre
idéz, mellyek lételéről bár mit se tudnék! Ön a leg-
gyalázatosabb árulást követé el rajtam. Fizesse meg
az úr isten önnek, a hogy érdemlé: de most menjen
és soha szemem elé ne kerüljön. Tegyen ön a mit
akar, én is teendem, a mi szükséges, és találandok,
ki ön piszkos körmeitől tisztán fog megtarthatni.

„Jól van — válaszola mérgesen Csatangi — ha
kegyed nem tud boszúm és szerelmem között okosan
választani: legyen! Birja ön boszúmat és rettegjen!
Tudja, hol ismerkedék meg először? Emlékezik a
könyekre, mellyekkel kére hogy árulója ne legyek;
tudja, mi vak engedelmességet gyakorla olly ember
iránt, ki eddigelé csak azért kémélé kegyedet, mert
Kóbházy erszényének érdeméből azt jónak találá. Rég
eltemtettem volna különben azon gödörbe, mellybe
most fog esni. Többé nincs menekülés; ki az ördög-
nek kis uját oda nyujtá, egész kezét is oda adta. Vagy
azt gondolja kegyed, Alpári védendi meg? Az a gyá-
va s hiedékeny! Ha ránem tudok ijeszteni, rágalom-
mal verem le lábáról, ha a rágalom ellen van fegyvere,
golyóval vagy karddal ütöm le. Kegyed minden esetre
veszve van. A melly szobában én leheltem, ott a pes-
tis befészkelé magát, attól minden egészséges szalad.”

„Leányom, édes gyermekem! — rohana ki könyűzve Frommné aszszony, — fuss e szörnyetegtől, hogy szavai gyilkával át ne verje szivedet. Egyetlen, szegény hervadó lányom e vala tehát a férég, ki harmadik hónap óta emészti kebled épségét? ez fújta le mérges leheletével arczod rózsáit? ezt illeték a sohajok, melyek éjszakánként törtek elő kebledből? Távozzék az ur s át ne lépje többé küszöbömet, ha mint gazember nem akar tovább utasittatni?”

„Aszszonyom, ezt nekem még senki nem mondá: szeretném tudni, ki áll helyt önért, ha szavait be akarja bizonyítani? Ki képviselendi önt ha a gazezimet én osztandom ki nyilván az utzákon? ki rimánkodik önnél ha a szép kisaszszonyt saját nevénevezendem? ki fogja meg a kardot, ha én vért kiáltok!”

„Én!” szóla belépve Alpári s egész testében remegett a boszutól. „Én ragadok kardot ellened, rágalma alávaló gyalázatos fija! Hogy tovább nem szólok, hely szentségének köszönd, hol állunk. De szólandunk ott kün s ámbár gazember nemérdemli, hogy böcsületes fiú megvijon vele, de ez egyszer kivétel lesz a szabálytól. Menjünk!”

És csakugyan indult a két ellenség, de midőn már kalapjuk kezökben és kezök a kilincsen volt, megnyílik az ajtó s belép Kóbházy azon ékkelme árusnövel,

klt néhányszor vala már látni alkalmunk. A belépőnek arcán a legnagyobb harag és boszú rajzoló magát, alig tudá a belévöket köszönteni s azonnal Csatangihoz fordult. „Hálá isten hogy megismertelek és megtaláltalak te drága hű barát. Ismered e levelet?”

Csatangi elhült, midön Elizának irt levelét látá meg Kóblházy kezében. Ez folytatá: És ismered e nőt, te minden gazok gaza, ki három hétig mesterkedél vele, hogy szépárúk megnézésének ürügye alatt becsalhatatok ez angyalt ördögi lakjába s midön ott erényen foltot nem ejthetétek, mert minden nyil lepatogott fedhetlen erkölcsü melléről, legalább félelemmel töltétek el keblét, hogy a bűn tanyáján volt és híre böcsülete veszendőben van. Szegényke félt és szolgálótok lön: elüzé kedvesét, engem túrt maga mellett és sokat, sokat szenvedde. De ütött a boszúállás órája. Miután barátja vagyonát fölemészti a gazfi, barátja személye ellen fordítja fegyverét s iparkodik a legvészesb szúrást adni neki. Így töl velem. . Esküszöm, ugy van a mint szólék, s te aszszony esküdjél, hogy igazat vállal.

A kelme-árusnő esküvék.

„Most velem jösz, Csatangi, mert e helyet más-kép kell tisztelnünk, hol megsértett család és majdnem föláldozott ártatlanság lakik. Isten veletek, aszszonya-

Im, felejtetek el, mert rossz oldalról ismerétek meg; pedig istenemre, e kebel fenekén nem rosszszaság lakik! Ez itten tudom soha nem fog felejteni, míg gonosz bordáin belül a pestises szív lüktet.”

„Mint férfiú viseled magadat, Kóblházy, böcsüllek érette; de itt én vagyok a fő sértett, Csatangival végezni az én dolgom.”

„Nem úgy van, nemes Alpári ur; én vagyok annyira sértve, hogy ég alatt lehetetlen nagyobb sértést szenvedni. Engem használt ő az ártatlanság kínzására; engem vett rá hogy minden vagyonomat elpazaroljam, irántam szinte barátságot s azt a legalávalóbb módon elárulá. Hármos boszú ég bennem, s addig nem nyughatom, míg az vérében meg nem hül.”

„A sors határozzon! — kiálta Alpári — én csak a sorsnak engedem át boszúmat, de halandónak nem!”

Azonnal sorsot huztak s az első számot Kóblházy találá. „Ha én ki nem fizetném őt — mondá ez — rajtad lesz a sor fizetni.”

A négy idegen távozott, Eliza pedig édeset sírt anyja kebelén.

VIII.

Gyönyörű őszi a nap, s ha valaki a naptárt kérdezné meg, azt venné feleletül, hogy 1841-ki őszelő

huszonkettődike van és pedig Mór napja. Vidám embereket látunk mindenfelé, kik a bő és jó bort ígérő szüretnek örülvén, dévajkodnak, lödöznek, lármáznak. Majd est felé hanyatlik az idő, a szőlőszedés munkája végezve van, társaságunk asztalhoz ül, vidáman eszik és poharazik és midőn fölkel, a nap éppen hanyatlik Budapest fölött. Két ember pedig kiválik ekkor a társaságból és fölsiet a halom tetejére, honnan gyönyörű kilátás nyílik a Vértesre és a dunamelléki Karpát-ágokra.

„Itt üté szívembe nyilat taval a szerelem istene, egyetlen galambom; itt fogtam meg kezedet, éppen így, nap nyugtakor, és te nem vonád azt el s boldognak hagytál lenni közeledben. Ünnepeljük e boldog pillantat emlékét, hitvesem; mennyi boldogság birtokosává tettél azóta!” mondá a menők egyike.

„Isten menyországát érzém kebelembe szállani, édes Alpárim, midőn szerelmed meglepé szívemet. Szerettelek és olly boldog valék nyugtalanságomban. De jött a kigyó s halálosan akara megmarni s hogy szívemet keresztül nem döfte fulánkjával, neked és istennemnek köszönöm!” felelt a másik.

És isten szép ege alatt megcsókolák egymást s csókjaik lángjában egész életüdv remege. Sokáig álltak ott egymás mellett, gyönyörködve egyik a másik-

ban, gyönyörködve szerelmekben, és nem fordíták le egymásról szemeket. Keveset szóltak mert sokat éreztek. Majd a férj karjába ölté balját a nő s tovább mentek, mindig magokkal emelve a szerelem kéjhonát.

A félhold világita utjokra, midőn a lak felé s a társasághoz vissza ballagtak. Nehány rakéta már magasra bocsáttaték, de hatása egy részét elveszté, mert nem volt elég nagy még a sötétség. Midőn Alpári megérkezett, Frommné aszszony örömmel szaladt elébök és szóla: Találjátok el, gyermekeim, ki érkezett meg?

És a gyermekek találgattak, de mindig távol maradtak a czéltől. Végre elébek toppan — — Kóbházy.

„Nemes barátom! kiálta föl Alpári, hozott isten! — Láss itt boldogságunkban! Taval ilyenkor is boldog valék, de az a mostaninak csak előize volt. Elíza szívvel lélekkel enyém!”

A két ismerős kezét foga sőt özszeölelekezék. De Frommné aszszonyom tovább is beszéle: És gyermekek, találjátok ki tovább is: ki van még jelen?” — A gyermekek újra találgattak, a társaság és Kóbházy nevettek rajtok, mert a czéltől mindig igen meszsze találtak. Frommné aszszonyom pedig egy fiatal hölgyet vezetete elő s szóla: Van szerencsém bemutatni Kóbházy né aszszonyságot!

Eliza karjai közé ragadá a gyönyörű teremtményt s újra s újra meg csókolá. Kóblházy pedig megfogá Eliza kezét, megcsókolá azt és szóla: Bocsánatot édes Tens aszszony, drága Eliza, a multak hibájiért; ezen angyal, higgye el kegyed, tökéletesen kigyógyított belőlök.

„Kóblházy ur megbotlott ugyan, midőn barátúl olly embert fogada el, kit nem ösmert, ki feslett erkölcsű volt; de botlásából mint szilárd férfiú tisztítá ki magát. Én önnek lekötelezettje vagyok s nejének örökös barátja maradok, — felele Eliza.

„Nem kevesebb vala föltételem, midőn Pestre hozám nőmet, folytatá Kóblházy. És miképen van a gazhős, Alpárim? Mer e még fiatal embereket rongálni?”

„Arczán egyre hordja a bélyeget, mellyet rá süttél kardoddal; keze fejen begyógyult ugyan a seb de három újat nem tudja mozgatni. Különben a város házánál rendeltek neki lakást és kosztot.”

Mig a beszélgetés folyt lenyugvék az apró hold s a tűzijáték kezdődött. Eliza minden csillaggal az egekbe vélt repülni. Miután pedig ki fogytak a tűzszerékből, megpendült a zene s lejtőkre csalogatá a fiatal népet. Eliza s Kóblházyné a fiatalság közé számitattak s kötelesek voltak minden tánczossal legalább három kerületet lejtteni. Alpári, hogy a mult farsan-

gért boszút álljon, alig bocsátá ki karjai közül hajdani versenytársa gyönyörű Éváját, úgy hogy Elizában majdnem féltékenység kele föl; s a társaságnak kelle bele szólani, hogy közölje másokkal is a mulatóságot.

Kifáradtak a tánczban mindnyájan s zálogosdira került a sor. Mennyi zálogot kelle adni Elizának, ki épen nem vala vigyázásra alkalmas, nem tudjuk megmondani, de hallottuk hogy soknak beváltásával 1842-re maradt adós. Mi azonban kételkedünk, hogy jövő esztendőben kimehessen szüretre . . de különben minden az isten kezeiben van.

Vajila.

Tavaszi képek.

I.

Mért hozott a völgy virágot?
A világra ujj világot..
Fölvirulva a tavasz!

Szép alatt a zöld mezőség
Bársonyán fű és virág;
Van piros van sárga meg kék --
Mit csak alkot színvilág!
Szép a rózsza fölpirultan.
Mennyi báj volt eltakartan..
Csak remény volt bimbajában,
Hajnal gyöngye hullá rája,
És a bimbó meghasadt;
Hajnalálmok szép világa
Szüzkebelben így fakad.
Milly gyönyör most illatában!
Érte ég a lányka vágya,
Első gerjedelme tárgya:
Hőkeblére föltüzetve
Egy mennyország van lefüstve
S mint az oltár zsámolyánál,
Ünnepen ha lányka áll
Bokrétával kis kezében
Lányimával s hófejérben:
Bimbajából fölhasadva
Olyan a part liljoma.

És a lányka szép szemében
 Áhítatnak könnynye;
 És a liljom hókelhében
 Hajnal tiszta gyöngye.

Nézz a völgybe a tetőről
 S mond mi int feléd a völgyből?
 „Fü, pipacs meg vadkamilla.”
 És kebled nem gyúl-e lángra?
 E háromság egy nemzeté;
 Jelképül Isten ülteté.
 Zöld, fejér, pros lobogjon,
 Mig virág nő a világon!
 És ti szüzek hol maradtok?
 Fülhasadtak a virágok..
 Mennyországa nyílt a völgynek,
 Nefelejtsek milliárdja;
 Jöttök? lánykebellel jertek!
 S lesz az égnek is cherubja.
 Millyen égen a derült kék,
 Ollyanok a nefelejtsek;
 S az aranyka pont középen
 Az mi csillagezred égen;
 És a téjút a patak,
 Egy csikolt ezüst szalag.
 Völgybe jer hát uj virágért,
 Völgybe ifjunemzedék!
 S melleden a kis kötelkék,
 Majd a lángot hűn jelöljék

Melly művészet- és hazáért
 Szüdben aethnahévvvel ég.
 S tennmagad ha jobb reménye!
 Ugy föltámad üdvössége.

Mennyi még a rétvirág!
 A piros a kék, a sárga..
 Minden szálon egy bogárka
 S minden szál egy életág!
 És a kisdéd nép reménye,
 Szebb jövődöt föst elébe.
 Annyi báj van a jövőbe!
 S bár e tündér-képzelet;
 Érte ég a szív s reménye.
 Zsámolyához elsiet..
 Mint a vándor meszsze földre,
 Hol vágyának bájvidéke;
 Mit elébe hű színekben,
 Fölmagasztalt ihletében,
 Egykor a művésznek ónja
 Fölteremte uj valóra!
 És eltűnt a béke szüdből,
 És szelid nyugalma?
 Ónnhez a vétek súlya!
 Reszketön az égre nyúlsz föl;
 S enyhét kebled aggadalma
 A jövőtől várja.
 A jövőbe küldi vágyát
 Az anya, hogy bájvilágát:

Nagynak látni gyermekét ,
 Anyalálma elsejét
 Hű ülén ki most aluszsza ,
 Ez teremtse föl valóra!
 A szegény könyűs szemekkel
 Eltekint a meszszeségbe
 Hol jólétre s bőkezekkel
 A szerencse int feléje.
 Menne de családja óhen!
 Van remény még a jövőben.
 És a kised nép reménye
 Szebb jörendőt füst elébe.
 Vágyainak véghatára
 Bár mikint a gyermekkor!
 S egy levélke tág tanyája,
 S nagy világa kis bokor:
 Mennyi álom, mennyi vágya!
 Ó az álom, fölteremtve
 Túlvilágunk képe;
 És a vágyak teljesülte,
 Mennyi kéj szivünkbe"!

II.

Zöld az erdő; lombja nőtt.
 Annyi báj sudárain!
 Zöld az erdő s szent homálya
 Szárnyasok biztos hazája;
 S dal ha szól a lomb között,
 S virradat van árnyain . .

Ó ki tudja érzeményem ?
 S a jövőbe nyult reményem
 Szép jelenné olvadó
 Üdvre kelti lelkemet.
 Ó a dal mindenható
 Gazdag és szegény felett !
 Megvirrad ; fölrezzen a madár.
 Föl, föl hol hevebb a napsugár !
 És kibontja tollait
 Hogy az ég ködfóltjait
 Mig elébe föllebegne
 Megszáritsa majd melegje.
 És a vándor csillagot lát,
 Napsugárban támadót ;
 És a vándor lágy fuvolyát
 Hall szívéhez olvadót :
 Ott áll ő meg istenülten !
 Ennyi bajnak ellenében
 Vágya nincsen ; mit kívánna . .
 Ha megnyitva mennyországa ?
 Minden él körülte ; látja :
 Mint dagad a fű alatta ,
 Mint hintáz az ág a fákon ,
 S lombjai susogva titkon ;
 S mintegyik mit harmat éré ,
 Anyi szempár int feléje.
 Isten él a természetben !
 Szemmel látható csak ebben
 Lombok titkos suttogása ,

Szelleme fölszólalása,
 És az alkony enyh' szellője,
 A virágok édes nyelve.
 Menynydörög — sötét az égen;
 Vészvillámot hord ölcében.
 Nézd: inog a fák sudára
 S zugni kezd a tenger árja;
 Tiszta zöldje most mi barna!
 Habbullámot önt a partra.
 Menynydörög — kitört a vész,
 Egy világcsatára kész:
 Reng a bérczek legerősbe,
 Nád a tölgy, melly ezret ére;
 És a tenger? végitélet.
 Látni most mit ér az élet:
 Karjaim az égre nyulnak,
 Szűmben szörnyü aggodalmak,
 Holnapért a köny szememben;
 S még is milly gyönyör ezekben!
 Ó e szörnyü vész zúgása,
 Szellemi kar dalolása!
 Dalra szól a bércz forrása;
 Dal a csermely suttogása.
 Dalra szól a lomb az ágon;
 És a lant némán maradjon?

Garay Alajos.

K a l i t k a.

Szabadba vágyok!
 Kalitból a madár —
 Kit ágról ágra
 Búdában híve vár.

Fölbontja tarkált
 Kis szárnya tollait.
 Elzárt a fogház!
 S letiltja vágyait.

Elzárt szivedben,
 Leányka rab vagyok.
 Ki tesz szabaddá?
 Kitörni nem bírok.

Barlaacsonyi

M a t h i l d e.

(Egy képrajz.)

Szép angyalarczod szenvedő vonásain,
 Szemidnek andalító búhomályán,
 Nemes keserveid szelid nyugalmán
 Merengve, elhalok szívem hullámain.

Eddig ha multba szállt emlékvillámain
 Lelkem, ha öntudatra kelt aszályán;
 Mindent megátkozék o földi pályán,
 Szívem megérczesült hoszú fájdalomain.

Csak sorsrabolt szerelmem indulathevén
 Táplálkozék. A rózsaszéphez nyultam,
 Tüvisszurásit tűrni gyáva voltam.

S egy nőnek istenültem lelke jellemén,
 S fájdalommon pirulva megnyugodtam,
 Mathilde! tőled életet tanultam.

B.

A halálra váltó

(Románor.)

Lázálmiből eszmélve föl
 Az ős harangozó, —
 Vad éjszakának idején
 Nyög ajkiról a szó.

Ébredj föl szívem magzata,
 Ruhácskát ölteni;
 S a kis haranglábhoz siess
 Legitt csöndíteni.

A lámpa ott függ a falon,
 S a kulcs könyvem mögött;
 Imádkozzál utadban is
 A haldokló fölött..!

„De hányszor kell csöndítenem,
 Ó kedves ős apám!”
 Remegve ekép esdekel
 Az ifjú szép leány.

„Mert, úgy e, hogyha férfi hűny —
Hármát, csöndítenek?
S ha máskor aszszony haldokol —
Kettővel éri meg?”

Emlékszem, ó anyámra is,
— Isten nyugtassa ott! —
Hogy a szomszéd, halálakor
Csak kettőcskét huzott..”

„Igen szerelmes magzatom!
— Viszonz a tisztas agg —
Midőn anyácskád haldokolt,
Csak kettőt huztanak;

És most, midőn — de légy nyugodt,
Ó árva gyermekem. —
És most, midőn apád hunyik:
Hármát csendits nekem!”

Pajer.

K É R E L E M.

Boldog valék a mig zokogni tudtam,
Kiönthetém könnyben fájdalmamat;
Öröm virágozá be ismét útam,
Ismét remény rózsás ölen aludtam.

De ah mióta kín közt elvadúltam
S kétségbesés lezára ajkamat,
Évek során egy percz, egy pillanat
Nem volt, mellyért forrón ohajtva nyultam.

Add vissza, isten! add szívem keservét,
 Add vissza búkönyűim záporát;
 Küld ellenem a kínok táborát;

Ha nyögve bár kiállom szörnyü terhét;
 Mert hogyha éj s nap, küzdésben talál,
 Lesz egy ohajtott perczem — a halál.

Wenaf.

A S O R S H O Z.

Ne fuss előlem, szörnyetes üldözöm!
 E hervadott arcz sárga vonásitól,
 Semmit se írtozz: vas kezednek
 Súlya töré le kecsesh virágit.

Fordulj felém is! elfeledém vidám
 Bölcsömnek elszállt csalfa reményeit,
 Fájdalmas emlékét lefojtom
 Ifju korom kies édenének;

S az árvaságnak éveit, a kora
 Kínzenvedések hosszú sorát, neked
 Engesztelésül áldozom föl.

Mindezekért, s valamit csak egykor

Al üldözöttnek türni rovál: jer add
 Kárpótlatul, kit érzetim égiebb
 Buzgalma kór, esd; öt ki lelkem
 Búteherén a szelid barátság

Szívbalzamával könnyite, s éjemet;

A küzködések bajteli korszakát

Szerelme istenérzetével

Rózsakorányra varázsolá át.

Igen! csak őt hadd — Emmimet énnekem.

Üldözni szünj már s add ki jutalmamat

Mostan, midőn rozsás koromnak

Bimbain a szerelem virít még:

És Paeant fogok majd dallani háládót;

Oltárt rakok majd, s áldozatul öröm-

Könnyekkel áztatott borostyánt

Tűzők örökleni homlokára.

Hegyfagy.

H o n!

Szóla isten: nap legyen,

S fölsütött egedre;

Annyi álmév után

Süssön is örökre.

Üdvözöllek hon, te szent;

Ébredésed napja!

Ős kora nagyságodat

Mostanunk megadja.

Egy hű nép önérzete

Örködik fölötted;

Mondd, ki lesz a gyáva rab
Nem megküzdni értted?

Föl, föl lelkesebb fiak!
Mért tovább időzni?
Ósi átkon belviszály,
Századunké győzni.

Egyetértő szeretet
Átható melege,
E legszentebb néperény
Szálljon a szivekbe.

És nagy léssz, te üldözött..
Gazdag szenvedésben;
Első a dicsők között!
Úgy akarja isten.

Garay Alajos.

I n t é s .

Ha nyílik egy virágcsa még
Az ősz haldokló kebelén,
Szakaszd le végajándokát,
S gyönyörködj múltó kellemén;

Az új tavasz soká jön el
Kecsesb virágot nyujtani, —
S ki tudja, már te akkoron
Nem fogsz-e sírban portani.

Benaf.

